

planinski vestnik 3¹⁹⁷¹

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXI

Dr. Mirko Kajzelj	Ob 50-letnici ustanovitve AK Skala	97
Marijan Lipovšek	Ob zelo pomembni knjigi	99
Aleš Kunaver	Jugoslovanska himalajska ekspedicija na Anapurno II in IV 1969	104
Dr. Jože Andlovic	Zdravniški zapiski s poti na Himalajo	113
Zvone Kofler	Onkraj vertikale	118
Ing. Božo Jordan	Matkov kot z Mrzlo goro in Škafom	122
Vitimir Smolej	Na Grintovec	125
Ludvik Zorzut	V starih slavospev — v mladih lep odmev	128
Pavel Oblak	Ob Krnskem jezeru	130
	Društvene novice	131
	Alpinistične novice	137
	Varstvo narave	139
	Iz planinske literature	140
	Razgled po svetu	143

Naslovna stran: Proti taborišču III (6400 m),
v ozadju Anapurna IV (7507 m) — Foto Aleš Kunaver

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojina, Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 50 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 60 din (4,5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoševajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

OB 50-LETNICI USTANOVITVE AK SKALA

DR. MIRKO KAJZELJ

a razvalinah stare avstro-ogrske monarhije je zraslo več novih držav, osnovanih na nacionalni podlagi, med njimi Jugoslavija. Z nacionalno svobodo se je razbohotilo kulturno življenje. Dobili smo slovensko univerzo. Razmahnilo se je športno in planinsko gibanje. Leta 1893 ustanovljenemu Slovenskemu planinskemu društvu je bil glavni smoter borba proti germanizaciji naših gora, postavljanje lastnih koč in domov, nadelavanje gorskih potov, skrb za slovenski vodniški kader. Med vojno je dorasla mlada planinska generacija, ki je takoj po vojni začela s turami v strmih stenah. Hoja po nadelanih poteh ni več ustrezala njihovim ambicijam. To mladino je vzpodbujal lastni mladostni zagon, pa tudi zgledi alpinističnega razvoja pri drugih narodih, zlasti pri Nemcih in Angležih. Pri vodstvu SPD ti mladi ljudje niso našli pravega razumevanja in podpore, niti moralne niti materialne. Zato so sklenili, da ustanove svojo lastno organizacijo. Leta 1921 je bil ustanovljen v Ljubljani Turistovski klub Skala, kasneje »Alpinistični klub«. Za cilj si je postavil alpinistično udejstvovanje v gorah, plezanje v stenah in grebenih, zimske vzpone, alpsko smučanje, pa tudi smučarska tekmovanja v smuku, skokih, teku in še planinsko fotografijo. Sedež kluba je bil v Ljubljani. Leta 1923 se je ustanovila podružnica na Jesenicah, kjer se je zbrala zaradi ugodnega položaja v osrčju Gorenjske skupina mladih, podjetnih alpinistov. Leta 1931 se je ustanovila še podružnica Skale v Lučah v Savinjski dolini. Za predsednika Skale je bil izvoljen najprej Stane Tominec, leta 1922 pa prof. Janko Ravnik, ki je nato dolga leta uspešno vodil ljubljanski klub. Za predsednika jese-niške podružnice je bil izvoljen Miha Čop, ki je veliko let (do 1938) uspešno vodil celotno organizacijo podružnice. Posebej je še podpiral in razvijal vzgojo alpskih smučarjev tekmovalcev, med katerimi je bilo takrat vrsto let precej državnih in slovenskih prvakov (Ciril Praček, Stane Koblar, Hubert Heim in drugi). Člani kluba so se imenovali »skalaši«. Leta 1922 je pristopil k Skali Klement Jug in postal v kratkem duša plezalskega krožka. V družbi s tovariši, največ pa sam, je preplezal stene in grebene, za takratne pojme izredno težke ture. Skalaši so uporabljali pri plezanju le plezalnike (plezalne čevlje) s konopljenimi podplati ali pa doma sešite copate in plezalno vrv. Jug je uvedel takrat moderno tehniko varovanja s klini. Seveda so bili ti klini zelo primitivni, največ lastne izdelave. Jug se je leta 1924 pri plezanju v zahodnem delu triglavske stene smrtno ponesrečil. Vkljub kratki dobi svojega plezalskega udejstvovanja je napravil ogromno delo. Skalaški plezalci so preplezali v dobi med obema vojnama ogromno sten in grebenov v Julijskih in Savinjskih Alpah. Veliko od tega je prvenstvenih vzponov.

Smučanje je predvsem po zaslugi Skale postalo narodni šport med Slovenci. Skala je priredila v prvih letih obstoja več smučarskih tekem v teku, med njimi 50km tekmo na Bledu, alpski smuk s Kredarice v Krmo, tekme v smučarskih skokih, smučarske tečaje. Skalaši so napravili tudi veliko vzponov na naše vršace v zimskem času, kombinirali so zimske vzpone z alpskim smučanjem. Napravili so tudi več letnih in zimskih tur v inozemskih Alpah.

Zelo aktiven je bil tudi fotoamaterski odsek Skale pod vodstvom agilnega prof. Ravnika. Skalaški fotoamaterji so napravili ogromno posnetkov in diapozitivov naših gora. Prirejali so številna predavanja z diapozitivi po vsej Sloveniji, pa tudi Hrvaški, ter fotografske razstave. Fotografije skalašev krasijo veliko našo planinsko literaturo, Planinski Vestnik; veliko skalaških fotografij je sprejel tudi dr. Kugy v svoje znane knjige. V l. 1928 do 1929 je posnel foto odsek Skale pod vodstvom prof. Ravnika prvi slovenski celovečerni film »V kraljestvu Zlatoroga« (nemi film). Film je bil prvič z velikim uspehom predvajan leta 1931 v kinu Union in je nato romal po vsej Sloveniji in Jugoslaviji in celo v inozemstvo.

Plezalni odsek Skale je zbiral popise plezalnih tur, jih ocenjeval ter določeval težavnostno stopnjo. V odsek so se stekali tudi popisi plezalcev-neskalašev in tujih alpinistov. Veliko popisov je priobčil Planinski Vestnik. Skalaši so sklenili, da izdajo vodnik za Julijske in Savinjske Alpe. Z zbirko doma zbranih popisov ter popisov iz tuje alpinistične literature je bilo delo zbrano. L. 1932 je izšel »Naš alpinizem«. V uvodnem članku razglablja Albin Torelli o etični vrednoti alpinizma. Nato sledi pregled celotnega slovenskega alpinizma z vsemi kulturnimi panogami, ki sem ga napisal jaz; nato pa glavni del, vodnik z vsemi popisi plezalnih tur v Julijskih in Savinjskih Alpah. Pri vsaki gori je navedena še kratka zgodovina vrha o prvih vzponih. Popisom so priložene perorisbe sten z včrtanimi vzponi in več zemljevidov. S to publikacijo je Skala zaorala ledino tudi v tej panogi. »Naš alpinizem« je prvi slovenski plezalski vodnik po naših gorah in prikazuje še zgodovino vzponov in kratko zgodovino alpinizma pri Slovencih.

Dr. Henrik Tuma je bil za Staničem prvi slovenski alpinist in plezalec. V gore je začel zahajati že v 90. letih. Kot prvi Slovenec je preplezal triglavsko severno steno v vzhodnem delu. Smer je bila po njem imenovana. Prehobil in preplezal je veliko vrhov v Julijskih Alpah in primorske ter goriške gore. Kot amater je raziskoval imena naših gora, domače izraze za gorske, geografske in geološke tvorbe. Svoje potopise je priobčeval v Planinskem Vestniku. Njegovo »Imenoslovje Julijskih Alp« je izšlo samostojno. L. 1930 je izšel Tumov »Pomen in razvoj alpinizma«. Dr. Tuma je bil precej starejši od skalašev, vendar je kmalu po ustanovitvi Skale vstopil v klub in sodeloval zlasti pri plezalni alpinistiki, imenoslovju in izrazih. Sporna imena Julijskih Alp so v »Našem alpinizmu« vzeta iz njegovega imenoslovja.

AK Skala je pri Slovencih prvi začel organizirano gojiti letno in zimsko alpinistiko, športno in alpsko smučarstvo; do visoke kvalitete je razvil planinsko fotografijo. Klub je izdelal prvi slovenski planinski film, skalaši so sestavili prvi slovenski plezalski vodnik. Postavili so tudi svoj smučarski dom na Rjavi skali na Voglu; med vojno je pogorel, zdaj pa je tu eno od naših najvidnejših zimovišč.

Po italijanski okupaciji Ljubljane je bil klub Skala razpuščen, arhiv je bil uničen, deloma pa se je izgubil. Vsa alpinistična dejavnost je zamrla. Inter arma silent musae. Mnogi odlični plezalci so padli kot žrtev okupatorja.

Zasluga AK Skala je, da je po prvi svetovni vojni organiziral slovenski alpinizem, ga dvignil in približal mednarodni ravni. Tradicija AK Skala je prešla na alpinistične odseke planinskih društev. Skala tvori prehod od prvotne alpinistične dejavnosti SPD do visokega vzpona naše sodobne alpinistike z vrhunskimi plezalnimi vzponi in uspešnimi himalajskimi ekspedicijami. Lahko rečemo, da je naš alpinizem dosegel mednarodno raven. Pri tem ima velik delež ravno AK Skala.

OB ZELO POMEMBNI KNJIGI

Plezalni vzponi – Vzhodne Julijske Alpe. Izdala in založila PZS, uredili Tomaž Banovec, Mitja Kilar, Jože Munda in Franci Savenc. Ljubljana 1970.

MARIJAN LIPOVŠEK

Ro leži pred menoj novi plezalni vodnik – tokrat le vodnik po stenah vzhodnih Julijskih Alp – mi je živo v zavesti, kako drugače prihaja med nas ta dragoceni priročnik, ta izredni dosežek slovenskega alpinističnega delovanja od začetkov do danes. Ko pravim »alpinističnega«, mislim seveda pri tem na oboje, na plezalne vzpone in na literarno delo ob njih. »Naš alpinizem«, plezalni priročnik T. K. Skale, se je rodil l. 1932 v majhnih razmerah. Gorniki in plezalci smo se med seboj domala vsi poznali. Z drugimi prebivalci naše deželice smo živeli kakor v kakšni večji vasi, kjer za vsak dogodek vsakdo vé. Kar spomnimo se, kakšen odmev so imele gorske nesreče v dvajsetih letih tega stoletja in še pozneje – Jugova, Topolovčeva, Brandtova, Luckmanova in druge. Bilo je, kakor da je bil prizadet ves narod ali vsaj zelo širok krog, pa ne samo gornikov. To so bili naši fantje in smrt jih je iztrgala iz naše srede. Pa druga stran spet: kakšna senzacija so bili planinski spisi kakega Mihe Potočnika, kakšno vznemirjenje, ko je »padla« kakšna stena! In v tako vzdušje je stopila knjižica »Naš alpinizem«, poleg filma »V kraljestvu Zlatoroga« in poleg skalaškega doma na Voglu res kot najtrajnejši, največji dosežek »Skale« zraven njenega čisto alpinističnega delovanja. Uvodne besede k našemu novemu plezalnemu vodniku pravijo, da je bil »manifest generacije«. K takemu ocenjevanju se nagibajo zaradi ideološke opredelitve, ki je bila tedaj postavljena v Torellijevem sestavku: Vrednota alpinizma, in zaradi velikega Kajzeljevega pregleda naše planinske dejavnosti od njenih začetkov. Predvsem pa drži, da je bila glavna vsebina knjige, namreč opisi (in risbe) plezalnih smeri zbrana, obdelana in do konca oblikovana sicer po vzorcu drugih, tujih vodnikov, a gradivo je bilo naše; opisi, tudi tuji, prevedeni in sestavljeni kolikor moč nazorno. Mirko Kajzelj in tovariši so opravili velikansko pionirsko delo. A »Naš alpinizem« ni bil le plezalni priročnik in pojasnilo ideološke usmeritve tistih rodov. Postavil je tudi stvarne in jezikovne temelje za strnjeno opisovanje. Imel je nad vse koristno in za tiste čase kar dobro dognano poglavje slovenskih alpinističnih izrazov, ki so bili za splošno jezikovno rabo še novi, saj smo jih tedaj večinoma šele iskali iz zakladov našega jezika. Seveda pa so se te navedbe v »Našem alpinizmu« opirale na prejšnje ali sočasno delo Badjure, Tume, Režka in drugih.

Vendar pa to delo ni bilo v tolikšni meri, kot bi človek pričakoval, pobuda, napotek in vzorec za naslednjo plezalno knjižico »V naših stenah«, ki jo je PZS izdala l. 1954. Njeni avtorji, Levstik, Kočevar in Kilar so upirali svoj pogled v drugačne vzore plezalnih vodnikov. Že pred začetkom druge svetovne vojne se je v družbi okrog Janeza Gregorina kazala težnja po »pravi šesti stopnji«. Ti fantje, kakorkoli so že bili nadarjeni in sposobni, pa malo smešno razboriti, so imeli v tem prav: današnja »šestica« je nekaj drugega, kakor so »skrajno težavne« smeri v »Našem alpinizmu«. Ocenjevanje se je pomikalo navzgor – to pa ni bilo znamenje samo večje tehnične izurjenosti, temveč znamenje novih časov. Drugi plezalni vodnik je nastal poleg zunanje potrebe predvsem iz te in zaradi te nove orientacije, zato pa je bil že v zametku drugačen kakor prejšnji. V izbiri (le 100 smeri) »eliten«, v opisih enoten in kvaliteten, seveda pa neizogibno veliko ožji kakor »Naš alpinizem«. Zagovor nove miselnosti je bil v tem drugem plezalnem vodniku postavljen v Uvodni besedi in v članku o »alpinizmu včeraj in danes«. Razlika med položajem, ki ga je imel vodnik »Naš alpinizem« in pa drugi vodnik »V naših stenah« je torej tudi ta, da so se take in podobne družbene dejavnosti že začele specializirati. Njihovi temelji so se postavljali na strokovne izsledke, ki so npr. v plezalstvu skoraj jamčili za dobre dosežke. Nesreče izurjenih plezalcev niso bile po številu v nobenem razmerju s številom in težavnostjo pre-

plezanih smeri, če že moramo računati na neki odstotek žrtev. Plezanja »na srečo« ni bilo več. Vstal je res novi rod, ki je začel izpolnjevati sanje in težnje vodilnih, oziroma bolje, v prihodnost najdljše gledajočih plezalcev prejšnjih let.

Toda še vedno je plezalstvo tedaj stalo sredi našega življenja, prav kakor druga področja razgibanega družbenega razmaha. Še vedno se posamezne dejavnosti slovenskega življa niso zapirale vase, ali bolje, še vedno so se med seboj upoštevale in cenile. Toda od tistih let – kmalu jih bo minilo dvajset – se je naša družba neznansko spremenila. Vsaka posamezna dejavnost se je poglobila. Poiskala si je temeljite osnove, če jih ni imela, se nekako znanstveno utrdila in s tem seveda dosegla precej večje uspehe kakor prej, družbeno pa se je s tem hočeš – nočeš tudi osamila. V alpinistiki danes ne plezamo več nepripravljeni, še mnogo manj kakor leta 1954. Ne plezamo več s pomanjkljivo opremo, ki je sedaj v iznajdljivosti in kvaliteti taka kakor nikoli prej. Plezalci gredo v steno s tako teorijo in prakso kakor izšolan inženir v tovarno. Samo tako je mogoče, da so bile pri nas preplezane stene (zajede v Jalovcu, Travniku, nekatere smeri v Šitah, Triglavski steni, Vežici itn.), na katere prej sploh ni bilo mogoče misliti. Če je bil »Našemu alpinizmu« nekaj simbol tedaj slovita severna stena Štajerske Rinke ali skalaška smer z Ladjo in če je simbol »Našim stenam« severna stena Dedca (ki je njena slika v tem priročniku s takim namenom res tudi postavljena na prvo mesto med naslovom in vsebino), potem je simbol našega zadnjega plezalnega vodnika Sfinga v Triglavski steni.

Toda ne samo Sfinga... v tem je velikanska prednost in odlika novega vodnika, namreč njegova vse obsegajoča vsebina. To je ali vsaj hoče biti res splošen vodnik, ki zajema vse, kar je bilo preplezanega oziroma kar je o tem znanega. Zato je razumljivo, da je njegovo gradivo sestavljeno na temelju obeh prejšnjih vodičev. Naloga sama pa ni bila zato nič lažja ali manj zahtevna. Zakaj kljub temu, da so avtorji zajemali – in se morda v marsičem poučili – iz prejšnjih vodičev, je delo novega zbiranja, preverjanja že opisanega, novega opisovanja in končne redakcije trajalo, mislim, leta dolgo. Delo je dosežek skupine, prav tako, kakor je na primer izredno darilo naših botanikov slovenskemu narodu knjižica »Mala flora Slovenije«. Samo večaj skupina sodelavcev lahko zanesljivo opravi danes na vse strani razraslo in nakopičeno nalogo. Njena obširnost, ki ji je vzrok neverjetno naraslo število vzponov, je tudi vplivala na pametno odločitev, da je vodnik razdeljen. Za sedaj je sestavljen le za vzhodne Julijske Alpe našega državnega področja in opravljen je torej le – sicer večji – del naloge. Gotovo bo PZS dala pobudo in naročilo za podoben vodnik po stenah Kamniških Alp.

V našem vodniku, ki ima lepo, preprosto ime »plezalni vzponi – vzhodne Julijske Alpe«, so si avtorji delo razdelili. Posamezne odseke so prevzeli (verjetno) najboljši poznavalci oziroma pač tisti, ki so se zanje z največjim prepričanjem in ljubeznijo odločili. Od prej navedenih urednikov sta pri opisih sodelovala Mitja Kilar in Franci Savenc, poleg njih pa še dva prvovrstna plezalca, ki jima gre v plezalskem svetu vse spoštovanje: Ljubo Juvan in Janez Krušič. Pomembno se mi zdi, da je od opisovalcev Mitja Kilar sodeloval že pri drugem vodiču. Ker sem ga nekoč sam videl plezati čez težka mesta v Skalaškem stebru Triglavske stene in me je pri tem spominjal na Modca, ki je bil za časa »Našega alpinizma« plezalec največjih kvalitet, se mi zdi potrebno poudariti, kako prav je, da je tak strokovnjak neposredno sodeloval pri opisih smeri in njihovi izbiri ravno s svojimi izkustvi tudi od prejšnjega vodnika.

Preden preidem na gradivo *sámo*, me spoznanje o svetu, v katerem živimo, ocena razmer okrog nas in želja po tem, da bi naša slovenska domovina živela srečnejše življenje, silijo še k neki ugotovitvi. Osamitev posameznih področij življenja postaja vedno bolj težak opomin nam vsem, da tako ni prav. Ko gledam veliki uspeh, dosežek in seštevek mnogih ur trdega, napetega in osredotočenega dela, ki tiči v našem novem vodniku, se vprašujem, koliko je naši javnosti – ne samo planinski, pa končno tudi tej, na primer tisti, ki ne pleza – navsezadnje zares m a r ta knjižica. Ko je izšel Naš alpinizem, je bil to slovenski dogodek. »V naših stenah« je bilo specializirano delo, ki je še vedno stalo sredi nas kot ugledni strokovni manifest plezalske skupine;

ta se je ukvarjala z dejavnostjo, ki je bila a priori tudi naša. Novi vodič pa bo morebiti moral deliti usodo s premnogim kvalitetenim dosežkom našega človeka, ki ga družba zaradi svojih egoističnih interesov veliko manj ceni, kakor zasluži. Seveda se moramo vsi truditi, da bi ne bilo tako. Zato tudi moje besede niso drugega kakor opomin k spametovanju in iztreznjenju od grozljivih teženj po materialnih prednostih in brezobzirnem uveljavljanju.

Vodnik Plezalni vzponi je v celoti uspelo, prirodno in stvarno trdno delo v pomoč plezalskim rodovom. Ker se je PZS kot pobudnica in založnica čisto gotovo zavedala – kakor brez dvoma tudi sami avtorji – da bo to delo izpolnilo potrebe spet vsaj za dve desetini let, če ne več, moramo pri vsej skromnosti in poštenem stališču avtorjev, ki ga nakazujejo v uvodnih besedah, ocenjevati novi priložnik le s tega stališča. To je delo, ki ga bodo odslej plezalci jemali v roke, ko bodo odhajali v stene. Zato mora biti vrsta opisov po številu popolna, po vsebini absolutno točna, saj je lahko od tega včasih odvisno dragoceno življenje. Točnost pa zahteva izrazno jasnost, enotnost in navedbe vseh bistvenih točk.

Da bi ugotovili, ali vodnik res izpolnjuje vse te zahteve, bi morali ne samo prečitati temveč tudi preplezati smeri, ki so v njem opisane. Vsakdo ve, da je to nemogoče in da bi to moralo biti »kampanjsko« delo, a neizvedljivo in tudi nepotrebno. Kot primer navajam tri opise smeri, ki sem jih sam preplezal. Dve od teh sta opisani v vseh treh naših vodičih, ena pa v obeh zadnjih. To so: skalaško-gorenjska smer, direktna smer v Špiku (smer Debelakove) in smer Schinko-Bischofsberger v Frdamanih poličah (varianta). Lahko je ugotoviti tole: »Naš alpinizem« ima opise, ki bi jih z nekoliko krivičnosti mogli imenovati bolj gostobesedne. Toda takrat so bile te smeri (skalaška in smer v Špiku) nekaj novega ali vsaj razmeroma novega. Tudi v ponovitvah so bile preplezane le redko, zato ni samo razumljivo, temveč popolnoma naravno, da so plezalci sami kakor tudi opisovalci, ki so strnili opise v krajše navedbe, opise skalnatega sveta in plezanja po njem, skušali podati smeri kolikor mogoče natančno. Že vodnik »V naših stenah« je opise poenotil, poenostavil in jih poskušal sestaviti čim bolj značilno, kratko, pa zanesljivo. Mislim, da se je tedanjim avtorjem to posrečilo. Enako težnjo vidim tudi v novem vodniku. Ko prebiram opise smeri, naletim dostikrat na v vseh treh vodičih enake, včasih celo doslovno enake izraze in načine opisovanja. Meni se to zdi prav. A če primerjam opise lažjih in težjih smeri, so seveda težje opisane natančneje – saj imajo več značilnih nadrobnosti – in prav verjetno se malo manj večč gornik pri opisih lažjih sten težje znajde. Toda mislim, da moramo s tem računati, zakaj nikamor ne pridemo, če začnemo lahko smer nadrobno opisovati. Tam je večinoma veliko možnosti, a prav je, če so ključne točke jasno opisane.

Kar je v novem vodniku nesporno boljše, je prvič jezik. Čitamo na primer »raztežaj« za prejšnjo »dolžino vrvi« (a je res, da je izraz raztežaj uporabljen že v obeh prejšnjih vodnikih tu in tam). Čitamo o »žlebu, ki ga sestavlja stena«, kar se je prej glasilo: ... ki ga »tvori« stena. V novem vodniku plezamo končno vendar po zahodnih, severozahodnih in jugozahodnih stenah, ne pa po zapadnih, zakaj pri Slovencih, kolikor vem, sonce zahaja, ne pa zapada in je tista stran neba zahod, nikoli »zapad«. Sicer pa se vidi iz besedila, da je jezikovno skrbno sestavljen. K temu je morebiti pomagala tudi splošna težnja osveščenih Slovencev k lepemu domačemu jeziku, ko ta postaja v vsakdanji pogovorni rabi že neznosen zaradi tujk, posebno iz sosednjih južnih slovanskih jezikov.

Drugič: avtorji so ta svoj vodič oblikovali res samo kot seznam napotkov brez kakšnih drugih dodatkov. Za praktično uporabo je to izvrstno, saj je besedilo razbremenjeno vseh podatkov, opazk in pojasnjevanj, ki bi mogli odvrniti plezalca od glavne vsebine, čistih opisov plezanja, oziroma jih kakorkoli zamegliti. Vendar je v tem seveda lahko tudi pomanjkljivost. Kdor išče v tej knjižici še kaj drugega, bo razočaran. Toda njen bistveni namen je s tem, kakršna je, odlično dosežen.

Avtorji so se odrekli tudi ideološki opredelitvi. To je samo na sebi pametno in pravilno. In sicer zato, ker se dokončno in zanesljivo že tako ni mogoče opredeliti – razen seveda z osebno filozofijo in individualnim pogledom na vprašanja o alpinistiki,

kar pa je za splošno spoznanje skoraj brez pomena. Tako so storili to skalaši v »Našem alpinizmu« in Torellijev sestavek, ki ga mora človek spoštovati v njegovi poštenu etiki, še ni neki splošno veljavni odgovor na vprašanja, ki so tedaj krožila v javnosti, saj so med skalaši samimi obstajala v tem naziranju, ki so se močno med seboj razlikovala. Kako so na razne definicije alpinizma in plezanja gledali na primer fantje iz Gregorinovega kroga, čitamo lahko v njihovih bridkih norčevanjih v reviji Planinska Matica. Različni svetovi se bodo v teh vprašanih vedno med seboj kresali in zato mislim, da je kar prav, če so se avtorji našega novega vodnika definicijam izognili. Te spadajo drugim, v drugačne publikacije, med druge razprave. Izognili pa so se tudi vsemu ponavljanju zgodovinskih navedb, ki sta jih »Naš alpinizem« in »V naših stenah« precej izčrpno obravnavala. Tudi to je glede na praktično rabo vodnika in glede na to, kolikokrat so bili ti zgodovinski retrospektivni pregledi priobčeni poleg tega še v Plan. Vestniku, v redu. Vendar se mi vidi pomanjkljivo, če v posameznih smereh ni nobenih podatkov o njihovi plezalski zgodovini. Kot primer navajam za plezanje samo sicer nevažen, za razumevanje smeri in za dosežke prvih plezalcev pa zanimiv podatek, ki ga »Naš alpinizem« še navaja v direktni smeri v Špiku: prvi plezalci, Debelakova, Tominšek in Čop (ki se je zaradi hude bolezni – vnetje slepiča – pozneje moral vrniti), so plezali iz grape ob Zeleni glavi levo v steno in po njej na Dibonovo polico. Nikdo danes tam več ne pleza, ker je sedaj smer preglednejša: do vrha Zelene glave in čez lepi grebenček v steno. Toda smer je končno le smer in »direktna v Špiku« se začinja precej niže, kakor jo plezajo danes, čeprav bi današnjemu plezalcu ne prišlo na misel, da bi jo plezal drugače, kakor se je udomačilo v teh letih po prvem pristopu. Podatek pa se mi zdi potreben. Nekoliko premalo je tudi navedb o dostopih. Mislim, da nisem v zmoti, če rečem, da ni nikjer opisanega pristopa v bivač 2 pod Rokavi. Kako naj potem človek, ki tega ne pozna, opravi brez časovne zadrege turo, ki ima izhodišče v tistem bivaču? Podobno je npr. z dostopom v Vel. Dnino, ki je med plezalci znan po tem, da je v razvedu neroden. Kolikor je imel »Naš alpinizem« takih napotkov preveč, oziroma so bili za plezalski vodič preobširni, jih ima naš vodič premalo. Z nekaj besedami bi bilo mogoče to zadostno pojasniti.

Posebej je treba omeniti nova področja, ki jih vodnik zajema, predvsem smeri z izhodišči v Trenti in Koritnici. Prejšnja vodiča sta mogla to komaj omeniti, saj v Planji, Pelcih, Špičju, Loški steni itn. ni bilo skoraj nič preplezanega. Ta področja obenem z dolino Triglavskih jezer, Komne in z nekaterimi stenami Fužinskih planin (Debeli vrh) so res terra nova našega plezalskega področja, ne glede na to, kdaj je bila kakšna smer tamkaj preplezana. Mislim, da so nepogrešljivo dopolnilo našega plezalskega torišča v Julijcih.

Avtorji novega vodiča so se odrekli še dvema pripomočkoma: prvič zemljevidnim skicam. Glede teh se ni tako lahko postaviti na pravo stališče. Nedvomno so skice v »Našem alpinizmu« v topografski orientaciji izredno veliko pomagale. Ne seveda v tem, kje se smeri v skalah začinjajo – tega nobena skica ne more pokazati. V našem vodiču pa je nekaj manj znanih gor, za katere bi bilo prav, če bi natančneje vedeli, kje ležijo. Pri tem mislim seveda njihovo natančno lego glede na okoliške gore in vzpetine. Teh tudi naša dobra specialka PZ (1 : 50 000) ne more pokazati do tistih podrobnosti, kakor jih včasih potrebujemo. Seveda pa se lahko vsakdo o njih pouči iz ustnih podatkov, ki jih mora pač poiskati in se zanje pobrigati. Tako ostaja vprašanje grebenskih skic, ki jih tudi vodič »V naših stenah« nima, nekje med da in ne.

Drugič: avtorji so se odrekli risanim smerem nekaterih težjih vzponov, ki jih je vodnik »V naših stenah« imel pet. S tem so prihajajoči plezalski generaciji tedaj hoteli olajšati pojasnila o poteku smeri. Takih skic v novem vodniku ni – mislim, da so jih brez posebne škode opustili. Kdor je tako pripravljen, da vstopi v težko smer, jo bo zmož tudi brez nadrobnih podatkov, kakršne daje posebna skica. Imel bo ravno v tem večje zadoščenje, da smer, čeprav kot ponavljalca, samostojno najde – pač po opisu – a vodič ga v orientaciji manj vodi za roko.

Glede imen se novi vodič drži zadnje specialke PZ iz l. 1969. Ta je plod vestnega

Dva posnetka
Mojstrančanov
v največjem previsu
(gl. članek »Onstran
vertikale« na str. 118)

Foto Z. Kofler

dela in širokega sodelovanja strokovnjakov in poznavalcev. Čeprav jo bo lahko še izboljšati, je prav gotovo dober temelj za topografsko in imensko sliko naših gor. Žal še vedno tudi na tej karti vstopamo v kočo pri »sedmerih jezerih«, kar je prav tako nemškutarsko (Siebenseenhütte) kakor Prisanek, v katerem prenočujejo kranjskogorski gostje. Toda gora trdno stoji: Prisojnik se ji pravi in k sreči je specialka PZ to ime nedvoumno obdržala. Kako lepo se bere Kilarjev uvod v plezanja v Dolini triglavskih jezer! Pri tem imata dostojno ime za kočo prejšnja specialka PZ (iz l. 1952) in zemljevid mariborskih Obzorij. Celo Freytag/Berndt navaja lepo slovensko ime poleg omenjenega nemškega. V vodiču je tudi Veliko Špiče prav imenovano, saj ni nikoli zares bilo »Lepe špice«. Ves greben se namreč vidi kot špiče – vrsta koničastih vrhov. Ali ni čudno, da se je treba bojevati za domače izraze? Kolikor naš vodnik vztraja pri pravih ljudskih imenih, toliko dobrega stori za to, da se imena gorā v govorici naših gornikov popravijo.

Vodnik se je tudi odrekel posebnemu naštevanju zimskih vzponov, ki jih navaja med drugimi opisi v primerih, če so samostojni tudi v smeri, ne samo v letnem času. To je čisto nov prijem uvrščanja med seboj vendarle nekoliko različnih ožjih področij plezanja, a ves potek opisov je tako še dosti bolj zanimiv, neposreden in neprisljjen. Seveda pa takó ne moremo govoriti o navedbah zimskih vzponov kot samostojne vrste.

Vodnik tudi nima navedb prvih ponovitev težjih smeri, kar je prejšnji dokaj natančno navajal. V že tako obširnem besedilu se je bilo morda res bolje izogniti vsemu, kar ni vodilo naravnost k cilju plezalnega vodnika. Da bi s tem kaj bistvenega manjkalo, nikakor ne moremo reči. Najbrž so avtorji namenoma opustili vse, kar bi se videlo in pri uporabi občutilo kot balast. Vtis želje po čim boljših opisih sámih je vse bolj močan, čim dlje prebiramo to obširno zbirko plezalnih smeri.

Glede napak, ki se morebiti nahajajo v opisih in glede dopolnil o smereh, ki bi znabiti še bile preplezane, se bo prav gotovo našlo kaj takega, kar bi bilo treba popraviati ali dopolniti. To je pri tako velikem številu opisov (447) neizogibno. Toda napake bodo verjetno le majhne, saj je tekst pri večjem številu opisu preverjen že tretjič in dopolnila k opisanim smerem najbrž nebitvena. Kot primer navajam opis Zlatorogovih stezā v Triglavski steni (vodnik str. 45, vrsta 4). »Ustoličenec« seveda nikakor ni škrbina vrh vstopnega žleba, temveč izrazit stolp s skalnatim rogljem, ta pa stoji ob gredini nekaj sto metrov naprej od škrbine, v katero priplezaš skozi vstopni žleb. Toda jasno je, da ni to nobena bistvena napaka. Podobnih pripomb bo gotovo še nekaj, a to slike celotnega dela, ki je tako kvalitetno, nič ne spremeni.

Za konec pa naj povem, da bi bilo nad vse krivično, če bi takega dela, kakršno je novi vodnik, ne sprejeli z vso hvaležnostjo in priznanjem pobudnikom, založnikom, se pravi Planinski Zvezi Slovenije, in njegovim avtorjem, ki lahko z največjim zadoščenjem gledajo na svoje tako uspešno opravljeno delo. Pokazali so preudarnost pri določanju njegove oblike, ki sem jo skušal razčleniti, in odlične zmožnosti pri izvrševanju vseh številnih nalog. Mislim, da bo novi vodnik stopil na eno najbolj častnih mest v naši plezalski literaturi. Njegov pomen daleč presega slovenske meje.

JUGOSLOVANSKA HIMALAJSKA EKSPEDICIJA NA ANAPURNO II IN IV 1969

(Nadaljevanje)

ALEŠ KUNAVER

4. Vse za vrh

Dogovorili smo se, da bomo delali v času aklimatizacije razdeljeni v te tri skupine in da bomo obdržali kapaciteto posameznih taborišč dovolj nizko – 6 ležišč. In da si ne bomo nakopali prevelikih transportov materiala. V enodnevnih razmakih so si skupine sledile iz tabora v tabor. Tako lahko obdržijo med seboj dovolj kontakta, lahko sodelujejo in se podpirajo. Naš časovni načrt dovoljuje v dobi aklimatizacije tri stopnjujoče se vzpone v tem razporedu, četrti s polovičnim povratkom pa bo že v sklopu končnega vzpona proti vrhu. Med posameznimi vzponi si lahko dovolimo po dva dni počitka; to je največ, kar nam dopušča čas. Za aklimatizacijo imamo torej okoli 20 dni, en teden za vrh, da ostanemo v tistem mesecu pred nastopom zimskih vetrov.

Na morenskem grebenu nad spodnjo bazo sledim z daljnogledom in oddajnikom prijateljem, ki imajo danes svojo nalogo. Najprej iščejo ugoden prostor za zgornjo bazo. Po etru javijo tri primerne prostore. Dohtar, Zoran, Tone in jaz čakamo na naročene zopkije. Z mojega grebena je lep pogled na vrsto pik, ki vztrajno grizejo v breg; najprej po snežni vesini in nato v skalnat žleb poln snega in ledenih odstavkov, nato v snežne jarke proti ravnici na grebenu, kjer je tabor I. Napredujejo naglo in poročajo o dobri kondiciji, o vrveh, ki jih obešajo v jarku, o lestvici na skoku. Ob 12. uri so na cilju in postavljajo višinske šotore, pripravljajo depo. Po počitku se bodo vrnili v zgornjo bazo, kjer se snidemo. Zadnje poročilo dobim že na poti z grebena, ker je daljnogled odkril spodaj v gozdu vrsto zopkijev, ki prihajajo v tabor. Ob 11.30 uri so v taboru in se mirno pasejo med našo kramo. Naš tibetanski znanec je z njimi. Kmalu dobivajo zopkiji po dva in pol tovora. Pisana karavana z zvonci, žvižgi in mukanjem krene v breg in se potegne po morenskem robu. Živali nerade obrnejo vkreber, ko pa jih kamni in žvižgi le premaknejo, je njihov korak nagel in trden. Pozno popoldne prispemo v dolinico, kjer pod skalno steno žubori potoček. Višina okoli 4650 m.

Od zgoraj preko grebena prihajajo naši fantje iz enojke. 5300 m visoko imamo postavljen en tabor in tam okoli 250 kg materiala. V zgornji bazi bodo prespali štirje: Klavdij, Cicek, Lojz in Matic. Zvečer dobe še družbo. Thondup z butanskimi kuhalniki se primaje skozi meglo. Med tovari za zgornjo bazo je ostal spodaj ravno tisti s kuhalniki. Thondup popravlja napako. Mike, Tonač, doktor in jaz pa s šerpami sestopamo po nove tovore za naslednji dan.

All India Radio sporoča:

Stanje prostih zračnih slojev ob 7. uri zjutraj:

Višina	Veter	Hitrost	Temperatura
3000	NW	10	+ 6
4500	WNW	15	+ 1
6000	NE	10	— 8
7500	W	40	— 18

V zgodnjih nočnih urah sneg. V naslednjih 24 urah nestanovitno, vendar ugodno (unstable but fair).

Ponoči res sneži.

28. septembra je zgornja baza dokončno postavljena. Za konec so si šerpe še izgovorili nekaj tovorov drv namesto modernizirane butanske kuhinje iz Evrope. Ne morejo brez dima in ogorkov; pa tudi mi kaj radi počepnemo ob ognju ali prislonimo poln reženj.

V spodnji bazi je še Tone, ki bo poskrbel za zadnjih 8 tovorov, ki so namenjeni k nam; pa Rai, zvezni, s »kitchenboyem«, ki mu bo kuhal. Sardar in Zonderbu, mladi domačin iz Pisanga, sta odšla po svežo hrano v dolino.

Baza ima sedaj 44 tovorov raznega materiala, kar je za prvi val dovolj. 29. septembra, po dnevu počitka za udarno šestorico, začinjamo prvi verižni vzpon vseh treh ekip. Zjutraj znesemo Jože, Ang Temba, Dava Thondup, Pema Tshering in jaz dopolnilne zaloge v tabor I. Sonce nas ujame na snežnih bregovih pod žlebovi. Za nas je to prvi kontakt s snegovi Annapurne. Vse se blešči od ledenih kristalov, ko hitimo v senco žlebov v skalovitem pobočju pod taborom. Šerpe se na vrvi kar lepo obnašajo, le Thondup je bolj šibek. To pot pač nismo dobili najboljših šerp, ker je naše pismo romalo okoli Afrike in prišlo v Kathmandu šele za mano po večmesečnem potovanju; dobri šerpe pa so bili takrat že oddani. V žlebu so že Čehi, ki so sem prispeli dva tedna pred nami, napeli nekaj vrvi. Naši fantje so žlebove temeljito opremili še z našimi vrvmi in veliki ledeni skok z lestvico. Tu skozi bo na vsej poti največ prometa. Ko bo na gori vroče, bodo šerpe sami morali tod hoditi gor in dol z dodatnimi zalogami. V novem snegu bi žlebovi lahko pomenili nevarno področje, zato je oprema poti tu tem važnejša za primer, če bi se nam zelo mudilo z gore. Pa to je le preventiva za slabše dni, ki lahko nastopijo. Danes pa sije jasno sonce. Pred nami se strmina zdajci prelomi v snežno ravnico z modrimi šotori naše enojke. Pomečemo tovore z ramen in uživamo. Ramena prosta, dih globok in sproščen, oko ima hipoma vse polno razumevanja za okolje, s katerim smo se zlili v eno, za panoramo, za nepretrgani venec ledenih vrhov okoli nas, na severu za mejno verigo gora, ki nas ločijo od Tibeta. Iščemo med vrhovi vrzeli, da bi pogledali v to skrivnostno deželo, tolikanj nedostopno. Na zahodu se vidijo vrhovi nad Muktinathom pa venci gora, ki obkrožajo nekaj samostojno deželico Mustang, na vzhodu nad vsemi sosedi gospodujoče raste osemtisočak Manaslu, na jugu nam pogled proti ravninam zastira ogromni ledeni zid nad nami in malo vstran še sosed Annapurna III, ki z večnimi plazovi v severovzhodni steni skrbi, da nad našo bazo vedno grmi.

Na sestopu srečamo Cicka, Klavdija in Matica s tremi šerpami. Gredo spat v I, jutri pa naprej do višine 6000 metrov. To je ledena guba pod Domom, ki nam po višini še najbolje ustreza za drugo taborišče. Kaže, da je to tudi zadnji kos poti, ki je še zaščiten pred močnimi vetrovi. Na robu Doma se naša pot po severnem grebenu spoji z glavnim grebenom Annapurn. Od tam dalje bom ves čas izpostavljeni močnim vetrovom. V bazi se že pripravljajo Lojz, Mike in Tonač. Njihova naloga je, da pomolijo nos na Dom, potem ko bodo prespali v dvojki. Dan za njimi krenemo zopet mi in tako bo sklenjen prvi krog vzponov na 6000 metrov in več za vso ekipo.

2. oktobra popoldne smo zopet vsi skupaj v bazi. Šlo je v redu. Postavili in dopolnili smo taborišče II, na Domu je pripravljena zaloga za trojko. To bo naše najvažnejše višinsko taborišče. Moramo ga opremiti tako, da bo tam lahko prenočilo vsaj 12 ljudi, da bo tu višinska bolnica z vsem priborom, da bo povsem varno pred plazovi, da bo tam omogočeno daljše bivanje v izjemnih razmerah in da se bodo v njem lahko srečavale in počivale naveze pri končnem vzponu. Naslednji val je praktično ves namenjen trojki.

Zaloga na trojki, ki jo je postavil Mike s šerpami, je šele začetek postavljanja in opremljanja tabora. Naslednji val bo štel 18 tovorov, od teh gre le šest manjših naprej do višine 7000 metrov. Večina je za dokončno opremo trojke, ki mora biti do konca aklimatizacije opremljena tudi s kirurško opremo, tako da bi se v kritičnem primeru lahko tu zadržali dalj časa tudi z bolnikom, nesposobnim za prenos v dolino.

Pred tem tretjim vzponom smo le kratek čas skupaj. 2. 10. popoldne in 3. 10. dopoldne, potem začnemo v tretje. Še prej imamo v bazi tečaj. Tonač uči šerpe vozle, navezovanje in varovanje. Teh reči ne obvladajo. Proti večeru se v taboru osuje vodna skupnost. Taborni potoček je namreč usahnil. Da ne bi morali nositi vode iz jarka,

predlaga Tonač prekop kakšnih 20 minut nad taborom. Vsega skupaj za en manjši Sueški kanal, pa vendar oznanimo prostovoljno delovno akcijo. Kot vedno se prostovoljci pod pritiskom kmalu najdejo in delo gre hitreje od rok, kot smo mislili. Poševni jarek po bregu iz hudournika do suhega jezercerca se vidno daljša, oblagamo ga s kamnitimi ploščami in kmalu steče voda po novi poti.

Zvečer izvemo da so Čehi obrnili 50 metrov pod vrhom Annapurne IV. Škoda! Še enkrat bodo morali poizkusiti, vendar oprezneje in bolj načrtno.

3. 10. se Tonačevo jezero pričinja polniti. Sklepamo stave, če bo voda pritekla dol po bregu do baze. Bilo bi koristno.

Popoldne gre prva skupina v enojko spat, vendar ne vsa, Matica boli zob. Predstava bo. Jože izbira zobarsko orodje, mi krokarji pa pripravljamo fotoaparate. Lojz, ki je najresnejši, bo za pomočnika. Vse gre srečno, Matic si prisluži dan bolniške. Klavdij in Cicek sta to noč spala sama s šerpami v enojki, naslednji dan pa Matic s tako ihto krene v breg, da so pri taboru II že skupaj. Njihova naloga je transport do trojke. Pod njimi v bregu so že Mike, Lojz in Tonač. Porinili bodo še višje in po možnosti postavili četvorko. Za njimi krenemo še mi.

8. 10. popoldne smo že zopet zbrani v bazi. Rezultat zadnje poti je postavljena trojka z dovolj opreme in hrane ter zaloga za tabor IV. V megli in vetru se je pri štirici malo zataknilo. Fantje niso videli, kje so, in so pustili zalogo kar po višinomeru na grebenu. Vsa ekipa je bila na 6400 metrov, Lojz, Tonač in Mike pa nekje blizu 7000 metrov visoko. »Pod planom« smo le pri postavljanju šotorov v štirici. Po kalendarju je čas, da preidemo na končni vzpon. Zato zvečer 9. 10. v šotoru kujemo razpored navez za naslednje dni. Čez dan nas je Jože malo premeril in pretipal in je s pregledom kar zadovoljen. Zanimivo je, da so se rezultati lepo ujemali s tistimi iz Zagreba. Torej ni ovir, da ne bi razpored ustregel željam posameznikov. Pa smo jih poizkusili uskladiti in se domenili, da krenejo prvi Klavdij, Tonač, Mike in Cicek s šestimi šerpami, dan kasneje Lojz in Matic s tremi šerpami, zadnja pa Jože in jaz z dvema šerpama. Potrebni material bomo potisnili navzgor z vzponi do tabora IV ali V in se nato umaknili na kratek počitek v trojko, odkoder krenemo zares. Prva skupina mora v taboru V glede na trenutno formo sestaviti navezo za vrh in navezo, ki ji pride po vzponu naproti. Njim za petami bosta Lojz in Matic kot zaščitnica in kot rezerva midva z Jožetom. Jožetovo službeno mesto je trojka z vso zdravniško opremo. Pred vzponom na vrh naj bi Jože opravil še en vzpon do V za aklimatizacijo, nato pa naj bi imel čim manj zdravniškega dela.

Tabor II bosta zasedla dva šerpa in skrbela za transport v spodnjem delu; tabor I ostane prazen.

V bazi bo nekaj dni prazno. Zoran in Tone gresta z Raijem v Brago in Manang na misijo dobre volje in radovednosti. O zlih karakterjih te doline smo čuli v Kathmanduju marsikaj, pa se je doslej vse izkazalo za pretirano. Potrebujemo torej le še dokončno potrdilo, da ljudje niso prav nič nevarni. Med drugim pa potrebujemo tudi krompir, tsampo in kakšno kozo. Torej na svidenje, prijatelji, za nekaj dni! Ko bo pa na gori vroče, pričakujemo Zorana v bazi, da bo za relejno postajo. Vemo že, da se nekateri tabori med seboj ne slišijo in da je potrebna zveza preko baze. Zjutraj razlagam šerpam naš načrt. Dan mine v mrzličnih pripravah. Popoldne odide deseterica v breg, za njimi jutri pet in dan kasneje še štirje.

Vremensko poročilo:	3000 ENE	20 km/h	+ 5
	4500 N	30	— 3
	6000 N	30	— 14
	7500 WNW	50	— 22

Napoved: Little change (stabilno).

13. 10. Stanje se malo zapleta. Zgornja ekipa je s šerpami šla v IV. Med potjo se je moral vrniti Pasang Sona, naš sanjač. Zaradi snega in megle je moral spremeniti v trojko Cicko še tri šerpe. Lojz, Matic, Anulu in Čering so se prestavili v III; od tam pa se vračata Annulu in Čering takoj v I, s seboj vodita Sono. Kasneje bodo od

tam prinesli kisik. Zvečer je na gori divji metež. Prav nemarno vreme. Ponoči imamo v dvojki malo veselje. Nad nami se je podrl serak in se pripeljal mimo prav blizu naših šotorov. Malo so se zazibali in midva z Jožetom sva bila v hipu sila majčkena in pri tleh. Hujšega ni bilo, le kosi ledu so ležali zjutraj blizu tabora.

14. 10.

Vetrovno, lepo jutro. Mi štirje tovorimo kisik v trojko.

Spodaj je Annulu s tovarišema že na poti; vidim ga pri kisiku. Ob enajstih srečamo Purkipo, Pembo in Thondupa. Poslal sem jih po kisik, radio in zadnjo masko. Iz trojke so startali pozno, pa imajo še dovolj časa, da se vrnejo do večera. Zgoraj je slabše. IV javlja, da je Klavdij bolan. Prvi udarec v sredo naše ekipe. Šerpe prenašajo zalogo k šotorom štirice, da bo tabor oskrbljen. Iz trojke sta startala Lojz in Matic na zadnjo aklimatizacijo. Zgoraj bosta prevzela Klavdija in ga pripeljala v III. Nekaj po 17. uri sta pri nas. Doktor prevzema svojega asistenta v oskrbo.

Purkipa in Pemba se vrnete s kisikom. Jutri nesemo 9 kisikovih bomb na 7000 m. Zvečer je naša bolnica v pogonu, da spravimo prijatelja na noge. S kisikom, plazmo in drugimi sredstvi ga doktor pripravlja na sestop.

15. 10.

Doktor še obdeluje Klavdija. Jutri bo sestopil v bazo na počitnice. Baza se je ponovno oglasila. Zoran se je vrnil iz doline in potrjuje, da so Manangbotovci »fejst« fantje; odslej bo dežural pri radiu. Tone še botanizira, Rai pa zopet ostane v spodnji bazi na toplem. Zoran javlja, da je naročil nosače za povratek. Datum bomo še javili. Mike in Tonač sta s šerpami prišla na sedlo pod Annapurno IV in postavila en šotor. Gledal sem jih iz četvorke; tja sem s šerpami spravljal kisik. Dovolj ga bo za vrh, če ga le še spravimo za tabor višje. Mike in Tonač se bosta vrnila v četvorko. Sedaj od njihove forme zavisí, ali se že 17. vsi premaknemo in naskočimo vrh 19. ali 20. oktobra.

V trojki počivajo Matic, Cicek in Lojz.

Annulu in Čering sta prinesla kisik, Sona butan, nato pa so po hrano v bazo sestopili Sona, Dava in Purkipa.

16. 10. Silen veter z oblaki snega zasipa taborišče.

Mike in Tonač sta sestopila k nam v trojko, zbita sta, a vedra. Opoldne startajo v četvorko Cicek, Lojz, Matic in Čering. Veter je malo milejši. Klavdij je dobil infuzijo, potem ga spremita Kačering in Pemba v dolino. Boljši je, toda pošteno na noge ga spravi šele baza pa krompir, sveže meso in debel zrak. Čimprej zopet na svidenje zgoraj! Zvečer zopet vetrovnik. Prestavili smo šotore, ker nanje pritiska snežni zasip.

17. 10.

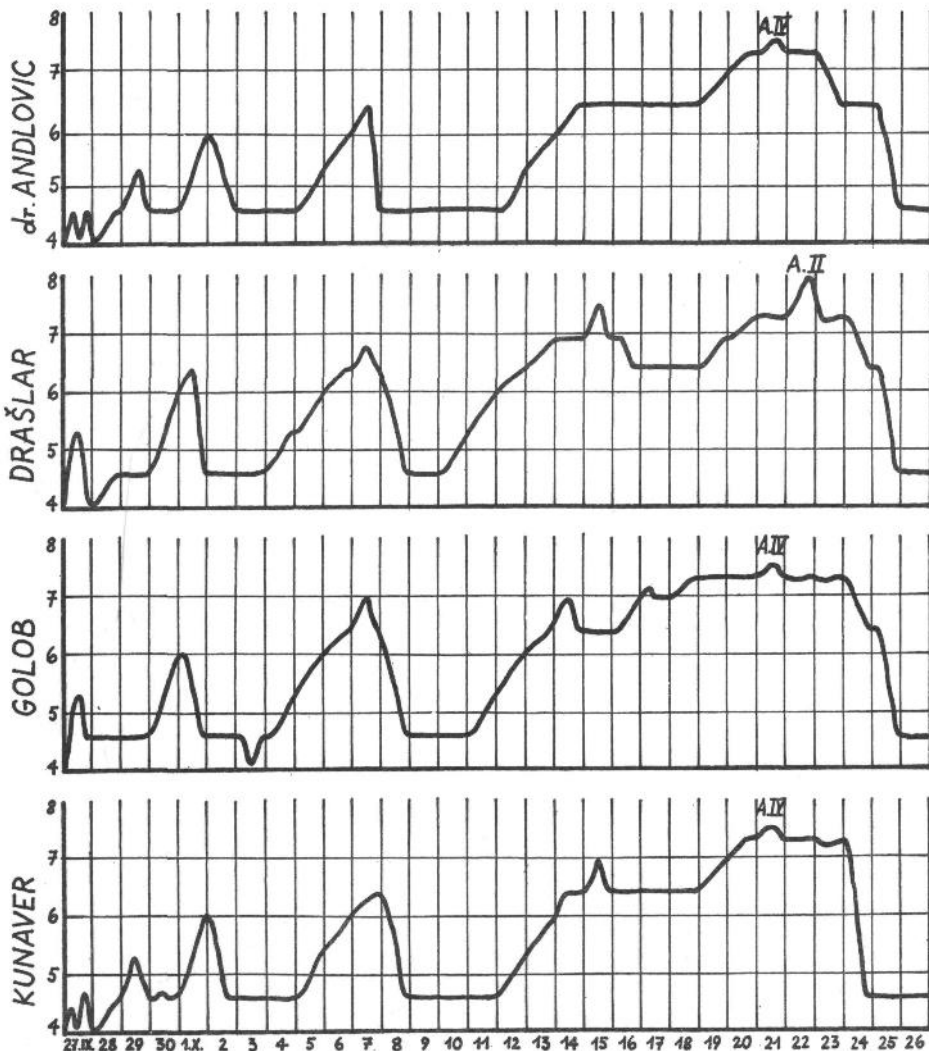
Veter do opoldneva ne dovoli ničesar. V četvorki poizkušajo, pa se vse skupaj kmalu konča. So pa trmasti. Po radiu se komaj lahko sporazumemo. Cicka je prevrnilo po snegu, roke mu zmrzujejo.

»Nazaj v tabor!« prigovarjamo, »jutri je še en dan.«

Veter vendar ne more kar naprej tako noreti. Popoldne Cicek sestopi k nam v trojko. Tonaček je padel na obraz v sneg in za kratek čas izgubil zavest. Stara sablja je dal zadnje dni mnogo od sebe. Bolje da gre za kak dan v bazo h Klavdiju. Zvečer je že spodaj. Vrstni red in skupine so se zdaj postavile na glavo. Na vrsti so rezervne variante. Zoran nam pošilja sveže pečeno kozo. Gor prihajajo Purkipa, Dava in Anulu.

18. 10.

Vetrovna norišnica, stoji zapisano v dnevniku. Mike ima težave s prebavo, danes ne bo nič z odhodom navzgor. Dopoldne, kot zakleto, veter noče pojenjati. Še narašča. Lojz javlja opoldne, da bodo poizkusili proti sedlu. Bomo videli, mi jutri

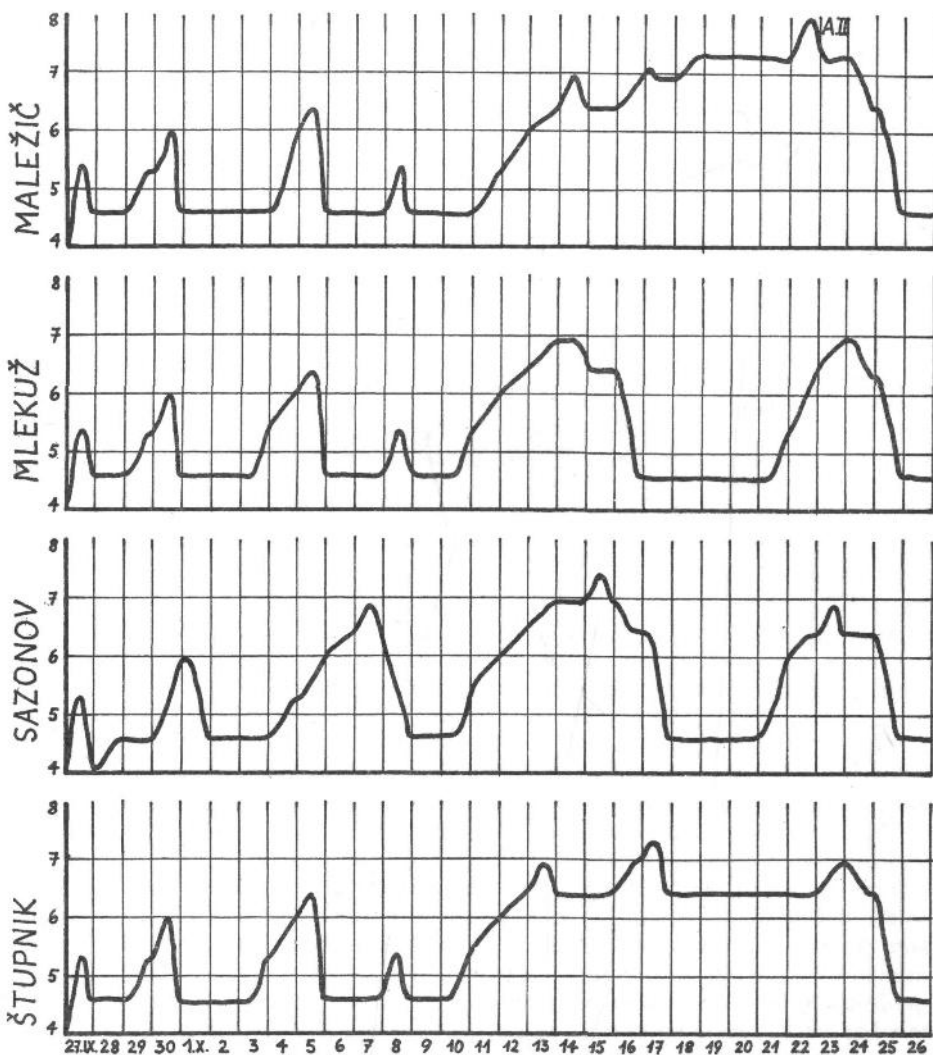

Diagrami vzponov in višin, kakor jih je za ekipo narisal na terenu A. Kunaver. Višinski metri v tisočicah.

odidemo v vsakem vremenu. Iz doline javljajo, da sta Tonač in Klavdij OK. Imata dober tek. To je že dobro znamenje. Kmalu bosta zopet pri nas. Zamenjali bomo vrstni red. Jutri krenemo v štirico Mike, doktor in jaz, z nami Anulu, Lakpa Dorzi, Nima Dorzi in Ang Temba. Lojz in Matic sta že v taboru V, z njima Čering. Poročata, da ima težave z obrazom.

20. 10.

Dvajsetega smo skupaj v petici. Svet je tu čisto drugačen. Pravkar smo po trdo zbiti vesini sopli po SZ rebro Anapurne IV in se nam je njen vrh nad strmo skalno steno le počasi bližal. Okolje se je tu močno spremenilo. Nič več nismo sosedje z Mačapučare. Postal je nekam majhen in odmaknjen. Pogled sega še dosti dalj, pogled na strop oblakov južno od Himalaje je vse lepši. Na južni strani monsuna očitno še ni konec. Iz te oblačne kuhinje kipe kot po eksploziji megleni stebri navpično navzgor tisoče metrov, in se potlej izgublajo v nič, da vzniknejo ponovno na drugem kraju. Severni grebeni, meja s Kitajsko, so vse manjši, skrivnostna pokrajina Mustang zviška dobiva obliko velikanske podolgaste skleda, ki jo z vseh strani zapirajo venci snežnih gora. Le na jug se izteka ta kotel skozi globoko sotesko Kali Gandakija. Naša

Prerisal T. Wraber

vesina je zbita, da konice derez in cepinov komaj prijemljejo. Nimaš kam sestiti, da bi si odpočil.

Napet vzpon. Potem pa se vse skupaj položi v širok žleb, ki meri naravnost v snežno rezino bližnjega vrha Annapurne IV. Mi tam obrnemo na levo, preko napihanega robu in stojimo na položnem, širokem sedlu, ki se blago spušča na jug, se nagiba vse bolj in bolj, konča v serakih globoko pod nami in v meglah zakasnelega monsuma. Še malo prej je bila Annapurna IV skalna stena z nakodranim snežnim robom, sedaj pa ima drugo lice. Preprosta, bela konica. Na vzhodu valovi naš greben v zaporednih gubah kake štiri kilometre daleč, se spušča vse niže, na koncu opogumi in se strmo vzpne do vrha Annapurne II. Najprej strm greben mešanice snega in skale, nato dolga položnejša rama do vrha. Več kot do tja nimamo namena. Ko smo s pogledom obšli vse to, sestopimo navzdol v sredo sedla. Tam so Lojz, Matic in Čering. Čering je bolan. Obraz ima zabuhel, vendar ni slabe volje. Mi smo veseli, da smo pritovorili sem gor vse, kar je potrebno za nadaljnji vzpon. Devet nas je sedaj tu gori. Čering tu ne sme ostati. Temba ga spremlja navzdol. Anulu ostane za vsak primer pri nas do jutra. Petica je to noč zelo naseljena. Zvečer po radiu izvem, da sta Čering in Temba srečno prispela v trojko. Pri nas zgoraj je vetrovno, pa smo to

tako ali tako pričakovali. Zjutraj čakamo, da se veter vsaj malo umiri. Tuljenje za nekaj časa res preneha, presneto prav nam to pride. Noč ni bila kaj prida. Za pol prsta ivja je na notranjem šotoru in vsak udarec vetra ga stresa na obraz, tako da je najbolje spati na trebuhu. V ivju pa je notri tako in tako vse. Le veter je lep, da mu ni para. Mraz sicer tak, da se kar udariš obenj, ampak na jugu, nad Nepalom leži strop oblakov, pod njim pa nevihte. Videl sem že nekaj podobnega iz letala ponoči nad Solunom, toda tu je pred nami prizor brez primere. Kaže, da je v našem vidnem polju več neviht hkrati. Vsaka zajema le majhno področje in tam v oblakih prižiga raznobarnve luči, kot v nekakšnem elektronskem gledališču. To je vredno pogleda, dokler ga pač vzdržiš na tistem mrazu.

21. 10.

Kisikova oprema, hrana, en šotorček, še nekaj druge opreme, to bo tovor za Mika in Matica, pa Lakpo in Nyma Dorzija. Odhajajo vzdolž grebena postavljat tabor VI. in jutri, če bo sreča, na vrh dvojke. Anulu sestopa za tabor nižje. Poslavljamo se. Naša morala je precej visoka. Oblaki so se sicer razpustili više, pa niso videti nevarni.

Šerpe se morajo še danes vrniti k nam, ker bo v šestici prostora le za dva. Ko odhajajo okoli grebena, je vendar brez vetra. Vsenaokrog se blešči. Lojz, doktor in jaz smo sedaj zaščitnica. Popoldne bo doktor sestopil v trojko. Tam je sedaj njegovo mesto. Toda okrog nas je lep dan in Annapurna IV tako blizu. Pa še radijsko zvezo smo izgubili s skupino na grebenu. Dva vzroka, da se spravimo na pot, na tisto lepo rezino, ki drži naravnost na vrh Annapurne IV. Vendar en himalajski vrh, na kate-rega se vzpenjaš brez sopihanja, brez štetja korakov, sploh brez vseh tistih proslulih težav, značilnih za velike vrhove. Preblizu vrha stoji naš tabor, da bi vzpon mogel biti drugačen. Tako pa se naglo dvigamo po ostri rezini med navpično severozahodno steno in napeto brezhibno vesino, ki se na jug in vzhod strmo spušča v megle. Na robu je sedaj na desni pred nami vsa dolga pot, ki smo jo do tu prehodili. Vse je vidno, razen skalnatega pobočja pod taborom I. Dom, ki čezenj štorkljamo sicer eno uro, je od tu majhna ploščad. Tabor III, komaj opazna lisa, na njenem robu in prav pod nami drobne pičice – četvorka. V sedlu pod dvojko že stoji naš zadnji šotorček. Šerpe se vračajo. Tam se bosta Mike in Matic utaborila za noč, da dočkata jutrišnji veliki dan. Mi stopamo na vrh, nekako brez razburjenja; le lepo je, neznansko lepo. Tole so pravzaprav nadure, saj je vrh zunaj načrta in smo le mimogrede upali, da nam uspe še ta vzpon. Najprej se nekaj trepljamo in rokujemo, potem hodimo kot radovedni otroci po prostorčku sem in tja, pokukamo čez rob v globino, potem pa se spomnimo na stari ceremonial in vežemo zastavice na cepin. Na robu stene iztegujem anteno in na prvi poziv se že oglasi Zoran iz baze. Ležal je stari prijatelj nekje za skalo z našim dolgim daljnogledom na očesu in nam gledal pod prste.

»Me slišiš?«

»Kaj slišim, vidim te, pa Lojza in Jožeta tudi!«

Za bazo se javlja trojka. Tudi oni so sedaj z nami tu ob zastavicah. Na drugo stran vzdolž grebena slišimo Matica in Mika. Pripravljata se za samotno noč na skrajnem koncu naših sledi. Srečno za jutri, srečno. Ko se vrneta, vaju prideva z Lojzom iskat v šestico.

5. Sreča ob snidenju v višavah

Izleta je konec. Sestopamo. Midva v petico, tudi Jože se odloči, da počaka z nama, dokler ne vidimo, kako bo potekal jutrišnji dan. To noč ni pravega miru. Nekaj smo sicer že dosegli, toda glavni cilj še čaka. Onadva jutri morata uspeti. Vsi smo prepričani tako, vendar se še marsikaj lahko zgodi in nam prepreči načrte. Kljub težavam bo jutri naša veriga zopet sklenjena. Klavdij je že dober in v kritičnem trenutku zopet stopa na svoje mesto v naši vrsti. S Cickom zasedeta jutri štirico in vrzel bo

zapolnjena. Drug razpored sicer, toda za celoto je to precej nevažno. Poleg tega zapušča bazo tudi Tonač. Lepo je, da se zopet vsi zbiramo, ko bo čas, da požanjemo, kar smo sejali. In ko bo, kar pač bo, je na vrsti še sestop v dolino, ko bomo imeli že vsi svinec v nogah in ko bodo močne roke pomenile večjo varnost za vse skupaj. Veter vztrajno bije po platnu in siplje ivje na obraz. Premetavamo se na trdih ležiščih in drug za drugim odsanjamo v jutrišnji dan. Ta je zopet vetroven; kakšen pa naj bi bil tu v petici. Pa se veter kasneje poleže in le pas megle pod vrhom kazi jutro. Čakamo na dve piki nad sedlom. Z radijsko zvezo tako ne bo nič, dokler ne bosta vidna. Tako smo že visoko, da walkie-talkie ne nese več niti okoli vogala, ni odbojev. Okoli nas je vse prazno. Pozno dopoldne ujamemo prvo zvezo z Mikom in Maticem. Sporazumemo se, na kateri skalni počivata. Potem ju ugledamo visoko na rebro Annapurne II. Zjutraj ju je zadržala megla, pravita, in zamrznjeni ventili na aparatih. Pa sta pozno startala. No, pa tudi ravno prezgodaj nista vstala ta dan. Po svoje je lepo, če kleni slovenski fantje ohranijo trdno spanje tudi v visokih gorah; najbolj praktično pa ni, ker bi se zgodbica lahko tudi slabše končala, kot se je.

Spešila sta torej naša prijatelja lepo vkreber, kot jima je dopuščala sapa, in se ustavljala pri skalah za počitek. Takrat smo izmenjali nekaj besed po radiu, in mi spodaj smo lahko čutili, da gre vse kot treba, le nekoliko počasni. Zato sem ju malo resneje vprašal, kako bo, saj so sence že dolge, pa sta le zbijala šale. Dokler sta tako strupena, ju še ne bo konec, sem se potolažil. Le še za kisikovo bombo smo se zmenili, naj ostane na vrhu, če se v mraku ne bo dalo slikati. In mrak je naglo zajemal vrh. Na rampi blizu vrha ležeta dve majhni piki vztrajno navzgor, kmalu se zlijeta s sivino večera...

Z robu nad taborom, kjer sem opazoval vzpon, se spuščam k šotorom. Do jutra bomo brez novic; onadva pa imata pred seboj še sestop in to v noči in mrazu.

Noč se zopet vleče in po glavi roje vse možne kombinacije, ki lahko še pridejo v poštev do konca naše zgodbe. Vendar je glavna varovalka pri vsem le osebna zgodovina vseh, ki smo tu na gori. Toliko čudnih izkušenj iz podobnih položajev je velika zakladnica. Za onadva vem, da se bosta znašla, tudi če bi morala na povratku bivakirati v luknji.

Ob enih ponoči zamaje naš tabor silen veter. Platno poka pod udarci vetra, vrvice in napejalci piskajo. Hrup nas vrže iz spanja. Zunaj se nam smeje mesec, nad sedlom pa veter nosi nepretrgan puh snega. Ta čudna mlečna reka teče navzgor po bregu in izginja za robom. Vse to je sicer zelo lepo, toda naša dva utegneta biti še zunaj ali pa vsaj nekje blizu tabora. V tem mrazu je bivanje na prostem nerodna stvar in se vsaka nepazljivost konča z ozeblinami. Glede na kraj, kjer smo ju zadnjič videli, računamo, da sta lahko še zunaj in zato težko čakamo jutra.

Veter do jutra ne pojenja, in radio je neusmiljeno tiho. Ob osmih še verjamem, da spita, ob devetih že manj. Z Lojzom se odpravljava v šestico. Jože je bolan in mora takoj dol. Sem v petico pričakujemo dva šerpa z zalogo hrane in butana ter za pomoč pri sestopu. Ko sva na poti, veter popusti in kmalu je okoli naju kar moreča tišina. Če si navajen, da ure in ure samo hrumi, potem je lahko tudi tišina boleča. Še bolj pa negotovost in neodgovorjeno vprašanje, zakaj se ne oglasita. Vem le predbro, kako se marsikaj tu dogaja blizu meje. Le malo je treba, pa se stvar čisto nepričakovano zasuče. Če je vse v redu, moram že od daleč pred šotorom videti štiri smučarske palice, dva cepina in dva para derez.

V sedelcu pod nama stoji šotor. Majhen, zgrbljen in napol zasut s snegom. Vhod zaprt, nobenega znamenja življenja, sledi zametene in skozi naočnike v tej bleščeči belini ne razločim drugega kot eno samo palico pred vhodom. To bi bilo lahko slabo znamenje. Nekje globoko v vratu tiči debel cmok. Hitiva k šotoru, kolikor da kratka sapa in tedaj že prav blizu iz ene palice nastanejo tri pa cepini, dereze. Tu sta torej! Ob tem spoznanju mi uidejo čudni glasovi. Z glasom dveh mladih krokarjev, presušenim od žeje, se oglašata. »Na vrh sva b'la, na vrh' sva b'la«. Torej ima vse naše početje na gori le svoj zaključek, tak kot smo si ga želeli, in veselje snidenja nam vsaj v začetku ne kvarji niti novica, da je Mike pomrznjen po prstih in nosu. Potrebna sta masaže pa kuhane hrane. To delo si razdeliva z Lojzom, in ob 11., ko je dome-

njena ura za pogovor, dirjam z aparatom na rob javit Zoranu in prek njega drugim veselo novico. Za kake posebne občutke, za razmišljanja takrat še ni bil čas. Tega si niti še nismo smeli dovoliti, ker je pred nami še dolga pot nazaj na sedlo, v tabor V, in kilometri spusta do doktorja in še naprej v bazo.

6. Vrnitev z gore

Z Zoranom sva se sporazumela o razporedu za naslednje dni. Evakuacijo začnemo takoj, še ta dan gremo nazaj v tabor V in nato navzdol. V taboru IV sta že bila Cicek in Klavdij. Upal sem, da bosta še tisti dan prišla gor in opravila vzpon na Annapurno IV. V petici nas morata čakati Kačering in Temba, zato popoldne podiramo taborišče in ob uri dolgih senc smo zopet v sedlu. Šerpe so tam, vendar za sestop je prepozna ura, za naša prijatelja bi to bil prevelik napor. Z Lojzom si vzameva vsak enega v oskrbo, šerpe pa ponovno postavijo tretji šotor in še zadnjikat smo v petici. Jutro je mrzlično. Podiramo šotore in pospravljamo opremo. Mike bo hodil počasi in gre sam naprej. Mi pa nalagamo vse večje nahrbtnike, dokler ni petica evakuirana, in drug za drugim izginjamo s sedla čez rob. S čudnimi občutki zapuščam ta vetrovnik, kjer smo prebili toliko ur, odmaknjeni od vsega sveta. Ko prek napihanega roba stopam v položni žleb, je spodaj zopet dolina, gozdovi, nekje daleč celo polja okoli Pisanga in Brage. Torej res. Vsi smo strašno obloženi in na trdi vesini vzamemo obe šerpi na vrh, ker kažeta strah. V strupenem mrazu preveč krčevito držim v roki svitek vrvi. V dnu vesine nad taborom IV mi je roka že krepko omrzla. V sedlu nad četvorko, tam, kjer je veter uspel obrniti našo navezo nazaj v tabor, se razvezujemo. Do Klavdija, Cicka in šerp pri šotorih je le še malo. Klavdij je zopet pri močeh, Cicek tudi. Tudi Anulu je tu. Ni prinesel naročenega butana. Obljublja, da se bodo šerpe izkazali pri evakuaciji. Mi, ki smo prišli od zgoraj, smo sedaj manj uporabni, zato bodo Klavdij, Cicek in spodaj v trojki Tonač nosili težo evakuacije in vlogo metle. Četvorko bodo podrli še danes, druge tabore pa jutri. Sestopam v trojko. Globoko spodaj je že Mike. Opoteka se ob smučarskih palicah, zmrzline so vedno bolj občutne. Hitim za njim, pa ga ujamem šele pred taborom. Od strmine pokrite s kložo, ki se kot odrezano neha v kotanji, je do šotorov še neprijeten gor in dol; na povratku je to vselej trpljenje. V taboru je zopet Tonač in z njim Tone, ki je prišel pogledat sem gor. Jože še ni čisto dober, prevzel bo Mika in ga jutri spremil v dolino. Matic je dober, z Lojzom tudi prideta spat sem. Gneča bo. V dvojki sta Purkipa in Pemba; pri zalogah kot vrabca v prosu. Naročim ju za jutri, naj gresta po tovore. Samotni sestop proti bazi je nekaj posebnega. V ta breg sem krenil pred trinajstimi dnevi in marsikaj se je med tem že izpremenilo. Razpoke, plazine, zameti, vse je drugačno; nekako bolj zimsko. Gora je naglo brisala naše sledi. Spotoma v dvojki še poklepetam s šerpama. Režita se na vsa usta; spanja v snegu je konec, spodaj bo ogenj, krompir, meso, čang. Pa ne samo to. Ko se zopet spuščam po strmini, sanjam o gozdu, tekoči vodi, šumenju, vetru v vejah, o travi, suhi, jesenski travi, na kateri se tako lepo počiva. In še in še.

Tabor I je prazen, žlebovi zameteni in snega na vstopnem melišču več kot pred dnevi. Celo tu spodaj že obleži. Sonce nima več nobene moči.

V senci severnega pobočja sem ves čas sestopa gledal osvetljeno dolinico z bazo; na ledeniku že ujamem blede popoldansko sonce. Morenski rob, pod menoj je baza, mirna in tiha. Še malo in že stiskam roke Zoranu. Dolge dneve nam je njegov melanholični: »Tukaj baza, tukaj baza«, pomenil, da je nekje globoko pod Annapurno naš drugi dom, udobje in varnost. Nahrbtnik zdrzne na tla. Uh, to udobje...

Naslednji dan je gora še pozno popoldne mirna. Potem oživijo komaj vidne črne točke in se spuščajo navzdol. Vse več jih je in vse se spuščajo. V daljnogledu prepoznam posameznike po hoji, velikosti in po obnašanju. Predolgo smo že skupaj, da se ne bi mogli prepoznati po najmanjši posebnosti. Pogled je veličasten; vsaj za naju, ki veva, da je to umik vsega, kar smo postavljali na gori mesec dni, se stapljali s surovim okoljem tega odmaknjenega sveta; prostovoljen umik, potem ko smo užili veselje nad trdo prisluženim uspehom.

ZDRAVNIŠKI ZAPISKI S POTI NA HIMALAJO

(Nadaljevanje)

DR. JOŽE ANDLOVIC

6. Ordinacija na gori ali zdravstveni dom na taboru III (6500 m)

O aklimatizaciji ne bi govoril, ker je bilo o tem že dosti napisanega tudi v Planinskem Vestniku. Omenil bi le, da je potekala precej ugodneje in hitreje kot na Kangbačenu. V veliki meri gotovo zaradi boljše prehrane na pristopnem maršu. V tem času nismo dosti shujšali. Le dva »slaba« sta imela med aklimatizacijo zmerne težave, tako da pri vzponu nista dosegla pričakovane višine. Tudi od šerp se je dvojica slabše privajala na višino in sta bila sposobna le za nošnjo v nižja taborišča. Matica je začel nadlegovati zob (osmica v desni zgornji čeljusti), ekstrakcija je bila nujna. Korenine izdrtega zoba se je držal prav zajeten granulomski mešiček. Verjetno bi z njim ne dosegel cilja.

Taktika pri zavzemanju skoro 8000 metrov visokega vrha je do neke mere podobna vojaški. Sodobna vojna saniteta mora biti bližja ranjencu. To načelo sem skušal uveljaviti že na Kangbačenu. Še bolj je to veljalo za Annapurno zaradi izredno dolge in ovinkaste poti. Tretje taborišče je bilo nekako na sredini med bazo in vrhom. Višina še dopušča učinkovito pomoč. Poleg resničnih možnosti je važen tu še moralni faktor, saj se plezalec precej drugače počuti, če pomoč ni tako hudo daleč (oziroma nizko).

Vsakdo od nas je občutil nekaj težav, ki jih povzročata pomanjkanje kisika in znižan zračni tlak, strupen mraz in pošastni vetrovi. Najmanj, kar te tam lahko zadene, je glavobol, slabo spanje, slabši tek. Precej preglavic nam je povzročalo vnetje žrela, ki ga povzročata forsirano vdihavanje ledenega, suhega zraka. Pravega zdravila za to nadlego ni, težave si lajšaš z zvečilnim gumijem, bonboni in razkužili za grlo. Neredke so bile ob prodiranju proti vrhu tudi prebavne motnje. Vzrokov za to je bilo več: Slabše delovanje prebavnih žlez zaradi pomanjkanja kisika, dolgotrajno hranjenje s konzervami, v odločilnih dneh nam je pošlo sveže jakovo meso. Tudi priprava hrane ni bila najprimernejša, v naglici smo pustili v bazi lonec-ekonom, na tej višini pa je vrelišče že pri 40°–50°. V vodi, ki smo jo natopili iz snega, so bile pogosto tudi dlake naših višinskih škornjev, zajetje ni bilo vedno higiensko. Posode smo le zasilno otrli s snegom ali pa še to ne.

V primeru s Kangbačenom smo napredovali, uspeh je bil odličen. Dva člana na vrhu II in trije na IV! »Najnižja« (a še vedno 7000 metrov visoko) sta bila Cicko in Klavdij. Prvi je kot najbolj suhljat bolj trpel zaradi mraza, njegova kategorija je bila tudi kriva, da ga je silen piš dvakrat vzdignil in položil na ledenem grebenu. K sreči se je še pravočasno ujel s cepinom. Klavdiju pa je huje kot ostalim nagajalo žrelo zaradi velikih mandljev. Pomagali niso niti antibiotiki niti infuzije grozdnatega sladkorja. Oba sta morala v bazo. Cicko in Klavdij sta bila edina kadilca v ekipi. Tonača, ki se je silno prizadeval pri nošnji in postavljanju IV. in V. taborišča, pa so se lotile nevarne vrtoglavice.

Tudi zanj je bilo edino zdravilo klimatsko zdravljenje v bazi. Najresnejši pacient je bil vsekakor Mikec na sestopu z vrha. Ni čudo, da je ob nočnem sestopu z vrha utrpel zmzline druge in tretje stopnje vseh prstov na rokah in nogah ter na nosu. Saj je bil mraz izreden (po meteoroloških poročilih All India Radio na tisti višini okrog 38° do 40° pod ničlo), pihal je strahoten veter. Nekaj pa je pripomogla ne povsem dovršena oprema. Pri sicer izvrstnih škornjih iz losove kože je manjkala v podplatu še ena izolacijska plast ali pa bi bili morali biti za spoznanje prostornejši, da bi lahko preko nogavic obuli še copate iz zajčje klobučevine, kot je bilo dolo-

Srečanje na indijski cesti

Foto A. Kunaver

čeno. Rokavice, izdelane iz sicer prvovrstnega materiala, pa so bile preveč nabasane s puhom. Prijemanje je bilo zaradi tega težavno. Krepko je bilo treba stisniti, če si hotel držati cepin, to pa že samo po sebi ovira pretok krvi. Že ob prihodu v zadnje (VI) taborišče je pričel jemati po navodilu complamin (medikament za širjenje žil). Naslednji dan sva v III. taborišču pričela z intenzivnejšim zdravljenjem s pomočjo injekcij. Če upoštevamo silno težavne pogoje in desetdnevni marš, ki ga je navzlic težkim zmrzlinam opravil, je bil uspeh prav dober. Izgubil je četrtno palca desne roke in polovico palca na desni nogi, drugo se je zacelilo.

7. Vrnitev

Ne bom govoril o krokanju pri povratku v bazo s privoljenjem pristojne zdravstvene oblasti. To spada v proslavo »zmage«. Vsi smo to srečno prenesli, razen Tonača, ki je pri svoji cirkuški točki kot »bog ognja« nehoti primerni količini alkohola v želodcu dodal še krepak požirek petroleja. Do jutra se je sam pozdravil s krepkim zvratnim, ritenskim delovanjem prebavil. Šerpe so kot vsi Nepalci vajeni daljših praznovanj. Zato so še nekaj dni pobožno slavili dobre bogove, ki so bili milostni z nami. Hujših posledic ni bilo, le moj tolmač Ang Temba je pri padcu v »vinoravni« položaj zbil svetilko, zaradi česar so bile precej otežkočene večerne ordinacije. Ang Kanu je imel drugi dan pohoda hude težave z želodcem, bal sem se, da gre za zakrito perforacijo želodčnega čira. Injekcije atrenyla in mlečna dieta so ga v nekaj dneh

pozdravile. Z nosači oziroma nosačicami (saj je bilo od 70 nosačev samo sedem »samurajev«) je bilo nekaj manj opravka. So vse obute, zato ni poškodb na podplatih, pač pa so navzlic garanju le manj vajene nošnje težkih in težjih bremen kot kuliji z juga. Ker so nam pošle tablete proti bolečinam, se je vsak večer zvrstila manjša kolona, ki je želela novalgetol zaradi bolečin v mišicah. Z domačimi je podobno kot ob poti navzgor. Vsi žele kako zdravilo za hude čase. Tu in tam izpulim kak zob. V Pisangu pod Annapurno in še v nekaterih oddaljenih vaseh smo odložili manjše zavoje zdravil z navodili za uporabo in jih dali pismenim, navadno lami ali policajcu. Prepuščeni so sami sebi v svojih nadlogah. Izpod Annapurne je dvanajst dni hoda do prvega pravega zdravnika in prve bolnišnice, iz vasi ob kitajski meji cele tri tedne. Cest ni, zato tudi reševalnih avtomobilov ne. Vso robo prenašajo na hrbtu, tudi bolnik roma v »reševalnem košu«. Tudi to nekaj stane. Težji bolnik na taki naporni poti v nekaj dneh ugasne, zato pride tak transport v poštev le za vasi, odkoder je dva, tri dni do bolnišnice. Z redkimi izjemami seveda. Na obisku bolnišnice v Pokhari so mi pokazali moža, ki je dobil strel v ramo in so ga pravkar prinesli. Bil je doma blizu kitajske meje, do bolnišnice so ga nosili tri tedne. Bil je mož seveda vaški veljak, sicer bi bil zdravljenje dočakal doma. Če bi bil revež, bi mu bilo usojeno biti invalid.

V vasi Bahundara v srednjem delu Marsiandijske soteske so vaščani ravno praznovali praznik žetve in opičjega boga Hanumana. Riž je res izvrstno obrodil, pa so nas prijazno povabili na svojo gledališko predstavo. Bila je najdaljša predstava, kar sem jih v življenju videl. Igra, nekaka mešanica drame, operete in baleta je trajala od osmih zvečer do štirih zjutraj. Vstopnina je bila za nas minimalna, po 1 rupijo za osebo (ca. 1,20 N din). Verjetno so se za nastop pripravljali leto in dan.

Dopoldne smo se jim oddolžili. Naprosili so me, da pogledam siromaka, ki si je pred dvema tednoma pri žetvi s srpom ranil koleno. Sedaj je bil v težkem stanju, koleno mu je strahotno oteklo, upognilo v pravem kotu, stokal je od bolečin, iz upadlih, otožnih oči je sevala nema prošnja. Gnojno vnetje kolenskega sklepa in sepsa. Že pri nas prav resna zadeva. Sam Hanuman me je verjetno pripeljal v vas. Ker so hišice tu v nižjih legah precej miniaturne, je bilo le dvorišče primeren prostor za operacijsko dvorano. Na rogoznice smo položili bolnika (potem ko je bil že omotičen od opiatov) in vse potrebno. Žal Mikec zaradi ozebljih prstov ni mogel nastopiti kot anesteziist, zato sem kar sam vbrizgal bolniku zadostno količino intravenalnega narkotina. Klavdij je takrat že brezhibno deloval z instrumentarijem. Pred vesoljno vaško publiko je v smrtni tišini brez komplikacij potekel dvakratni poseg. Ko sem z orokavičnim prstom skozi vrez »brskal« po kolenskem sklepu in je brizgal rumenozeleni gnoj po tleh, se je čulo par zamolklih udarcev. Okrog 5 % gledalcev je omedlelo. To je še kar malo. Za preprostega gorjana, čeprav je težkega življenja vajeni Nepalec ali magari tudi penzionirani Ghurka povrhu, je tak prizor krutega moderne izganjanja zlih duhov le prehud. Po kratkem in odločnem nasvetu so omedleli hitro v pravem položaju z glavo na tleh in s petami visoko v zraku. Istočasno z operiranjem se prebujujejo iz omedlevice. Še opornica iz mavca pa škatla antibiotikov, obvezil in razkužil in navodila za ravnanje. Žal mi je, da ga ne bom več videl, v rokah domačih je sedaj njegova usoda. Optimistično upam, da se bo izmazal, prav tako lepo, kot tista žena v Bagarčapu, ki je imela ob našem povratku čez pet tednov ogromno rano po eksciziji že lepo zaceljeno. To tudi v bolnišnici ne gre kaj dosti hitreje. Še ob letališču v Pokhari, kjer se poslavljajo od nas tibetanske nosačice, teče ordinacija dalje, da je Aleš že kar nervozen: »Kdaj bo konec te šintarije!« Moram izpolniti še nekaj obljub pridnim dekletom in jim izpuliti nekaj piškavih zob. Poslej imam na skrbi Mikca. Previjanja zanj niso prav nič prijetna, vendar ga ne smem navaditi na močnejše analgetike. Na prelazu Damon, odkoder je čudovit pogled na dolgo verigo himalajskih velikanov, se z Mikcem končno odločiva. Amputiram mu odmrla kosa palcev. Darujeva jih Hanumanu, Klavdij pa jih zagrebe v zemljo, ne pregloboko – »da bo lahko s kurjim očesom na Himalajo gledal«.

Na vožnji proti Delhiju dobro pretreseni in prepihani v kamionu drug za drugim zbolimo za gripo (ki jo potem na raznih sprejemih zdravimo z viskijem). Zaradi pogosto

res nemogoče gneče na cesti srditi Cicko povozil v zmešnjavi (sveto) kravo. Na srečo se ravno v tem lahko »razjasni« na cesti pred nami, tako da jo brez posledic za nas s polnim plinom odkurimo dalje. Klavdija v indijski prestolnici še enkrat popade krepka angina kot za plačilo, ker je bil moj zvesti pomočnik. Potovanje iz Delhija dalje je razmeroma prijetno. Ni vročine, ne preganja nas mora, da bi kaj zamudili. Prenočevanje pa tudi zdaj ni dosti prida. Počasi postajamo naveličani ali celo malce sitni. Prijateljsko medsebojno zbadanje, ki naj bi bilo vir zabave, dobi včasih že kar nerodno zlobne osti. Fotoaparati ne šklepetajo več. Še najbolj interesantno ostane barantanje za spominke po bazarjih. Čim bolj se bližamo domovini, tem hitrejši in vztrajnejši postaja tempo potovanja. Ni več tiste enotnosti kot doslej. V svojih željah se razdelimo v dve grupi. Manjši del, pretežno starejša generacija, je zato, da si ogledamo to in ono znamenitost in pač pridemo par dni pozneje domov, večina pa je za odločne premike brez vsakih zastojev. Zaman so prepričevanja, da je sedaj enkratna priložnost. Zorana kot najbolj vestnega zagovornika ogleda arhitektonskih zanimivosti najbolj zlobno zbadajo. Večina seveda zmaga in tako končno pripadniki obeh grup vneto pritiskamo na plin. Higienski nivo se spotoma niža, manjka samo še, da se v vozilu zaredijo gadje. Kar odveč nam je, ko se moramo ob raznih sprejemih očediti in spodobno obleči. Na turški meji nas zvesto čaka še drugi kombi, ki se nam sedaj zdi še kar dober. Kot amaterski karoseristi ga v nekaj urah z dvigalom in macolami primerno oblikujemo. Z Zoranom sva presrečna, da imava zopet lastno limuzino. Tudi ostri mraz (okrog -20°C) naju ne moti, v višinskih oblekah z užitkom dihava sveži zrak. Razen vetrobranskega stekla, ki smo ga vstavili, je od prej ostala le šipa v zadnjih vratih, kot da jo je obvaroval pod njo naslikani zaščitni znak za jogi. Tako je ventilacija še uspešnejša. Ko pri Dimitrovgradu prisrčno sprejeti zapeljemo na domača tla, je vzdušje, kot da so se vrnil izseljenci po dolgih letih. Splošno mnenje je, da je povsod lepo, doma pa najlepše. V restavraciji nekdo ugotovi: »Hudiča, že to je lepo, ko te po dolgem času spet natakarica postreže. Natakarjev sem že sit!«

Proti Zagrebu je prava poledica, drsalnica. Aleš se nato spomni, da bi na servisu v Brežicah popravili sireno, ki je onemela, da bi dostojno pritulili v Ljubljano. V gosti megli iščemo servis – po Samoboru. Medtem se razen Aleša, ki sedaj išče servis v Brežicah, zadovoljno krepčamo v motelu zraven Petrola. Onim v kamionu spričo ogabne poledice počasi popuščajo živci. V duhu nas že vidijo zmrcvarjene v kakem jarku. Napol obupani obrnejo nazaj, da nas poiščejo. Odkrijejo nas, ko zadovoljno natepavamo vampe in se smejemo ravnokar skomponirani reklamni pesmici za »Potentilo« (ki ni za objavo). Navalijo na nas s ploho očitkov. Cicka razbesni moj nekoliko ironični posmeh, da me pošlje v najmanj spoštovani konec prebavnega sistema. Tedaj še meni popokajo obroči. Ni veliko manjkalo, pa bi imeli likof v obliki pravega folklornega gostilniškega pretepa tik pred ciljem. Znamenje, da je čas priti domov. Spotoma se huda kri pomiri in pred ciljem smo zopet vsi dobri prijatelji.

Nekaj izkušenj za bodoče odprave Izbira kandidatov

Kandidat za himalajsko odpravo naj bi imel poleg obvezne odlične fizične kondicije tudi ustrezne psihične kvalitete. V tem pogledu je bila opravljena nekakšna izbira, sicer čisto laična, pokazala pa se je za dokaj uspešno. Vsak prijavljeni kandidat je med drugim navedel, s katerimi tovariši bi želel sodelovati. Posebna komisija PZS je nato ob upoštevanju navedenih želja izbrala ekipo. Moram reči, da na dolgotrajni odpravi navzlic skrajnim fizičnim in psihičnim naporom ni prišlo do nobenih resnih konfliktov. Tak način izbire bi verjetno znanstveno še izboljšali z ustreznim psihološkim testiranjem. Nekaj takega so opravili Amerikanci s svojimi kandidati za Everest. Navajajo, da s perfektnim uspehom. Znano je, da na takih odpravah rado prihaja do nesoglasij med člani. Vemo za pojav tako imenovane višinske togote, ki je nekaka duševna oblika višinske bolezni. Poleg te še brezčutnost, topost itd. Če take težave popadejo več ljudi, je kaj hitro ogenj v strehi. Kot lahko v borbi en sam

paničar zbega vso edinico, tako lahko en sam takle višinski togotnež okuži in »razpištoli« še druge.

Po lastnih opazovanjih na dveh odpravah menim, da so pomembne osnovne značajске lastnosti. Primerni so predvsem hladnokrvni, mirni ljudje. Zaželeni so taki, ki imajo za hude čase spravljen primerno zalogo humorja. Kaže, da je pri teh vrelišče precej višje tudi za višinsko togoto. Dalje je važen iskren tovariški čut in smisel za kolektivni nastop, saj je podvig v Himalaji izrazito skupinsko opravilo, v nasprotju z vzponi v Alpah, ki so individualistična zadeva. Vsekakor ne spadajo v ekipo egoistični, vase zaljubljeni tipi. Tudi smisel za disciplino, vztrajnost, požrtvovalnost so potrebne. In ne nazadnje, neka stopnja splošne in srčne kulture. Prava mera pri medsebojnem zbadanju je lahko prijeten vir zabave, v nasprotnem pa lahko kal nesoglasja. Precej seveda pomaga tudi poučenost o orisanih psiholoških pojavih. Lahko trdim, da so se na naši odpravi simptomi naštetih težav le redko in v blagih oblikah pojavljali.

Trening

Moralo bi biti poskrbljeno za delno olajšanje v tem smislu, da bi kandidat v času priprav delal le v rednem delovnem času in bil oproščen nadurnih obremenitev. Zlasti v končni fazi, ko pritisne organizacijsko delo in gre vse na rovaš spanja. To pa samo po sebi že zmanjšuje kondicijo. Sicer smo se pri treningu v mejah možnosti držali napotkov prof. dr. A. O. Župančiča, predstojnika Patofiziološkega inštituta. – V kratkem naj orišem trening, ki sem ga sam opravil, in se mi zdi kar uspešen:

Vsak dan telovadne vaje po omenjenih napotkih, ki predvsem krepé srčno-pljučne zmogljivosti in mišice. – Enkrat tedensko poldnevni vzpon (npr. iz Vipavske doline na vrhove okrog Čavna – višinska razlika 800–1200 metrov v naglem tempu). Enkrat tedensko dolg vzpon (v glavnem so bili vzponi v zimskih razmerah), s poudarkom na »garanju« (gazenje, sekanje stopinj).

Prevoz

Najbolj udoben in najdražji je prevoz z avionom. Najcenejše in najbolj zanimivo, a seveda najbolj naporno je potovanje po kopnem. Zadnja leta je kar precej v navadi: Precejšen del cestišča je asfaltiran, na makadamskih odsekih so v obsežni meri v gradnji avtoceste, zlasti v Iranu. Po mojem bi bilo najprikladnejše potovanje tja z avionom, nazaj z avtom. Tja bi tako ne izgubili kondicije, nazaj grede pa bi si za nagrado ogledali zares zanimive dežele. Vendar tako skoraj izgine ekonomski efekt, saj je povratna avionska vozovnica le 25 % dražja od enosmerne.

Za potovanje po kopnem bi dejali: Potovanje se mora začeti dosti zgodaj ali celo z manjšo časovno rezervo zaradi nepričakovanih zamujanj. Tako bi odpadla časovna stiska, z njo povezana nestrpnost in dirjanje, oboje nevarno. V vozilih naj bo zadosti prostora za udobno potovanje in prenočevanje. Vozilo naj bo zadosti hitro, ker je na velikih relacijah možna brez tveganja hitrost 100 km/h in več. Dnevne etape naj bodo primerne. Med postanki je dobro nekaj ustrezne telovadbe.

Prehrana

Z veliko večjo upravičenostjo kot za ljubezen lahko rečemo za ekspedicijo, da gre »skozi želodec«. Čeprav smo bili tokrat uspešni, ne morem reči, da smo bili s hrano vedno zadovoljni. Zares smo nekatera konservirana jedila (zlasti juhe in polnjeno papriko) za čuda dolgo in visoko prenašali. Vendar smo zlasti v velikih višinah pogrešali sveže hrane, zlasti mesa. Znano je, da so najbolj pogonsko sredstvo ogljikovi hidrati, ki tudi za svojo presnovo potrebujejo najmanj kisika. Vendar smo se jih zlasti v koncentriranih oblikah (čokolada, bonboni, sladka peciva) prav hitro naveščali. Bolj užitni so kruh, prepečenec, čapati, žganci, tsampa. Izkušnje zadnjih od-

prav kažejo, da imajo beljakovinske jedi v višinski prehrani večji pomen, kot se je doslej sodilo. Člani dosedaj najuspešnejše (a na splošno manj znane) odprave na Everest, indijske leta 1965, v kateri je v zaporednih dneh doseglo vrh 9 članov in šerp, so na velikih višinah, tudi preko 8000 m, uživali precej, nekateri celo pretežno beljakovinsko hrano: sveže meso, zlasti kokošje, jakovo in kozje, jajca, jetrca, mleko, friko (pražen sir). Nosači so jim v bazo donášali tudi sveže mandarine. Gotovo je bogata izbira jedi nemalo pripomogla k tako sijajnemu uspehu.

Zahvala

Zdravstvene usluge so omogočile domače in inozemske farmacevtske tvornice in poslovalnice. Bogato so nas založile s potrebnimi medikamenti – skupno so bili štirje tvorci po 30 kg v vrednosti nekaj milijonov starih dinarjev.

V imenu članov odprave in vseh številnih nepalskih domačinov, ki so bili deležni pomoči, se iz srca zahvalim spodaj naštetim darovalcem:

Kemofarmacija – Ljubljana, Krka – Novo mesto, Lek – Ljubljana, Pliva – Zagreb, Serum – Zavod Kalinovica, Bosnaljek – Sarajevo, Galenika – Beograd, Servo Mihalj – Zrenjanin, Zdravlje – Leskovac, Burroughs Wellcome – London, 'BYK – Gulden, Bykopharm – poslovalnica Adria Beograd, Bayer Pharma – poslovalnica Fabeg Zagreb, Ciba, Hoechts in Sandoz.

Dalje gre zahvala Tovarni sanitetnega materiala, Vir – Domžale, ki nas je bogato založila z obvezilnim materialom, republiškem zavodu za transfuzijo, ki je poklonil suho plazmo in infuzijske tekočine, nam določil krvne grupe in opravil druge preiskave, potrebne za primer transfuzije, ortopedski kliniki, ki nam je širokogrudno posodila instrumentarij, ter glavni instrumentarki višji sestri Vidi Milčinski za pripravo zelo praktičnih sterilnih generacijskih kompletov.

Zahvaljujem se tudi prof. dr. A. O. Župančiču za strokovne napotke v zvezi s treningom, asistentki dr. Bibi Klinar pa za nesebično pomoč pri sestavljanju liste zdravil in dopisovanju v zvezi z nabavo zdravil. Končno se zahvalim tov. mr. ph. Popovski Milanu iz spl. bolnišnice Gorica za razne nasvete in sugestije ter pripravo nekaterih medikamentov.

ONKRAJ VERTIKALE

Severna stena Zahodne Cine¹

ZVONE KOFLER

Rahel veter se igra s šotorskim krilom. Na nebu ugašajo zvezde. Nad taborom se v medli svetlobi v svoji markantni podobi kaže Rumeni raz. Budi se nov dan. Z Jankom molče stopava po stezi. Ali nama bo uspelo? Mora! Dobro sva pripravljena. Menda ves trud v domačih gorah ne bo zaman. Sezono sva pričela s samimi težkimi vzponi: Ljubljanska smer, Debeljakova varianta, Zapadna zajeda v Triglavu, prvenstvena v Sfingi in še vrsta drugih. Take misli mi rijo po glavi, ko naposled stojiva

¹ Največji strehasti previs je – vsaj v Alpah – v spodnji četrtini severne stene Zahodne Cine. Belkasta rumena streha visi 50 m onstran vertikale. Že pred 30 leti si jo je ogledoval Riccardo Cassin, l. 1964 pa so se z njo resno poskusili Uhner in Scheffler ter filmski team za Brandlerjev film »Sensation Alpen« (1966). L. 1968 so trije plezalci to streho končno zmagali s 120 svedrovci in 150 normalnimi klini od 22. junija do 2. julija 1968. Bili so Gerhard Baur iz Friedrichshafena in brata Erich in Walter Rudolf iz Kemptena. Do 29. junija so se vsi trije vsak večer spustili iz stene in prespal v šotoru pod steno. Zadnje tri noči pa so prebili v steni. Op. pis.

pod steno. Pogled se nama ustavi kakih 250 metrov višje, kjer se onstran vertikale razteza petdeset metrov napušča. Preko nje je prvič preplezala nemška trojka – Gerhard Bauer in brata Rudolph. Cel teden so garali čeznjo. Nama bo laže. V smeri so pustili kline. Samo da najdeva vstop, potem bo že šlo. Naveževa se, po sebi pa razobesiva železnino. Vsako stvar na svoje mesto. Manjkati ne sme nobena reč.

Kakih 15 metrov nad nama tiči klin. Poskusim kar tu. Po polzevo napredujem. Zebe me v roke. Končno s težavo dosežem klin. Vponka tleskne, še vrv. Oddahnem se in pogrejem premrle prste. Naprej ni več sledi o klinih. S prostim plezanjem tu v previsni steni ne pridem nikamor. Vstop mora biti drugje. Bolj desno, se mi zdi, vidim kline, pol raztežaja od mene se pne navpična poč. Tam bo laže, si pravim. Vendar, kako priti do tja? Drugega mi ne kaže, kot da se spustim nazaj in pričnem znova. Konec vrvi vtaknem skozi klin, ob vrvi se spustim nazaj k Janku. Zopet začnem. Prvih nekaj metrov splezam prosto, nato sledi lestvica klinov. Na pomoč morata stremeni. Drugače je tu nemogoče. Moči morava hraniti za najtežje. Debela ura mine, ko zaslišim: »Še par metrov!« Vrvi bo vsak čas konec, poiskati moram stojišče, vendar nikjer ni nobene poličke. Varovati bom moral že po prvem raztežaju v stremenih.

Močno napnem vrv in Janko čez kake pol ure prileze k meni. Do pod strehe naju čaka še pet raztežajev. Stena je veskazi previsna in neusmiljeno tišči telo navzven. Celih šest ur porabiva za teh nekaj raztežajev. Pod stropom si oddahneva. Prazno konzervo vtakneva v razpoko kot dokaz, da so bili tudi v tej smeri Jugoslovani. Vmes pa občudujeva delo prvih pristopnikov, drobni svedrovci nama kažejo pot.² S tesnobno v srcu se obesim na prvi klin. Nič preveč mu ne zaupam. Če hočeva na vrh, morava tu čez. V naslednjem klinu visi zanka. Vpnem vponko in obesim stremena. Vpnem tudi vrv.

»Potegni!« zavpijem Janku. Noge vtaknem v stremena in se potegnem do klina. Prosto niham v zraku. Pod mano zija globina. Na steni pod streho naju opazujejo

² Amerikanca Yvon Chouinard in Royal Robbins, mojstra iz gladkih sten v Yosemite, sta se s tem previsom poskusila l. 1966. Vendar se jima je zdel veliki napušč preveč krušljiv. Zato sta izbila vse kline, ki sta jih tam zabila, in celo svedrovce, ki sta jih l. 1964 v napušč zabila Wulf Scheffler in Gerd Uhner, da bi popravila švicarsko smer v direttissimi. Tudi ta dva sta odnehala po treh raztežajih.

Bauru in Rudolphu sta pomagala Baurov oče in Walterjev brat Erich. Brez »asistence« v vznožju stene pri takem početju ne gre. Prvi dan sta Gerhard in Walter v napušču napredovala za dva raztežaja, na kar sta se spustila iz stene po 80 m dolgi vrvi. Gerhardov oče jima je pripravil šotor in uredil opremo. Ponoči je snežilo, ob svitu pa se je zjasnilo. Plezalca sta se naglo vrnila v steno po pritrjeni vrvi in nadaljevala z delom. 15 m znotraj napušča je bila skala trdna, morala sta jo načeti s svedrovci. Bolele so ju roke, vrv se je napanjala, kot bi bila iz gumija. Ko sta razcefrala kladivo v iveri, sta bila vesela, da sta imela vzrok sestopiti. Tretji dan je plezal tudi Erich. Sedaj so se globine pod seboj že navadili, napetost v njih je popustila. Četrty dan so plezali sproščeno, čeprav so za trinajst klinov rabili pet ur. Odločili so se za bivak, vendar je moral Walter še deset ur viseti v zankah – sedežne deščice (čičke) ni imel – preden so pripeli mrežo za netopirsko noč v steni. Walter je visel 35 ur onstran vertikale na robu napušča. Bauer in Erich se z njim zaradi vetra, ki je vlekel ponoči, nista mogla zgovarjati. Baurov oče je moral tisti večer domov, potem ko je uredil preostalo opremo in brašno ter oboje navezal na pritrjeno pomožno vrv.

Peti dan zjutraj so očetov navezek potegnili k sebi: tri litre čaja, tri banane, kruh in tri jabolka – za dva dni bo moralo biti dovolj. Pred njimi je bil trd dan, morali so premagati prestop iz previsa v napeto steno nad njim. Hoteli so doseči vsaj Kasparekov bivak. Najbolj jih je mučila žeja. Nič ne dě, jutri se bodo v Cassinovi luknji lahko odžejali. Zjutraj so po vrvi spustili vso opremo v vznožje in brez vrvi s krožne police dosegli vrh. Pri sestopu so jim prijatelji prišli naproti s polnim oprtnikom dobrot.

Bauer, ki je premagal v sebi strah pred tem orjaškim previsom, je bil tedaj star komaj 22 let, mehanik in fotograf. Za seboj je imel direttissimo v Veliki Cini, steber v Tofani, severno steno Matterhorna in štiri prvenstvene vzpone. Op. ured.

Italijani. Pridružita se jim še Dovžan in Brojan. Sprašujeta naju, kako nama gre. Preprosto izjaviva, da nehava plezati, če prideva čez.

S težavo dosežem naslednji klin. Vpnem drugo vrv. Janko potegne, obenem pa popušča prvo. Pri plezanju uporabljam tri stremena. Ko visim na dveh, je tretje prosto, da ga lahko vpnem višje, nato prestopim nanj, osvobojeno streme pa vpnem v naslednji klin. V vsak klin vpnem tudi vrv, vendar izmenično – enkrat belo, enkrat rdečo. Zelo počasi pritelovadim na rob prve strehe in pogledam čez. Po nekaj metrih previsa teče smer zopet prek dvometrske strehe.

Občutek imam, da pelzam po narobe postavljenih stopnicah ogromnih dimenzij. V previsu, kake dva metra nad mano, tiči klin. Kako priti do njega, mi ne gre v glavo. Iščem oprimke. Na desni je odpočena luska. Previdno se obesim nanjo. Z grozo opazim, da se premika in leze name. Z roko jo držim, vedno bolj pritiska name. Janku tiho velim, naj počasi napne vrv. Z zadnjimi moči iščem rešitev. Janko ne ve, kaj počnem, zato potegne. Vrv se sunkovito napne in mi vzame ravnotežje. Nagonsko se odbijem od stene, kar na srečo spustim skalo, težko prek 40 kg, v globino. Klin, na katerem obvisim, zdrži. Skala me oplazi samo po kolenu. Brez moči visim in gledam, kako v prostem padu leti proti vzočju, kjer se raztrešči v prah. Previs mi še vedno dela težave. Zelo majhni oprimki mi pomagajo, da se priglufam do klina. Na vrsti je zopet napušč. Spet se ponovi ista akrobatika. Vrv, ki me veže s prijateljem, postaja vedno težja. Z muko jo vlečem za seboj. Na pomoč morajo tudi zobje. Zmanjkuje mi že vponk. Večkrat moram nazaj, da jih izpnem in si tako zagotovim pot naprej. Ko pritelovadim spet čez manjši napušč, se mi pogled ustavi na zadnjem, ki mu skoraj ni videti konca. Zavpijem Janku, koliko je še vrv. »Še deset metrov,« se glasi odgovor. Uvidim, da ne smem tvegati naprej. Najbolje, da si kar tu na začetku uredim stojišče, oziroma visišče. Celu uro porabim za to opravilo, potem gre lahko Janko naprej; le po centimetrih leze vrv k meni, na njenem koncu pa neusmiljeno gara Janko. Vsak meter izvojujeva z nečloveškimi napor. Dan se že nagiba h kraju, ko Janko naredi svoje visišče, od koder me bo varoval. V roke me prijemlje krč. Bolj ko se bližam robu tega neskončnega napušča, me obhajajo občutki, da mu manjka le še moja peresna teža in se bo z mano vred prekucnil v dolino. Za robom me čaka previs, ki se končuje s streho. Naprej se mi zdi, da se stena položi. Vendar, ko prilezem čez, mi pot zapre zopet velik napušč.

SAHARA IN HOGGAR danes nista več težko dosegljivi, čeprav se pogorje Hoggar še vedno enako fantastično pne iz planetarno neskončnega saharskega peska in grušča. Tuaregi, ki so nekoč iz zavetij v tem gorovju obvladovali centralno in južno Saharo, danes niso več nevarni. In Hoggar je že drugo desetletje zaželeni cilj evropskih alpinistov. Tudi sem je zašel pogumni ekspedicijski zakonski par Helga in Rudi Lindner. Izkrcala sta se v Alžiru obenem s svojim avtom znamke Puch-Haflinger. Asfaltna cesta jima je šla na roko čez zasneženi Atlas, čez stepe, mimo stanih jezer vse do oaze El Golder. Od te oaze dalje 400 km ni bilo nobene vzpetine, nobene skale, vse ena sama monotonija Serrira (gruščnate pustinje), vsega tri barve: sinje nebo, rdeče in rjavo za oreh ali kvečjemu za pest debelo kamenje. Opoldne se nad horizontom zablešče zračne plasti in projicirajo privid valujočega morja. Ponoči je zvezdnato nebo tako svetlo kot nikjer drugod. Dva dni sta rabila do oaze In Salah, od tu pa je do Tamanrasseta še 700 km. Na tem delu je pokrajina pestrejša. Na zapadu se grmadijo rdečerijske sipine erga (peščena puščava), na vzhodu pa terasasta pokrajina Tassili (peščenec). Cesta gre skozi soteske in prek neštivilnih gričev iz lave, dokler se ne vzpno pred njo bazaltni stolpi Hoggarja (Ahagarja).

Hoggar naredi vtis neznanško razsežnega pogorja. Stebri in stene so visoki do 500 m, nikjer pa se ne povežejo med seboj v goro, verigo, skupino. Izgubljajo se v brezmejnosti peščenih in gruščnatih meli. Hoggar obsega ozemlje 500 000 km² in dosega višino 3000 m nad morjem. Na granitu rasto stolpi iz vulkanskih kamenin, brez vegetacije, do kraja ogoljeni od sovražnih klimatskih razmer. V terciaru (pred 60 milijoni let) se je gorovje vzdignilo, skozi razpoke pa so privrele tekoče eruptivne mase in preplavile staro gorovje. V kvarteru se je Hoggar spet dvignil, posebno močno današnji Atakor, kjer je na razmeroma majhnem področju zraslo bogastvo oblik. Eruptivno kamenje je spet našlo pot skozi nastale razpoke in se strdilo v najfantastičnejših podobah, ki danes štrle v nebo kot bazaltni, trahitni in fonolitni stolpi.

Tamanrasset je izhodišče za Hoggar. Leži v pokrajini Tam, suhi pokrajini – dolini (oued, ved) enakega imena. Hiše so iz rdeče glin, mestne ulice posute s peskom,

Tema je že, za danes bo dovolj. Na vrsti je Janko. V temi, brez baterije telovadi po stropu. Slišati je le ostre klice: »Popusti, napni!« in pa sopihanje, ki da vedeti, da je tam vražje težko. Ura je deset, preden si začneva urejati bivak. Netopirskih mrež nimava. Zato bova vso noč kar visela. Po poklinah nabijeva kline. Nanje priveževa vso opremo. Izsušena usta potolaživa z nekaj požirki čaja. Nato oblečeva vse, kar imava. Noge obesiva v stremena in tako čakava jutra. Vrvi, na katerih visiva, se vse bolj zajedajo v telo in povzročajo strašne bolečine. Vsakič, ko se kdo od naju premakne, spusti bolesten krik. Šele proti jutru, ko sva že do kraja izčrpana, zaspiva. Sonce naju prebudi v prelepo jutro. Vrhovi okrog naju žare, le po dolinah se še drži megla. Tam daleč nekje je čuti samo kravji zvonec. Kot martinčka se nastavljava prvim sončnim žarkom. Ob pol šestih zapustiva najin mučni bivak.

Smer naju vodi v desno pod streho, nato po previsu naravnost navzgor. Slutiva, da se težave bližajo koncu. Po treh raztežajih šeste stopnje, večji del prosto, ob enajstih prilezeva na Cassinovo polico. Na hitro se okrepcava; vodo, ki teče po Cassinovi smeri, naloviva v bivak vrečo. Nemudoma morava naprej. Sneg, ki kopni na vrhu, v vedno večjih slapovih teče po smeri.

Že tako nama ne uide kakšna kratka sprememba plezanja po vodi. Živo nama je še v spominu superdirettissima v Veliki Cini, ko sva drugi del stene plezala dobesedno po slapu. Na vrhu pa zaradi megle in teme nisva mogla sestopiti. Premočena do kože sva bila obsojena na bivak. Takim pustolovčinam se raje izogneva.

Polica naju vodi proti desni. Rjasti klin z obročkom v previsu naju opozori, da bo treba splezati čez. Naprej plezava proti levi v Cassinovo zajedo, kjer se srečava z vodo. Veter nama večkrat prinese kakšno ploho. V začetku naju prijetno sveži, sčasoma pa postaja to škropljenje vse bolj neprijetno; mokra sva do kože. Na moč hitiva, kolikor se tu sploh hiteti da. Pred nama je še prečenje čez vodo na raz in po njem do vrha.

Ura je tri popoldne, kar verjeti ne moreva, da sva na vrhu. Počasi sestopava po južni steni. Za nama so vse težave. Ostaja le spomin. Misli nama hite zopet drugam. Že kujeva nove načrte. Tak je pač človek po dobro opravljenem delu. Sam ne vem, kaj me vleče v te stene. Vendar na koncu najdem preprost odgovor – želja po doživetjih, ljubezen do gora.

Plezala 19. in 20. julija 1969 Janko Ažman in Zvone Kofler.

prašne sive tamariske in domačini oblečeni v bela in sinja oblačila. Palm tu ni, prebivalci pridelujejo žito in zelenjavo na njivah, ki jih Tuaregi imenujejo »arzem«. V Tamu prebiva pleme Haratinon, ki so nekoč kot sužnji obdelovali polja za vojaško pleme Tuaregovi. Zdaj so svobodni, nosijo se kot Tauregi. Pridni so, neodvisni od tradicije, ki Tuaregom brani, da bi se ukvarjali s kmetijstvom.

Lindnerjeva sta se utaborila zunaj mesta, naslednji dan pa takoj krenila proti goram. Z avtom sta se lahko zapeljala kar do vznožja. Predvsem jima je bil všeč samotna, topovrha gora Iharen (1732 m), kakor okrogli velikanski tempelj rastoč iz peščenega morja, na vse strani obdan s stenami, v katerih je bila najlažja smer IV. do V. stopnje. Iharen, to pomeni v dialektu tamahak-leva: Spoznala sta tudi planotasti vrh Hadriane (1709 m) in Issekrar (1820 m). Tu sta opazila nekaj drevja in med njim trop divjih oslov. Na Issekrar sta imela lahek dostop (II). Zmagala pa sta tudi južni steber (IV-V), ki ga štejejo za enega od najhvaležnejših vzponov v Hoggarju.

Obiskala sta tudi srce Hoggarja Atakor in to Saunina (2650 m) in Tehulag (2700 m). Tehulag je scenično morda najlepša gora v srcu Hoggarja. Preplezala sta tudi severni raz te gore, v katerem sta nalletela na težave IV do IV+, tako da sta ga zmogla brez klinov. Proti vrhu sta naletela na ključno mesto, pot jima je zastavil gost trnov grm. Ni šlo drugače, kot da sta oviro zažgala. Šele ko je zgorela, je bila pot do vrha prosta.

Potem sta doživela v puščavi deževje. V trenutku so se zgrnili oblaki, zašumelo je, suha dolina (ved) se je napolnila z reko 15 m široko. Takorekoč čez noč je pustinja zacvetela. Trnovo grmičevje se je posulo z vijoličastimi cvetovi, rjavi šopi trave so ozeleneli, to je, pognali so nove bilke, ostre ruše so zacvetele belo in rumeno. Zrak se je osvežil, potovanje po vedu Adauda je bilo kar prijetno.

Geologi trdijo, da je pred 10 000 leti v zadnji ledeni dobi, ki je držala v kleščah Evropo, Sahara imela dosti dežja, da je tam živelo dosti ljudi in živali. Hoggar, posebno Tassili, skriva v sebi na tisoče spomenikov predhistoričnih podob na pečinah. Tu je prazgodovinski človek narisal lovske prizore, žirafe, slone, noje, gazele, pse,

MATKOV KOT Z MRZLO GORO IN ŠKAFOM

ING. BOŽO JORDAN

Savinjska dolina je znana po zelenem zlatu – hmelju po vsem svetu, Gornja Savinjska dolina pa po Logarski dolini, eni izmed treh dolin na koncu Savinjske doline pod Savinjskimi Alpami. Na vsaki strani ima še po eno dolino, ki se obe imenujeta Kot. Prvi je Robanov kot pod Ojstrico, po katerem gre planinska transversala, drugi je manj obiskani Matkov kot. Po spodnjem delu Robanovega kota teče Bela, po Logarski Kotovec in Črna, po Matkovem kotu pa Jézera. Vodé v Gornji Savinjski dolini, posebej v katastrski občini Sv. Duh so včasih poganjale arhaično mehanizacijo, ki je hribovskim kmetom lajšala težavno delo, gnale so majhne turbine, ki so dajale kmetijam elektriko, brez dela pa tudi danes še niso. Mene je zamikal Matkov kot, ki se danes odpira turizmu z novo zgrajenimi gozdnimi potmi na Pavličev vrh na Olševo in na Podolševo (Sv. Duh) in naprej v Črno na Koroškem.

Mrzla gora

11. 7. 1970

Tonček je že dolgo nosil v sebi misel na Mrzlo goro. Prav, sem si mislil, saj tam še nisem bil. Povedal sem še drugim in nihče ni bil proti, saj tudi nihče še ni bil tam. Pa se je zataknilo. Mejni pas! Zavrtim telefon. Da lahko dobim dovoljenje, so povedali na oni strani. Vestno sem izpolnil obrazec, nalepil koleke in že sem stal v kancliji.

Tovariš, to ne gre tako hitro.

Saj ste mi včeraj obljubili, da bom dobil takoj.

Potem pa pridite popoldne!

Ljudi, bogove in simbole plodovitosti. V vedu Adaudi sta Lindnerjeva odkrila kameniti grob Isabatov, praprebivalcev Hoggarja, našla sulico in kamenit kij pa oster nož iz obsidiana (stekla iz lave) in še marsikaj.

Zanimivo ljudstvo so Tuaregi. Ime je arabsko in pomeni »ljudstvo, ki ga je Allah zavrgel«. Sami se imenujejo Imshagg, kar pomeni »svobodni, neodvisni«. Svobodo so ubranili do l. 1915, ko so morali kloniti pred evropskimi strojnici.

Do 20. stoletja so bili neomejeni gospodarji srednje in južne Sahare, nobena oaza, nobena karavana ni bila varna pred njim. Grozote in skrivnosti Sahare so bile posebljene v tem ljudstvu. Še danes uporabljajo jezik in pisavo svojih starolibijskih prednikov. Pred Arabci so se od 6. do 11. st. umaknili v notranjost puščave. Tuaregi se dele v »gospode«, nekake plemiče, svetle polti, in v »Imrade«, potomce praprebivalcev in črncev, ki so jih naložili Tuaregi na svojih roparskih pohodih po Sudanu.

Lindnerjeva sta spoznala zakonski par tuareškega rodu. Videla sta samo oči, Tuaregi imajo obraz pokrit z »litamom.« Razumeli se seveda niso, onadva sta govorila svoj »tamahak«, Lindnerjeva nemško. Tuarega sta jim postregla s čajem na svojem domu.

Njuna pot po Hoggarju pa še ni bila končana. Obiskala sta najvišjo goro Tahat (2918 m, nekateri zemljevidi imajo celo 3008 m) – brez težav. Srečala sta čredo muflonov, nad njima je krožil orel in prišumel veliki krokar. Po severnem razu sta splezala še na Ilaman, 400 m visoki fanolitni steber. S svojo zvonasto obliko je Ilaman velika posebnost Hoggarja. Končno sta si privoščila še obisk severne stene Oula (Ul), popolnoma osamele gore. Stena je bila največje doživetje v Hoggarju, vertikala, ki je bila na vsakem stojišču videti nepristopna, pa je vendarle skrivala prehode, oprimke in stope. Ves čas je terjala tudi tehniko, ne prehudo, a potrebno, čeprav je vsa stena v glavnem ustvarjena za estetsko dovršeno prosto plezanje.

Velika avantura dveh mladih ljudi! Letos je bila vsaj na njenem pragu tudi naša skupina, prva večja slovenska odprava v severnoafriške gore mogočnega Atlasa.

Kako, če pa že ob dveh gremo.

Dobro, pa ob pol dveh.

Ob pol dveh. Šele sedaj so menda prebrali vlogo, saj prej je bila v redu – zdaj pa so rekli, da je treba prošnjo za vsakega posameznika. Z najevoľjo sem črtal imeni in vzel dovoljenje samo zase. K sreči imamo več občin. Tonček je v drugi občini dobil dovoljenje v dveh urah za trideset dni. Kaj sedaj? S čim sem se zameril Sv. Birokraciji? In sem odločil: Gremo brez dovoljenja, samo ženskam tega ne bomo povedali. Tonček se je pripeljal do mene z zamudo. Malo zamude je včasih dobro za moderne živce. Odpeljali smo se do Erne, ki je vsa obupana čakala doma, češ da nas ne bo. Po samoupravnem dogovoru smo Tončka odbrali za vodnika. O Mrzli gori je vedel toliko, kolikor je razbral iz karte, in še tega ni vedel, kako je s potjo iz Matkovega kota.

In smo zdrveli mimo Logarskih sester pod Klemenčjo pečjo med Vrločko in Ribjo pečjo proti Pavličevemu vrhu (1337 m). Cesta pripelje v Kot, do Perka in Matka na eni strani, na drugi do Podolševe in drži v Črno. Zazdaj – dobra cesta. Kmalu smo s svojimi jeklenimi konji pridrdrali do lepo označenega križišča, kjer se pot cepi v Podolševo in v Črno, desni krak pa gre do meje na Pavličev vrh. Tu je sicer malo-obmejni prehod, vendar na oni strani ni ceste. Začne se šele pri Plazniku oziroma Pavliču na koroški strani. Ustavili smo se pri Majerholdovem gostišču. Gozdni šoferji so nam sicer prigovarjali, naj peljemo naravnost do meje ali levo do Perka in še naprej do Matka, mi pa smo komaj čakali, da bomo vzeli pot pod noge.

Pri Perku je ceste konec, pa tudi domačij. Pri Matku smo vprašali za pot, ker smo mislili, da gre pot po grebenu pod Jerebičjem (1751 m) do Ravne planine pod Matkovo kopo (1958 m) do Matkove planine in naprej na vrh. Ta pot pa je opuščena, le tu in tam so graničarske sledi, blizu meje in celo preko nje. Odsvetovali so nam jo. Šli smo v dolino mimo studenčka in v dobri poldrugi uri prišli do zaznamovane poti, ki teče po dnu Kota, večji del po desnem bregu. Ob nekakem črnem gumijastem tulcu smo dosegli na lepi jasi zaprto lovsko kočo. Ko je ostal za nami tudi gozd, markacij ni bilo več. Po snegu smo se potili navzgor in prisopli do znamenitega Škafa. Srečali smo družino gamsov in vljudno so nam pozirali, le teleobjektiv je ostal doma. Včasih smo našli kako zbledelo markacijo in naleteli smo celo na štiri kline. Torej je bila tod nadelana pot. Pri ugibanju, koliko je še do vrha, je sonce neusmiljeno žgalo, saj se je ura nagnila že čez poldne. Počasi smo lezli dalje, malo po grušču, malo po skali, malo po globoki meji med snegom in skalo do Latvice. Mislili smo, da smo že na vrhu! Kje neki! Novo obzorje je bilo pred nami. Pot gre na levo in se kmalu združi z ono z Vrha Mrzlega dola (Savinjskega sedla). Na vrhu sta dve knjigi, naša in avstrijska, zakaj vrh je mejnik. Malo je vpisanih v obeh. Naših še manj, skoraj »zanemarljiva količina«. Pred nami je bil en sam Celjan, torej smo bili drugi.

Vrnili smo se po isti poti. Veliko težje je šlo navzdol, ker sledu na snegu ni bilo več. Sreča, da smo imeli vsaj en cepin. Res je bila to nekoč nadelana pot, sedaj so pa samo še njene sledi in še te verjetno večji del pod snegom, ki ga je bilo (1970) precej. S snega smo stopili v suho hudourniško strugo, misleč, da bomo prej v dolini kot po stezi. Krepko smo se zmotili, pot se je podaljšala. Pa še prašna je bila, vse drevje je bilo prekrito z apnenčevim prahom, kakor ob makadamski cesti z velikim prometom. Ko smo mimo koč prišli na drugo stran in našli spet markirano pot, je bila že noč. Potem je bilo treba poiskati pot skozi gozd do Matka. Tonček in jaz sva imela bateriji, šla sva v strelce, in meni je bilo usojeno, da sem pot našel. Kdo bi si bil mislil, da nas bo tu ulovila noč. Studenček s koritom je potrdil pravo pot do Matka, Perka in do Majerholda, ki je že razmišljal o naši usodi in že sklenil, da mu bo zjutraj prva pot v dolino do GRS.

Če bi bili vedeli, kaj nas na poti čaka, verjetno ne bi bili šli. Tako lahko tudi nevednost pride prav. In spoznali smo ta odročni del slovenske zemlje. Doma sem v roke vzel knjigo, ki mi jo je še kot študentu dala pokojna gospa Cvenklova (založnik) »Savinjske planine, Vodnik po gorah in dolinah Savinjskih planin«. Sestavil ga je Fr. Kocbek l. 1903. Na strani 50 sem našel tudi opis te poti na Mrzlo goro, kjer

med drugimi stoji zapisano: »Na to pot se pride tudi iz Matkovega kota, a tod hodijo zelo redko, ker je dohod dolg, sicer pa je to najstarejša pot.« No, tak je pač človek. Na ta vzpon na Mrzlo goro bom odslej rad mislil, ker je res težaven. In morda se bom kdaj odločil, da ga ponovim.

Škaf

16. 8. 1970

Dostop do Škafa je modernemu planincu skrajšala gozdna cesta. Odcepi se kmalu na desno od ceste na Pavličev vrh in to oznanjata tudi dva kažipota. Prva rdeča planinska deska pove čas do Škafa (o Mrzli gori molči) in druga, z vžganimi črkami, da gre cesta do Jezera. To je kraj in voda, jezera pa seveda ni. Pustil sem avto tam, saj bi šlo le do prvega mostu pod Vrločnikom. Tu se odcepi desna cesta do Gradišnika, kmalu za ovinkom pa je komaj še steza. Po naši turi na Mrzlo goro je bila cesta v redu, potem pa jo je neurje v začetku avgusta tako zdelalo, da ni bila več prevozna. Od ceste je ostalo komaj še steza. Voda, voda. Hujša kot ogenj! Pri žagi je zemeljski plaz cesto zasul ali celo pobral. Nad njim je bilo zopet nekaj sto metrov lepe ceste. Prišel sem do dveh mostov, ki ne zaslužita več svojega imena, saj si je voda izbraja povsem novo pot. Pot je postala struga in obratno. Kdo bi to popisal! Še filmski snemalec, ki ga verjetno tu ne bo, bi s težavo pokazal vse razdejanje. Pravo doživetje, čeprav žalostno. Malo pred lovsko kočjo je ceste konec. Torej prav do kočje se z avtom menda ne pride, tudi v boljših časih ne.

Steza do Škafa je zaznamovana in gre od kočje naprej po desnem bregu doline ob robu gozda nad melmi in gruščem, preko nekaj hudournikov, ki priderejo z bregov. Še v gozdu je na debeli bukvi napis: Škaf 40, spodaj pa 30 minut. Precej zbledel napis, čas pa nobeden ne drži, vsaj v takih razmerah ne. Čim zapustiš gozd oziroma burje (ruševje), je na skalah še nekaj markacij, steza je komaj vidna. Tu je sneg napravil svoje. V snežišču so razpoke kot na velikih ledenikih, le s težavo prideš čez. Sneg je siv, kot bi bil posut s cementom. Če ne bi bilo razpok, bi res prišel do Škafa v 30 minutah. Ostalo pa je le toliko markacij, da te v jasnem vremenu pripeljejo do Škafa. Naprej so pa redkejšje, jemlje jih čas. Stezo si boš moral sam poiskati.

Zatrej Matkovega kota

Foto ing. B. Jordan

NA GRINTOVEC

VITOMIR MOLEJ

ovo leto je bilo že davno minilo, pa smo se še vedno dobivali ob torkih zvečer v kraljestvu gospoda Korla »Pod lipo« na Rimski cesti. Posedali smo ob kuhanem vinu in premevali dogodke na snegu, kot da je zima že davno mimo. Zdelo se je, da bomo pravi visokogorski sneg potipali samo še za prvi maj. Obisk pri Angeli je – z redkimi izjemami – že kar zadeva rutine; natančno veš, kje boš prvič preklel nahrbtnik, kje drugič in tako dalje skozi Voje, naprej do poslednjega klančeka pod kočo, kjer že dobiš občinstvo. Komisija za turno smučanje se je tudi to leto odločila za zimsko spanje, čeprav bi se ji počitek bolj podal poleti. Največ, kar sem torej lahko pričakoval od zime, je bilo kakšno previdno vohljanje po Komni. Da se pozimi sam odpraviš v neznano, zato je treba že kaj več, kot zmorem jaz.

Pa se je vmes vtaknil Fotr alias Andrej pl. Trsteniški. Nekje na podstrešju je staknil očetove lovske dilce in s sotelovadcem Pikcem – ki si je tudi nekje nabavil kratke smučke – sta se sredi aprila odpravila za začetek na Španov vrh. Za vsak primer sta imela s seboj še dolge smučī, pa je bilo vreme takrat kot dalašč za eksperimente s kratkimi dilcami. Božja previdnost – ki so ji kratke smučī, zdi se, pri srcu – je naše gore dan dva pred koncem tedna prekrila z debelo odejo pršiča. Plast je bila toliko debela, da se je »ratrac« na Španovem pogreznil vanjo kot v pernico in samo po sebi razumljivo zasabotiral. Tisto prekrasno pobočje pod zgornjo postajo je tako bilo prepuščeno v »nadaljnjo obdelavo« zastojkarjem.

Konservativci z navadnimi dolgimi smučmi so zato razumljivo vozili previdno po robu, kjer je najmanj strmo, Fort in Pikec pa nebodi len kar naravnost pod žičnico. Menda je bilo izredno zabavno poslušati komentarje jeseniških asov, ko so z žičnice nejeverno gledali enakomerne vijugice pod seboj.

»Ej ga, aj nor, de tuki smuča!«

»Pa še tak gnoj od snega.«

»Ej ga, kva za ene plohe pa ma, sej so vendelne kraj od mojih dil.«

Kratke dilce so tako na mah postale Fotrov ljubljencek. Postal jim je pravi misionar. Njihove čudovite vijugice si lahko to pomlad srečal skoraj povsod. Na Velem polju, se spomnim, je imel zase rezerviran ves tisti breg. Pred bajto in po njem je narisal take čirečare, da bi človek najraje vzel mavec in naredil odtis. Tudi Triglavskemu smuku s Pikcem nista prizanesla. Medtem ko je drugod sto smučarjev iskalo nafto po gnilem snegu pred pastirsko bajto v Zgornji Krmi, sta se onadva elegantno na obeh vseh spustila po koritu mimo stare lovske in spet pustila za sabo take girlande, da smo drugi nesrečniki lahko edinole potihoma kleli. Jaz sem se čarom kratkih smučk upiral do zadnjega. Pa ni nič pomagalo, tudi mene so dobile v kremplje. Kdor prebira te vrstice, si mora že misliti vse mogoče o kratkih smučkah in smučanju z njimi. Zato bom na kratko opisal celo zadevo.

Smučī niso pretirano kratke, dolge so ca. 110 cm, vendar so širše od navadnih. Pri navadni širini se zaradi majhne površine sneg preveč udara. Ugotovili smo, da so zato najboljše in tudi najbolj poceni polomljene skakalne smučī. Peta čevlja je precej zadaj, približno decimeter do repov. Vezi so lahko popolnoma preproste, ker vseh tistih pošastnih obremenitev, za katere slišimo pri navadnih smučeh, ni. Tudi čevlji so lahko kaj bolj ponižnega.

Kdor je kdaj kaj drsal, mu kratke dilce ne bodo povzročale problemov. Edina težava je odvaditi se tistega, kar znamo že odprej. Zavoji, ki jih pušča smučar za seboj, so popolnoma enakomerni, tako da je »tehnika« – če smemo komplicirati – še najbolj podobna S-tehniki. Teža je zelo nazaj. Vijugamo brez komplikacij, kot so oddrsavanje, pluzenje, razbremenjevanje. Lepo enakomerno z gležnji obračamo smučke pod seboj. Najbolj zabavno je videti človeka, ki ima to čudo prvikrat na nogah, kako preklada noge sem in tja, poskakuje in odskakuje ter se odriava s tistim končkom smučk.

Najbolj primerne so kratke smučke za strma, zmeščana pobočja, ki jih je treba zvoziti po vpadnici. Če je treba kaj hoditi z njimi po pobočjih, so že križi in težave, repi vedno znova uhajajo navzdol. Tudi niso te smučke za nedeljsko »fijakanje«. Na trdem snegu so precej neudobne. So pa nenadomestljive, ker so lahke in – bodimo pošteni – ker človeku ni treba vstajati ob kakih nečloveških urah, da bi ujel pravi sneg.

Da mi ne bo kdo očital lenobe, če bom šele ob devetih namesto ob šestih prilezel na Kredarici spod odej! Quos ego...!

Tista nedelja na Španovem vrhu je bila torej pravi triumf za kratke dilce. Fotr je za naslednjo turo postavil kar Grintovec. Grintovec je samo nekaj deset metrov nižji od Kanjavca, ki velja za najvišjo smučarsko turo v naših gorah. Če pa pogledamo višinsko razliko med začetkom in iztekom smučarije, Kanjavec kar potone ob Grintovcu. Če si ne zamislimo kake malo obiskane poti, ki bi nas pripeljala v Bohinj, se smučarija s Kanjavca konča na Velem polju. Razlika je okroglih 1100 m. Če pa začneš na Grintovcu, se pripelješ prav v Kamniško Bistrico, kar je najmanj 1700 m višinske razlike. In kakšnih 1700 m! Smučarju kar sapa zastane, če vidi poševni Grintovčev rob, ki pada proti Kokrskemu sedlu. Še najbolje ga je videti v vsej njegovi lepoti z Velike planine. Če ga gledaš s Krvavca, se ti zdi obupno prepaden. Pa ni tako hudo.

Malo pozno smo tisto nedeljo odrinili iz Ljubljane, tako da smo tam okoli devete rinili po strmali pod tovorno žičnico proti Cojzovi koči. Vse skupaj nas je bilo pet: Fotr in Župca, ki ju je v imenu svojih hčera »imel na očeh« njun tast gospod Lev, Pikec pa moja malenkost.

Ne gre, da ne bi pri tem na kratko povedal, kakšno politiko sta imela Fotr in Pikec pri »mehčanju« Pikčeve žene. Fotr je igral vlogo planinskega zapeljivca-satana, ki se mu na drugi strani mehko planinsko srce Pikčevo kljub naporom ni moglo upirati. Žena pri tem ni mogla kaj dosti več kot dati svoje blagoslove. Je tudi vedela verjetno, da bi mož zbolel, če bi moral po celotredenskem trpljenju v uradu v nedeljo ostati doma. Tisto nedeljo ji je Fotrovo omreževanje prišlo še posebnost. Imela je neki opravke v Šlajmerjevi ulici, pa ji je presedala misel, da bi bila ona kriva, če bi si mož med čakanjem pogrizel vse nohte. Tako je po Fotrovi zaslugi drugi Pikčev sinko, vsaj kar se očeta tiče, prišel brez bolečin na svet.

Ustavili smo se pred Cojzovo kočo, kar se je dalo, in se nekaj časa režali Župci, ki je tistikrat imel prvokrat dilce na nogah. Ko je za vaje naredil nekaj dobrih sklečk (skledičk) in »špag«, smo ugotovili, da je »djelimično sposoban«, in odrinili proti vrhu. Na vrh smo prisopli okoli poldneva. Dan je bil popolnoma jasen, brez oblaka in topel. Sonce nas je na tistem dolgem snežišču tako obdelovalo, da smo cepali kot muhe. Najhuje je bilo meni, ki sem edini imel s sabo dolge dile, poštenih 210 cm dolge »VSL« metalke. Dobil sem majčkeno porcijo tistega, kar alpinist doživlja nekje pri sedem, osem tisoč metrih.

Vidimo ga, kako z zadnjim kančkom volje leze proti vrhu. Pogled se mu vedno znova trudoma upre proti točki, kjer se stikata beli rob z desne in leve z vijoličastim nebom. Motne oči mu znova in znova premerijo razdaljo, ki jo bo morala zmagati njegova volja, potem pa mu glava sopeč pade na smučarske palice. Bo? Ne bo? In tedaj mu razpokane ustnice zasepečejo čarobne besede »pivo Union«, bleda lica se mu spet obarvajo, v oči se spet naseli stara odločnost in noge zakopljejo, kot da njih lastnik hodi po Rožniku.

Še zadnji metrček mi je ostal, pa mi je skočil nasproti Fotr in mi vzal smučke. Dejal je, da ga zebe in da sem prišel ravno pravi trenutek. Pa sem verjetno bil videti kot dojenček, ki so mu vzeli dudo, ali pa se je Fotru prebudila vest. Ostali trije – gospod Lev je ostal spodaj na sončku – so mi bili s svojimi kratkimi dilcami kakor erinije. Privezali so jih kot alpinisti na nahrbtnik. Od spredaj so bili seve videti kot angeli. Krivine so jim molele navzven kot peruti, kakor da bodo zdaj zdaj zafrfotali in in odleteli. Tudi jaz bi, se mi je prvi trenutek na vrhu zazdelo; samo smučkam sem se imel zahvaliti, da sem še ostal na tleh.

Na vrhu nismo ostali dolgo. Z rokami globoko v žepih smo vrtali po horizontu s pogledom in ropotali iz sebe imena, kot da smo pred tablo pri zemljepisju. Previdno, zaradi opasti, smo pokukali čez severni rob na Jezersko in prisluhnili popoldanskim zvonovom.

Potem se nam je čad za Kočno zazdel le preveč sumljiv, pa tudi veter nam ni kaj dosti obetal. Najprej se cvreš v potu svojega obraza, ki mu je primešan zagaten vonj po delialu in labisanu, potem pa te na koncu postavijo na mrzel prepih. Kje je tu pravica? Pospravili smo in odrinili.

V noge se mi je med počitkom naselil svinec. Medtem ko so ostali trije veselo vijugali po prenehčani kaši, sem jaz kot kak kovač garal po njej in se vsake toliko časa z vzdihom čistega užitka in olajšanja položil v hladeči sneg. Potem sem se na vsem lepem razgibal in nazadnje mi je šlo kot kakemu profesionalcu. Opozarjam, da po snegu, ki se ti udara čez čevlje, ne gre kakor namazano. Spoštljiva čestitka, ki mi jo je izrekel Fotr ob pogledu na razdejanje, ki sem ga pustil za seboj, je bila tako dobronamerna in upravičena.

V snegu, kot smo ga imeli mi, Grintovec ni nevaren. Le na enem kraju kjer pot prečka vesino – že zelo nizko, nasproti Cojzove kočje je to mesto – smo si sneli smučke za vsak primer, da koga ne bi pobral kak neumen plaz. Če je trd sneg, stvar verjetno ni tako brezskrbna, posebno kokrska stran zelo hitro grezi. Če si bil večkrat na Grintovcu, se ti pa, kar se orientacije tiče, ni treba bati. Gor grede smo srečali na Kokrskem sedlu nekaj ljudi, ki so bili celi in zdravi, čeprav so prismočali dol po srenu.

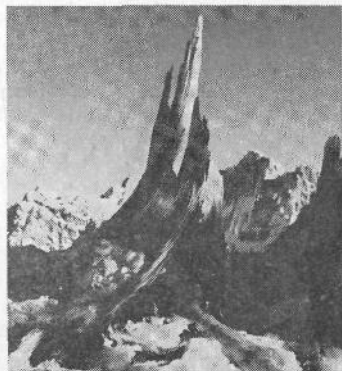
Sedeli smo potem nekaj časa pred kočjo, poslušali, kako mladina v zimski sobi nabija tarok, potem pa smo se naveličali trepetati na vetru. In kar padli smo po plazu proti Kamniški Bistrici.

Počasi sem začel zaostajati. Nagajati mi je začelo koleno, ki mi bo kdaj verjetno drag spomin na mladost, potem mi je vedno znova ostajal ročaj palice v roki, da padcev »kar tako« ne omenjam. Poleg tega se je plaz vse bolj ožil in ožil, tako da je bil nazadnje širok komaj za nekaj mojih smučk. Padal sem čez ledene grude, ril skozi zvito grmovje, se vedno znova sezual iz vezi ter nevoščljivo gledal, kako prijatelji izginjajo v gozdu pod mano. Bolj očitnega dokaza o uporabnosti kratkih dilc mi res ne bi bili mogli dati.

Počasi sem se valil za njimi in četice nedeljskih izletnikov, ki so si upale tako daleč v to »divjino«, so se previdno umikale pred skuštranim, premočenim in pomazanim smučarjem. Upam, da so otroci dobro spali, čeprav so videli črnega moža.

Ko smo se peljali skozi Kamniško Bistrico, smo se posmihali turistom, ki so v belih srajcah in kravatah, pripeljali na zrak svoj avto in transistor.

Slovenci pa res znamo uživati.

Ostanki viharnika še kipe v višavo, v ozadju Skrlatica s soseščino

Foto Ciril Praček

V STARIH SLAVOSPEV – V MLADIH LEP ODMEV

LUDVIK ZORZUT

V tisti Gorici, ki je danes pravimo stara ali tudi zamejska, se je zgodilo čudo. Kakor da se je po davnem snu zbudila in se spet zavedela svojega kulturnega poslanstva, podedovanega od starejših časov, se je Gorica tokrat spomnila svojih samozavestnih planincev, hribolazcev, turistov, ki so nekoč s kvedrovci klopotali po njenih kontradah z nahrbtniki in dolgimi palicami hiteč na transalpski kolodvor, na bohinjski vlak in so se zvečer zagorelih radostnih lic z rožcami za klobukom vračali v mesto. Staromodni meščani so za njimi majali z glavami. Gorica pa je pred 60 ali več leti že prevzela v svoje življenje tudi planinstvo in ga je organizirano gojila na alpskem in kraškem področju. In če sta dve vojni pretresli to stavbo in nas razgnali, se je to čustvo le potajilo, a ne zamrlo. V goriškem zamejstvu je l. 1945 spet planilo pod sonce, pognalo rodovitno seme in se po 25 plodnih letih razraslo v sveže, zdravo drevesce, ki mu pravimo Slovensko planinsko društvo v Gorici.

In to Slovensko planinsko društvo v Gorici si je dne 16. decembra 1970 dalo duška v prosvetni dvorani (na Verdijevem korzu). Napolnili so jo starejši in mlajši hribolazci, priznani gorci, gostje, prijatelji, vsi praznični, da je valovila v vzdušju planinskega razpoloženja in tovarištvu, pa še v okviru jubilejne razstave v isti dvorani ob stenah in vetrinah s prikazi, rekviziti 25-letnega SPD, s portreti društvenikov, družinskimi izleti, vzponi v slovenskih in tujih Alpah, s prizori na planinah, z listinami, priložnostnimi časopisi, s statističnimi podatki, sploh s raznim gradivom iz njegovega delovanja, tudi smučarstva in jamarstva. Od kod ta silnost, da ravno planinstvo vsebuje toliko moč in združuje svet tolikih nazorov z različnih zornih kotov v eno harmonično obzorje?

Kakor s premaganega vrha, na katerem je blestel napis »60-letnica ustanovitve in 25-letnice obnove SPD Gorica«, je zlati planinec, nagrajenec z zlato značko, nekdanji predsednik SPD Bernard Bratož izrekel vsem zbranim prisrčno planinsko dobrodoščilo na starogoriških zamejskih tleh in odprl veliko jubilejno slavje.

Prevzela je glavno besedo z vsem zadovoljstvom in zadoščenjem sedanja predsednik SPD, Jožica Smetova, planinska zlatonosilka. V navdušenem zamahu, da je kar kipelo v njej, je imenoma pozvala odposlance, zastopnike planinskih društev, goste, prijatelje, ki so prišli vsi, prav vsi razen zadržanih Bovčanov in Ajdovcev, ti so pa poslali pismene čestitke. V ta veseli praznik je le kanila bridka kaplja, ko se je spomnila padlih in umrlih članov-planincev. Ob 25-letnici osvoboditve smo dolžni, da se poleg planincev spomnimo vseh padlih borcev, ki so žrtvovali svoja življenja, da lahko svobodno obiskujemo naše gore. V globokem molku so navzoči počastili njih spomin.

Prinesli so čestitke, tovariške pozdrave, spominke: od PZS podpredsednik Tone Bučer, Rado Lavrič – član glavnega odbora, in prof. Tine Orel, urednik Planinskega vestnika. Poklonili so društvu jubilarantu slovenske majolike, spominsko plaketo in album naših gora, posebej pa še gospodarju SPD Petru Čermelju-Ciklaminčku spominsko plaketo z njegovo 70-letnico; od SPD Trst je mladostna predsednica dr. Sonja Mašera izlila goreče tovariške pozdrave s šopkom rdečih nageljnov; od PD Nova Gorica je predsednik Edvard Mihelj poudarjal vzajemno sodelovanje ob meji; od PD Tolmin predsednica Tatjana Šorli, od koordinacijskega odbora primorskih planinskih društev Janko Fili z lepim darom – panoramo Zadnje Trente, od PD Jesenice (večja delegacija) predsednik izpod Mežaklje Janez Košnik s knjigo »Viharniki« in z njim Jaka Čop, visokoalpski umetniški snemavec, avtor te knjige, ki jo je na odru slovesno podpisal, od PD Postojna (z večjo delegacijo) navdušeni predsednik Ivan Rozman; od PD Vipava prof. Zlata Črnilogar, veliki planinski pobudnik gornje Vipavske; od PD Sežana dve zvesti sopotnici s Krasa, predsednica Jožica Milavec in Vera Seražin, in še od PD Koper z obmorskih istrskih obzorij Vinko Lovrenčič in dr. Branko Salamun.

V imenu planinskih starešin je že redki, a veselo preostali član Ludvik Zorzut povečal slavljenca, saj:

Kaj nam ti bloki, kaj nam vse meje?
So neusahljive, oj, planinske žeje!
Skoz čase dobre in skozi čase bridke
mi nosimo prisrčne, pomlajene čestitke.
Naj šestdeset bo ali petindvajset let,
vzcvetel je spet goriški gorski cvet.
(zalivala ga Jožica je »zlata Smet«)

SPD Gorica

Vso pozornost so temu slavju posvetili še Marko Waltritsch, podpredsednik pokrajinske uprave, veliki naš zagovornik, Saverij Rožič, podpredsednik Slovenske prosvetne zveze in predsednik Slovensko kulturno gospodarske zveze Gorazd Vesel, ki je preudarno povezal narodnoosvobodilno vsebino planinstva s problematiko slovenske manjšine. In še drugi predstojniki zamejskih društev in ustanov so počastili ta jubilej. Po slovenskem uvodu je predsednica Smetova podala zgodovinski oris Slov. plan. društva v Gorici: Ko je v Tolminu že stopila na plan 1896 Posoška podružnica SPD v Tolminu, so se goriški turisti (tako so se tedaj imenovali) udeleževali v planinskem krožku, zatem, a dovolj pozno so se na oklic prof. Jaka Zupančiča, znašli na občnem zboru 28. januarja 1911 pri »Zlatem jelenu« in priklicali v življenje Goriško podružnico SPD, ki se je je vzradovalo tudi tolminski odposlanec Anton Kutin, s pozivom na skupno sodelovanje za zgradbo koč na Krnu. Sestavili so odbor: prof. Jakob Zupančič, predsednik, dr. Anton Breclj, dr. Janko Pikuš, dr. Janko Pretnar, Anton Koritnik, Ivan Kravos – odborniki. Podružnica si je utrla prva pota z markacijami in izleti in večkrat obiskala naše osamele hribovce po samotnih domačijah in slemenih. Oblezali so vse glavne goriške vrhove. Planinski plesi v Trgovskem domu so prenašali veselo rajanje s planin v dolino.

Zadnji občni zbor Goriške podružnice pred prvo vojno, 22. decembra 1913, tudi pri »Zlatem jelenu«, je izvolil in dopolnil nov odbor. Ob tej lepi priložnosti je predaval nestor slovenskih planincev dr. Henrik Tuma o »Potovanju skozi Trento in Sočo« (kasneje objavljeno v Plan. vestniku). Planinci so osvajali vrh za vrhom, planoto za planoto. Komaj pa je podružnica postavila prva znamenja, jo je že vojna vihra razgnala na vse vetrove, a se je med vojno vzdržala v Ljubljani in na občnih zborih osrednjega SPD še do leta 1919, kjer so jo zastopali njeni delegati dr. Janko Pretnar, sodnik Brelj in Josip Božič.

V dobi med obema vojnama se Goriška podružnica SPD pod italijansko upravo ni mogla dovolj opomoči in uveljaviti kakor tudi ne ostale primorske podružnice, razen v Trstu in v Postojni. Vendar jo je Nande Rolich, že predsednik samostojnega a ilegalnega SPD – Gorica, obvaroval pred razpadom. Ko so pa Italijani razpustili sploh slovenska društva, je tudi planinsko društvo zadela ta usoda (4. novembra 1926). Vodnika društva pred tem sta bila ravno Nande Rolich, žal že pokojni, in njegov pomočnik Lado Hreščak. Oba sta uvajala prijatelje na kolesarske izlete, na gorske vzpone, da so se, v dolinah stisnjeni in nadzorovani, sestajali sproščeni na svobodnih višavah.

Komaj je v maju 1945 po drugi svetovni vojni potihnil bojni grom okrog Gorice in je zarja svobode zasijala tudi na goriške vrhove in je nastopilo premirje in ublažilo sprte duhove, že so stari prekaljeni planinci snovali načrte o obuditvi SPD. Vsi ti neučakanci so se zbrali 20. novembra 1945 v Ljudskem domu na širši posvet. Navzoči so bili: Nande Rolich, Peter Čermelj, Franc Ivančič, Veri Leban, Alfred Slokar, Emil Hvala, Jože Žabkar, Edi Devetak, Tone Vimpolšek, Jože Čotar, Stanko Medvešek, Ludvik Zorzut, Kazimir Namar, Stanko Lupinc, Marij Brezigar in Rafael Zajc. Izvolili so pripravljalni odbor za obnovev SPD, ki naj bi bilo samostojno ali pa naj bi se vključilo v Zvezo telesnovzgojnih društev v Ljubljani. Zajelo naj bi tudi odsek v Kobaridu in v Bovcu.

Spomina vrednega dne 16. decembra 1945 se je v Ljudskem domu slavnostno predstavil ustanovni občni zbor, ki ga je vodil in osvetlil tedaj vodilni Nande Rolich pod boljšimi pogoji. Ob tej slovesni priložnosti je Ludvik Zorzut orisal razvoj SPD na Goriškem od začetka njegovega razpusta. S soglasnim vzklikom so zborovalci potrdili nov odbor: dr. Lambert Mermolja, predsednik, Stanko Lupinc, tajnik, Stanko Medvešek, blagajnik, Emil Hvala, gospodar, in odborniki oz. namestniki: Danica Poberajeva, Ludvik Zorzut, dr. Franc Marušič, Franc Ivančič, Jože Čotar, Velči Bratina, preglednika računov Anton Vimpolšek in dr. Stanko Baša.

Val kulturnega narodnoobrambnega delovanja je pritegnil meščane in okoličane k skupnim pohodom v naravo, na goriške vrhove, k posameznim alpskim podvigom v Julijce, v Beneške Predalpe, v Karnijo. Bilo jih je takrat 114 podjetnih članov. Posebno znamenit je bil trodnevni planinski izlet v Dolomite v nemško govoreče kraje, z glavnim štabom in »trenom« (kuhinjo in tiskarno). Med izletom je izhajal šaljiv dnevnik, nazvan »Dolomite« v nadaljnjem razvoju tudi »Gor-lomite«, »Dol-lomite«, »Polomite«. Prenočevali so na senikih, na kmetijah nemških prebivalcev, ki so v Italiji manjšina.

Ta razmah, ta sunek v goré pa je okrnila nova razmejitvev med Jugoslavijo in Italijo (15. 9. 1947). Odmaknila je zamejec doslej tako bližnje gore, s tem razmejila tudi člane, in skrčila njih število, ki so večji del ostali na jugoslovanskem območju.

Na srečo so diplomati zasnovali pri mirovni pogodbi še hvalevredni memorandum, ki mu danes pravimo »Videmski sporazum« (iz leta 1955) za maloobmejni promet v glavnem na črti od Trsta mimo Gorice do Trbiža, v obmejnem pasu po 10 km na vsako stran. Z obmejnimi izkaznicami – s propustnicami – je Videmski sporazum odprl meje, posebej planincem, izletnikom, gorohodcem v gorske in kraške predele na Tolminskem in na Krasu in tako spremenil položaj planinskega udeleževanja tostran in onostran. Oživljeno SPD v Gorici je od 1947 dalje po Videmskem sporazumu

pomnožilo člane in pokazalo planinski prerod pod drugačnimi prilagoditvami, novimi pobudami in uspehi (družinski izleti, med katerimi je gotovo najlepši ob »martinovljanju«, visokogorske ture, planinski plesi itd.).

Od 1945 do 1970 so predsedovali v odboru: Nande Rolich, dr. Lambert Mermolja, Bernard Bratož, Karel Kumar, Slavko Rebec, tačas pa Jožica Smet.

Sedanji SPD – odbor, izvoljen marca 1970, sestavljajo: Jožica Smet, predsed. in tajnica, Bernard Bratož, podpredsed., Danilo Jakin, namestnik tajnika, Artur Koshuta, blagajnik, Rudi Brajnik, njegov namestnik Peter Čermelj, gospodar, njegov namestnik Danilo Silič, Zdenko Vogrič in Rudolf Krpan, preglednika računov, Slavko Rebec, Ivo Berdon, Aldo Bavcon in Karel Nanut, odbornika, Karel Nanut še kot načelnik mladinskega odseka, Aldo Bavcon, načelnik smučarskega in Slavko Rebec jarnarskega odseka

Društvo več let ni imelo svojega stalnega sedeža, odborniki so se shajali bodisi v stanovanju prijatelja, bodisi v gostilni pri članu Pavlinu, pozneje leta 1959 pa v prijaznih prostorih Slovenske prosvetne zveze, končno sedaj na reprezentančnem sedežu pri Slovenski kulturni gospodarski zvezi, ki je društvu dala na razpolago tudi uporabo sejne dvorane. Danes zaznamuje društvo 381 članov, od 1945 do 1970 409 izvršenih izletov z 12 951 udeleženci in še hiti k večjim uspehom naproti. Od 1959 je bilo kar 26 predavanj s planinsko tematiko. Zastopniki našega društva so se udeležili srečanja planincev treh dežel (Slovenija, Julijska Krajina, Avstrija). Smučarski odsek pripravlja zimovanje s smučarskim tečajem za osnovnošolske otroke med zimskimi šolskimi počitnicami na Lazni pri Lokvah v Trnovskem gozdu.

Planinska zveza Slovenije ima s SPD v Gorici pristrčne tovariške stike, kot bi bilo njeno dete, ki ga neguje po vseh zahtevnih pravih planinske vzgoje. Večkratni obiski predstavnikov PZS to potrjujejo.

Planinska zveza Slovenije je odlikovala z zlatim odličjem Bernarda Bratoža in Jožico Smetovo, s srebrnim odličjem Karla Kumarja in Petra Čermelja.

Sledil je slovesen in ganljiv prizor, najlepši na tem večeru. Na poziv predsednice so stopili na oder v ponosu ožarjeni odlikovanci – 24 po številu, in sicer oni redni, še danes živeči, ki so od 1945–1970 ostali vseh 25 let zvesti člani SPD v Gorici. V spomin so prejeli častno priznanje. Tedaj je iz osem sončno-goriških grl Goriškega okteta iz Nove Gorice zadonela slavljencem na čast kreпка zdravica. Odlikovanci so: dr. Lambert Mermolja, Stanko Medvešček, Emil Hvala, Karel Kumar, Jožica Smet, Peter Čermelj, Bernard Bratož, Darko Šuligoj, Jožko Čotar, Josip Vuk, Mira Jelinčič, Franc Gravner, Bojan Čuk, Elči Čuk, Niko Dermolja, Josip Gorkič, Marjo Bavcon, Ivan Leban, Elica Prinčič, Veri Leban, dr. Igor Franko, dr. Nežica Vižintin por. Kocjančič, Milan Pavlin, Filipca Klemenčič.

V tem radostnem razpoloženju se je kot lep finale uvrstil še krajši program, ki ga je napovedoval in tolmačil Dino Roner.

Ljubka članica mladinka, dijakinja Darija Prinčič je prebrala odlomek iz meditacije »Na policah Višnje goré« (France Avčín), pogumni mladič – smučar, dijak Livij Rožič pa iz knjige Julija Kugyyja: »Pozdrav Triglavu«, oba prav pristrčno, s prijetnim zamejsko-goriškim naglasom. Goriški oktet, ki dela čast Slovenskemu oktetu, nas je s pesmimi prestavil v gore. Na vrsti so bile: Planinska roža (G. Ipavec), Na poljani (V. Vodopivec), Ljubavna pesem iz Reziye (Simoniti po narodni), Večerni ave (Foerster), Ti poubeč (Kernjak), Planike (Simoniti po furlanski) in druge, seveda je oktet moral dodati še neizogibno »Ribniško« in Vodopivčeve »Žabe«.

Predsednica Jožica Smet je ob tolikšnem nepričakovanem društvenem jubileju ob koncu izrekla pristrčno hvalo vsem. Slavje se je nadaljevalo in razgibalo v »tekočih« hvalnicah in čestitkah pri zakuski.

OB KRNSKEM JEZERU

Pavel Oblák

*V ta srčno želēni mir,
ki ne doseže ga jok
zunanjih tegob,
v te skalne samotnosti,
kjer duša se kot otrok
nanovo rodi, —
prihajam svečan in tih,
z molitvijo sanj
in s praznjim veseljem.*

*Tu večnosti lije dih
s prastarim življenjem
in čas okamnel
v svoj skalni odev
sedanjost použiva,
in nēbes, negiben ves,
bedi kot sijoča skrb —
nad detetom mati.*

*O, svet utešenosti!
Tu zlahka prešel bi v smrt,
in ne bi doumel, kdaj
si spustil smehljaj
za zēmskimi vrati...*

BINE VENGUST 50-LETNIK

Videti je, kot da bi bilo v času v krogu znancev in prijateljev nerodno, ko tako hitro postaja preteklost in da prav zato nekam rad pozablja na naše skupne skrivnosti. Tako, pride, da se nekega dne presenečeni popraskamo za ušesi. Pa ne, da bi... Da, prav to je. Hočeš nočeš moramo priznati, da se je prijatelj nalezal let in da gremo vzporedno z njim tudi sami, spričo česar še toliko lažje najdemo tolažbo, češ srce in noge so še mladi, kaj nam torej more tistih nekaj let.

Prav to mi je prišlo na misel ob Binetovem jubileju. Zdi se mi še vedno isti in enak kot prvi dan, ko sva se spoznala. Ista prožna pojava, isti oglati obraz, isti nekoliko ironično zafrkljivi izraz in seveda ista volja do izletov v naravo.

Poslednje je gotovo navada, ki so mu jo položile v zibelko že rojenice, in kot mi je znano, je ta dar usode v vseh časih rad in obilno uporabljal.

Že mlad je rad križaril po Kamniških Alpah, največ sam in po brezpotjih. Sam pravi včasih, da si sam najlažje vzameš čas in hodiš nevezan, koder te je volja, in v samoti tudi največ doživiš.

Kot rečeno so mu bila najbolj pri srcu brezpotja, zato so mu bili že od nekdaj gamsi najljubši kažipot po samotah Kalc pa po robah Zeleniških špic in spet v rušju prikriti gladki skoki pod Vršiči in Šraj peskom, pusta skalovja Mokrice, orjaške planike pod Kaptanom in kdo ve kaj še vse. Stakljev, kakršen je že bil, si je rad že tiste čase pred vojno nataknil dilce in se pozimi potikal po Grintovcih. Morda je na Velikih Podih prvi zaoral smučine v dotlej deviške snegove.

Za svoja leta in razmere je pred vojno prebredel marsikaj in stal prav na vseh

vrhovih, tudi Mrzla gora s Hudim praskom ni ušla ne njemu ne družbi, ki jo je vodil v njene samote. No, bil je že od leta 1936 tudi organiziran planinec in napredno usmerjen, zato ni čudno, če ga najdemo tudi med vojno od vseh začetkov v partizanskih vrstah. Podobno kot drugi planinci je med nešteti potmi v svobodnih gozdovih našel poleg dolžnosti tudi marsikatero lepoto in čas, si pridobil nenavadno odpornost in kondicijo ter ostal goram zvest še tudi potem, ko mu niso več bile edini svet, v katerem je lahko živel in uspeval.

Nove razmere so ga seznanile z marsikaterim imenitnim gornikom in planinskim smučarjem, tako da je na smučeh prešel malone vse gore, od Pohorja do Kanina, zdaj sam, zdaj spet v družbi, vedno pa odprtih oči in ušes za doživljanje gora in nikoli omejen le na trenutek, ko stopiš gori na teme.

Podzavestno in zavestno je čutil, da je le v tem očarujoča moč gora. Vložiti vse samo v skopi trenutek doživetja vrha bi bilo zanj nespametno zametovanje bistvenih vrednosti, zato ga tudi nikoli ni vodila želja po ozkih, zgolj plezalskih poteh na vrhove.

Trdoživost in široka razgledanost sta ga po reorganizaciji gorske reševalne službe po dr. Avčinu leta 1953 privedla tudi v njene vrste, v katerih je bil vedno aktiven, delaven član.

Spominjam se ga, kako je skrbel za uvažanje zvez s francoskimi kratkovalovnimi postajami, hodil na akcije in prispeval tudi svoj delež k uveljavljanju GRS kot javne službe, kar so mu v nemali meri omogočale tudi njegove osebene in službene zveze z RSNZ SRS. V teh krogih je ostal aktiven vsa leta, od l. 1965 pa je tudi uspešen načelnik komisije za GRS pri PZS.

Mislím, da mu lahko kljub specializaciji v GRS priznamo planinsko in še drugačno vsestranost. Njegovo privrženost smučanju sem že omenil, nič manj navdušen ni bil kot kajakaš na zelenih valovih Save, ki jo je nemalokrat prekrižaril od Radovljice do Ljubljane še takrat, ko visoke pregrade niso omejevale hitrega toka njenih brzic. Kjerkoli se je pojavil, je ob njem nastalo kako planinsko društvo. PD Rašica in PD Vevče sta gotovo dva sadova tudi njegovega dela.

Ob njegovem srečanju z Abrahamom se z zadovoljstvom spominjamo njegovega plodnega dela v planinskih vrstah, hvalni smo mu za trud, ki ga je vložil v GRS, in mu seveda želimo, da bi še naprej čil in zdrav stikal po naših gorah ter dal podse še vse tiste robove in

vrhove od dvestotriinšedemdesetih slovenskih gora, ki se pno nad 2000 metrov visoko pa mu jih doslej še ni bilo dano obiskati.

JPŠ

PLANINSKO DRUŠTVO JAVORNIK – KOR. BELA

Poročilo predsednika je bilo zelo obširno in tudi samokritično. Navedenih je bilo pet sklepov, ki so bili sprejeti na prejšnjem občnem zboru, pa niso bili v celoti izpolnjeni. Število članov društva se je povečalo za nadaljnjih dvajset. Tako bo sklep, da čimprej včlanijo tisoč članov, moral realizirati novoizvoljeni UO društva. Tudi pri ustanavljanju AO so imeli nekaj težav, osrednje vprašanje pa je bilo izraženo v zahtevi, da je treba zmanjšati občinske dajatve za visokogorske postojanke.

Največ pozornosti so posvetili gospodarstvu, ker so imeli precej finančnih težav pri oskrbovanju planinskih postojank. Člani planinskega društva so se udeležili vseh večjih akcij, ki so bile organizirane na našem območju. Med drugim so organizirali tudi štiri planinska predavanja. V srednjeročnem programu naše občine bi morali dobiti sredstva, s katerimi bi zagotovili, da bi Pristava postala zanimiv rekreacijski center. Prešernovo kočo na Stolu je obiskalo 3000 domačih in tujih gornikov ter planincev. Staničev dom pod Triglavom, ki je vsako leto oskrbovan le tri mesece, pa okrog 4000 obiskovalcev.

Ob koncu občnega zbora je tov. Bučer podelil več bronastih in srebrnih častnih planinskih znakov. Najvišje priznanje, zlati častni znak PZS, pa je prejel tajnik PD Javornik Jože Svetina in predsednik Franc Svetina.

V novi mandatni dobi bo predsednik Teodor Kreuzer.

Edo Žagar

REDNA LETNA SKUPŠČINA PLANINSKEGA DRUŠTVA TRŽIČ

V soboto, dne 12. decembra 1970 je imelo PD Tržič svojo redno letno skupščino. Iz poročil smo spoznali, da so posamezni društveni odseki dosegli določene uspehe, čeprav je bilo vse društveno delo že skoraj dobra tri leta močno oteženo, ker društvo ni imelo svojih prostorov. Šele letos meseca oktobra je društvo dobilo ponovno svoje prostore z naklonjenostjo skupščine občine Tržič in uprave trgovske mreže v Tržiču. Ti novi prostori se nahajajo v središču Tržiča na Trgu svobode tam, kjer je imela prej svoje poslovne prostore Državna založba Slovenije, ta je v hiši občinske skupščine. Lahko trdimo, da

bodo ti prostori, ko bodo popolnoma urejeni, med najlepšimi, kar jih imajo PD v Sloveniji. Zato izrekamo tistim, ki so nam bili naklonjeni, res najlepšo zahvalo. Najbolj zanimiva poročila so bila alpinističnega odseka, gospodarskega odseka in propagandnega odseka. Iz poročila gospodarskega odseka je razvidno, da so bile po dolgem času postojanke na Dobrči, Kofcah in pod Storžičem zopet brez poslovnih izgub. Prijetno je udeležence tudi iznenadilo poročilo mlade planinke mladinske skupine kriške osnovne šole o dejavnosti te skupine pod vodstvom znane alpinistke Mice Kavarijeve.

Planinsko zvezo Slovenije je na skupščini zastopal prof. Tine Orel, za predsednika v bodočem obdobju pa je bil ponovno soglasno izvoljen dosedanji priljubljeni predsednik Janko Lončar.

A. Costa

IZ POROČILA PROPAGANDNEGA ODSEKA PD TRŽIČ NA LETNI SKUPŠČINI 1970

Poleg vseh dejavnosti in udeleževanja je v planinstvu potrebna tudi propaganda. Ta naj sodobnemu človeku, ki ga v življenju tako silno zasužnjujeta lov za tvrnimi dobrinami in tako silno se razvijajoča tehnična revolucija, prikazuje lepoto in vrednote gorskega sveta, v katerem še lahko najde umirjenost in pravo notranje zadovoljstvo ob globokem doživljanju planinske narave.

Propagandno delo ni lahko. Potrebuje veliko podporo in pravo razumevanje. Tudi ne smemo propagandno delo ocenjevati samo z gospodarskega stališča. Pred očmi imejmo besede Jakobā Aljaža: »Oj Triglav, moj dom, kako si krasan, kako me izvabljaš iz nizkih ravan v poletni vročini na strme vrhé, da tam se spočije v samoti srce.« In Simona Gregorčiča: »O, zlatih dni spomin me vleče na planine, po njih srce mi gine, saj jaz planin sem sin.« Planinska propaganda mora prekvasiti zrelega in mladega človeka naših dni in ga pripeljati tja, kjer se bo umiril njegovo nemirno srce in kjer bo našel resnično zadovoljstvo.

Sodobni človek se naj povrne v nedotaknjeno prvobitno naravo in naj to čuva kot svoj največji zaklad. Naj globoko premišljuje besede, ki jih je zapisal ing. Francé Avčín v svoji knjigi »Človek proti naravi«, in podpira tisto delo, ki ga je pričela s svojo Gorsko stražo pokojna dr. Angela Piskernik.

Naša planinska propaganda pa naj našega človeka tudi seznanja z vsemi značilnostmi gorske pokrajine. Ali ni naša prelepa Gorenjska že močno okrnjena v tem pogledu? Poglejmo v zamejstvo, kako tam to poudarjajo značilnost določenega področja! Ne samo slog in arhitekturo,

ampak tudi narodna oblačila in drugo folkloro moramo povezovati z gorato pokrajino. Spominjam se besed, ki so mi jih nekoč izrekle Nizozemke pred leti v Vratih: »Le pogledjte, toliko imate lepega in pristnega domačega, pa tega ne znate prikazovati. Mi prihajamo k vam, da bi videli in spoznali čim več vaših značilnosti, vsakdanjih in modernih stvari imamo dovolj doma.« Saj lahko gradimo po sodobnih načelih, gradnja pa mora sloneti na domačih elementih, na tistih, ki so povezani od nekdanj z našo zemljo. In končno naj omenim še, da moramo s svojo propagando čim bolj seznanjati našo javnost s planinsko literaturo in z našo planinsko revijo – Planinskim Vestnikom. Naj ne bo planinca ali prijatelja gora, ki ne bi te literature in Vestnika poznal! Tudi naše šolsko in vzgojno delo naj vse to upošteva. Tako bomo lažje varovali našo mladino pred kvarnimi vplivi.

A. Costa

OBČNI ZBOR PD ISKRA, LJUBLJANA

V petek 11. decembra 1970 je upravni odbor PD Iskra v sejni dvorani Doma sindikatov podal obračun dela in prvem letu svojega obstoja. Udeležba je bila dokaj skromna, čeravno šteje to društvo že preko 300 članov.

Zbrane planince in goste je pozdravil predsednik društva ing. Simon Primožič, ki je nato predlagal delovno predsedstvo pod vodstvom ing. Štefana Dolharja.

Predsednik ing. Simon Primožič je v svojem poročilu orisal delo društva v preteklem letu. Največ truda in stroškov so imeli z razstavo planinske fotografije, ki so jo prirejali v delovnih organizacijah podjetja Iskra. Med izleti je bil najbolj uspel izlet na Triglav, saj se ga je udeležilo kar 240 planincev.

Število članov bi bilo lahko še večje, če podjetje ne bi imelo svojih obratov raztresenih po vsej Sloveniji.

Ing. Primožič se je prvi oglasil k besedi in zahvalil najbolj delovnim članom društva za njihov trud. Predlagal je, da bi v prihodnjem letu razvili svoj planinski prapor, za katerega bi zbrali sredstva s spominskimi žeblički. Predstavnik PZS je predlagal, da bi v posameznih obratih po Sloveniji poskrbeli za agilnega predstavnika planinskega društva, ki bi v kolektivu zbiral člane in jih vključeval v dejavnost društva. Posebno skrb naj bi posvetili mladim članom kolektiva.

S predstavnikom PD PTT Ljubljana so se domenili za sodelovanje predvsem na organizacijskem področju, predstavnica PD Emona pa je predlagala tesnejše sodelovanje pri izletih.

Mlademu društvu želimo, da bi čim lepše uspevalo.

S. Kos

SKUPŠČINA PLANINSKE ZVEZE MAKEDONIJE

Letos praznuje Planinska zveza Makedonije petindvajsetletnico svojega obstoja. Ta svoj praznik je proslavila na 12. jubilejni skupščini v Skopju dne 13. decembra 1970 ob številni udeležbi makedonskih planincev in udeležbi gostov iz drugih krajev.

Formalnemu delu ob otvoritvi sta sledila dva referata. Prvi je Dare Džambaz podal zgodovino makedonskega planinstva od začetka do današnjih dni, posebej še v 25 letih obstoja Planinske zveze Makedonije. Pravi razmah je planinstvo v Makedoniji doživelo šele po letu 1945, ko je bila ustanovljena Planinska zveza Makedonije. Danes je v planinskih društvih Makedonije včlanjenih 24 800 planincev. Od teh je okoli 80 % mladincev. Drugi referat je imel Stanko Stanković o nalogah planinske organizacije v zvezi z vsenarodno obrambo in z zaščito narave.

Referatoma je sledila slovesna podelitev plaket in diplom. Dobile so jih druge planinske zveze, med njimi tudi slovenska, in nekatera planinska društva ter zaslužni delavci planinskih društev Makedonije. Prav posebej je bila vidna podelitev plaket in diplom najstarejšim planincem iz raznih makedonskih krajev. S tem so dali priznanje vsem tistim planincem, ki so orali ledino kot pionirji planinstva na tem področju, mnogi od njih še preden je bila ustanovljena PZ Makedonije.

Po razdelitvi plaket so pozdravili skupščino v imenu Planinske zveze Jugoslavije tov. Dokić Slavko, za PZ Slovenije tov. Stanko Kos, predstavnik PZ Srbije in PZ Kosova.

V nadaljevanju programa je bilo na vrsti poročilo o delu PZ Makedonije v pretekli mandatni dobi in spremembe ter dopolnitve statuta PZ Makedonije.

Propaganda izdaja od leta 1968 vsaka dva meseca »Planinski informator« v 500 izvodih. Informator je velika pridobitev PZ Makedonije. Propagandna komisija je vseskozi plodno sodelovala s televizijo, ki je javnost obveščala o planinski dejavnosti in nekajkrat objavila reportaže s pejsaži makedonskih planin. Pripravila je tudi razstavo umetniške planinske fotografije, ki je bila razstavljena v več krajih.

Delo zveze so diskutanti resno pretresali. Mnogo skrbi jim povzroča vzdrževanje planinskih domov, ker ni sredstev za popravila. Dosti težav pa imajo tudi z upravljanjem teh domov in z oskrbniki. Vsa poročila o delu kažejo veliko prizadevnost, da bi se tudi v tem delu Jugoslavije, kjer ni planinske tradicije v tolikšni meri kot v Sloveniji, planinstvo čim bolj uveljavilo kot sredstvo rekreacije delovnega človeka.

Po končani diskusiji je podrobno poročal član nadzornega odbora o ugotovitvah pri pregledu poslovanja, nakar je skupščina dala razrešnico upravnemu odboru.

Pri volitvah je bil izvoljen nov odbor, za predsednika pa je bil izvoljen namesto dosedanjega tov. Straše Hristova, ki je premeščen na novo službeno mesto v Beograd, prejšnji podpredsednik tov. Kiro Nikovski.

S. Kos

POSVET PLANINSKIH DRUŠTEV SLOV. PRIMORJA V TOLMINU (12. 12. 1970)

Zastopana so bila naslednja planinska društva: Bovec, Kobarid, Cerklona, Idrija, Nova Gorica, Ajdovščina, Vipava, Koper in Tolmin. Posveta sta se udeležila tudi sekretar obč. komiteta ZK Tolmin tov. Ladava in tov. Dolenc. Med drugim je posvet sklepal o naslednjem:

Dne 22. 2. 1971 bo preteklo 75 let, odkar je bila ustanovljena Posoška planinska podružnica. Zato je bilo sklenjeno že na prejšnjem posvetu v Podbrdu, da bi ta dogodek proslavili dne 1. avgusta 1971 na planini Razor.

Ob tem jubileju bo izšla tudi primorska številka Planinskega Vestnika, ki naj je zberejo Ciril Zupanc, prof. Hinko Uršič, prof. Dolenc, dr. Rajko Dolhar in dr. Branko Šalamun.

Pri pripravi gradiva naj bi sodelovali tudi tov. Socio Zdenka iz Bovca, Marušič Branko iz Gorice, Lipušček Miha, Ostan Boris iz Bovca, Zorzut Ludvik iz Kanala, dr. Zega iz Kopra, tov. Božič iz Idrije in seveda še drugi planinci in avtorji.

Vse gradivo pismeno ali slikovno, sprejema tov. Ciril Zupanc. Poslati ga je treba najkasneje do srede aprila.

Priporoča se, da bi vsako društvo za PV poskrbelo vsaj po en oglas letno.

TEČAJ V STUBAISKIH ALPAH

V dneh od 9. do 16. avgusta 1970 sva se z Dragicom Onič, PD Poljčane, oba člana mladinske komisije pri PZS, udeležila tečaja v Stubaiskih Alpah na Tirolskem, ki ga je organiziralo zvezno vodstvo planinske mladine ÖAV.

Zvezni tečaj za začetno gibanje v granitu in ledu je imel namen, dati tečajnikom osnovna znanja za gibanje v tem gorskem svetu. Midva sva se posvetila tudi spoznavanju organizacijskih in metodičnih prijemov na tečajih v Avstriji. Večji del je bilo zelo slabo vreme, saj je pogostokrat deževalo, v višinah nad 2300 m pa je snežilo. Zato so bile razmere zelo podobne našim v zimskih raz-

merah. Stanovali smo v Franz Senn Hütte (2147 m), ki je zelo velika, predvsem pa nama je ugalajo to, kar pogrešamo v naših kočah: sušilnica, ki je tudi poleti ogrevana s centralno kurjavo.

Vodstvo tečaja je prevzel Hans Kobler iz Bischofshofna, ob delu pa so mu še pomagali trije alpinisti in gorski reševalci iz Salzburške.

Med tem časom smo opravili 7 tur nad 3000 metrov in se povzpeli na en vrh nad 3500 m. Ture so bile do III. tež. stopnje. Stubaiske Alpe leže jugozahodno od Innsbrucka in so granitno in ledeniško pogorje v bližini italijansko-avstrijske meje. Morava povedati, da je naju motilo vseskozi to, ker nihče od tečajnikov ni prej vedel, kam gremo, zvedel je šele na grebenu proti vrhu. Potem sva jim povedala naše stališče: tečajnik mora vedeti za svoj cilj že prejšnji dan, saj mora izbrati priložnost in karto že pred turo, ne na turi sami. Prav tako ni nihče vedel, kakšne težave ga bodo čakale, kako naj se psihično pripravi na turo, in končno, kakšna oprema bi po njegovi presoji bila potrebna. Najino stališče so med tečajem sprejeli. Zato so nama dodelili tudi tečajnico, ki sva ji morala precej pomagati, preden je lahko sledila tempu tečaja in zahtevam tur.

Zaradi novega snega in prepoznega opozorila je precej tečajnikov utrpelo močne sončne opekline. Kljub temu pa smo vsak dan opravili planirane ture. Z organizacijo tur sva bila zadovoljna, le prepozno smo odhajali iz koč. Lahko bi se izognili opoldanskemu soncu in pogostim vremenskim spremembam.

V celoti pa morava reči, da se na tečaju drže programa, ga opravijo za vsako ceno, čeprav tečajniki niso tehnično dovolj usposobljeni. Računajo, da so tečajniki že toliko sposobni, saj jih izbere deželno vodstvo. Na srečo je šlo brez nesreče, eno poškodbo pa je utrpel eden od inštruktorjev kar prvi dan.

Poslušali smo naslednja predavanja: Vozli (tudi praktične vaje – novost za naše potrebe je edino ledeniški primer navezovanja okoli prsi in s sedežem); dereze – namestitve in uporaba na sploh; orientacija – isto kot pri nas, seveda pa je bilo posebno poglavje priprava ture s skico, kar je pa bilo po najini oceni vse preveč teoretično.

Precej je bilo tudi govora o kompasih in odčitavanju, ker je pri njih v rabi stopinjski in tisočinski sistem, in to je delalo precej težav nekaterim tečajnikom. Posebno pomembno mesto posvečajo višineru, ki ga v ledeniških razmerah nujno rabijo. Tudi pri nas bi v zimskih razmerah bil dobrodošel pripomoček. Obseg snovi iz prve pomoči je bil na isti ravni, kot je pri nas za mladinske vodnike. Posebnost za naju je bilo precej praktičnih napotkov (sicer povsem na teoretski osnovi) v zvezi z ledeniki (vrste,

nevarnosti, spoznavanje in reševanje). Posebno mesto ima tudi meteorologija. Tečajniki kljub vsakodnevnim naporom niso nasprotovali programu, pa čeprav na tihem niso bili vsi enakih misli. Opazila sva, da avtoriteta vodje tečaja vsega tega ne dopušča, saj so celo inštruktorji bili povsem drugačnih misli. V razgovorih so pritrjevali nama. Naši tečajji, predvsem za MK, so na dokaj trdni organizacijski in tehnični ravni. Dopuščamo vpliv tečajnikov pri izvajanju programa, da jih uvajamo v delo, ne pa v slepo pokorščino in brezcljino hojo v gore. Po naše mora biti tečajniku cilj jasen. Veliko je seveda odvisno od vodje tečaja. Zato bo potrebno, da z našim delom pri tečajnem režimu nadaljujemo, da razvijamo, kar smo spregeli in da posnemamo samo to, kar omogoča še boljše delo. Skozi ves tečaj naju je vodila misel, da sva prišla na tečaj kot zastopnika PZS oz. PSJ in kot taka sva vedno nastopala kot poznavalca določene tehnike.

Pomemben je bil razgovor z dr. Luisem Lechnerjem, vodjem avstrijske mladine iz Innsbrucka, s katerim sva bila skupaj v navezi na enem izmed najlepših vrhov, ki smo jih obiskali (Ruderhof Spitze – 3473 m). Pogovor je tekkel o poznanstvih, o Julijskih Alpah, ki jih je že obiskal, o naših tečajjih, opremi in drugem. Tako sva mu pomagala razbistriti naše poglede na širše področje mednarodnega sodelovanja, o naših tečajjih in o vsem, kar nas je vezalo.

Zelo je podprl našo prakso sodelovanja med Koroško in Štajersko tudi na področju planinske mladine. Morava reči, da sva odšla s teh gora z zelo bogatimi vtisi.

Dragica Onič in Jože Melanšek

ORIENTACIJSKA TEKMOVANJA MLADINSKEGA ODSEKA PD POLJČANE

Med najmlajše spada v Sloveniji orientacijski šport. Različne organizacije ga gojijo na različne načine. Nekateri prirejajo orientacijske teke, pri katerih je v ospredju predvsem fizična moč tekmovalcev, znanje pa stopa več ali manj v ozadje. Druge organizacije, predvsem Planinska zveza Slovenije pa poudarjajo prav znanje orientacije. V ta namen organizira MK PZS vsako leto orientacijske pohode – tekmovanja, ki torej zahtevajo mnogo znanja v orientaciji in v manjši meri dobro telesno kondicijo. Misslim, da je pravilno, če PZS poudarja znanje orientacije, saj bo nekoč, če bo potrebno braniti domovino, to znanje zelo potrebno, seveda pa moramo vsi, ki se bavimo s tem športom, skrbeti tudi za primerno telesno kondicijo.

Kako poteka tako orientacijsko tekmovanje?

Ekipe, ki jih sestavljajo trije ali štirje člani, dobijo na startu naloge, po katerih morajo prehoditi določeno pot. Na poti so kontrolne točke, na katerih kontrolor s podpisom potrdi prihod mimo KT. Na tekmovanju zmaga ekipa, ki je na pohodu in pri reševanju nalog iz prve pomoči, varstva narave ipd. zbrala največ točk. Naloge iz orientacije niso lahke, saj mora tekmovallec poznati vse skrivnosti kompasa in karte, če želi kaj doseči.

Kmalu po ustanovitvi mladinskega odseka pri našem društvu smo se tudi mladi Poljčančani začeli baviti z orientacijskim športom. Že 9. in 10. septembra 1961 je naša mladinska ekipa sodelovala na republiškem tekmovanju za Milovanovičev memorial. Ekipa je bila diskvalificirana, kar je razumljivo, saj so bili tekmovalci povsem neuki.

Prvi uspeh smo zabeležili leta 1962. Na tekmovanju za Milovanovičev memorial na Pesku na Pohorju so pionirji Alojz Perko, Martin Detiček, Andrej Rekelj in Franček Mali zasedli četrto mesto. Leta 1963 nismo tekmovali.

Leto 1964 je zlato leto naše orientacije. Prav uspehi v tem letu so nam dali polet, da smo se zagrizeno začeli učiti orientacije.

17. maja 1964 je pionirska ekipa v sestavu Danica Šurbek, Jože Kovačič in Franček Mali osvojila prvo mesto na orientacijskem tekmovanju na Kozjaku. To je bila prva velika zmaga našega odseka v orientaciji. Mladinska ekipa je na Kozjaku zasedla 9. mesto.

Zmagi na Kozjaku je sledilo novo presenečenje, ki je razburkalo Poljčane: 24. maja 1964 je pionirska ekipa, ki so jo sestavljali Alojz Perko, Jože Kovačič, Anton Detiček in Franček Mali, zmagala na republiškem tekmovanju za Milovanovičev memorial na Golem brdu pri Medvodah.

Uspeha sta nas vzpodbudila, da smo leta 1965 pričeli z načrtnimi treningi tekmovalcev. Treninge, ki so bili bolj ali manj uspešni, smo vodili starejši tekmovalci sami. Rezultat treningov je bil kmalu viden. Naš mladinski odsek je požel obilo zmag po vsej Sloveniji in zaslovel povsod, kjer se bavijo z orientacijo.

Pregled tekmovanj od 1965 dalje:

Leta 1965 je na različnih tekmovanjih sodelovalo pet ekip in v njih 11 tekmovalcev. Največja uspeha: prvo mesto pionirjev na Kozjaku in tretje mesto mladincev na republiškem prvenstvu na Jančah. Na internem orientacijskem tekmovanju, ki smo ga za pionirje prvič organizirali na Boču mladinci, sta si prvo mesto razdelila Damjan Perko in Peter Štefanič.

1966 je skupaj tekmovalo že deset ekip na raznih tekmovanjih. V njih je sode-

lovalo 14 različnih tekmovalcev. To je bilo leto lepih uspehov. Pionirji so osvojili prvo, drugo in tretje mesto na Kozjaku in drugo mesto na tekmovanju za Milovanovičev memorial na Govejku.

Po najvišji uvrstitvi so prvič segli mladinci. Na tekmovanju za Milovanovičev memorial na Govejku je ekipa v sestavu Alojz Perko, Peter Štefanič, Marjan Kurnik in Franček Mali premočno zmagala. Na Kozjaku so mladinci osvojili odlično drugo mesto.

Na internem tekmovanju na Boču je v tem letu ponovno zmagal Damjan Perko. Leta 1967 nas je zastopalo osem ekip. Največji uspehi: ponovna trojna zmagata pionirjev na Kozjaku, zmagata pionirjev in pionirk na tekmovanju za Milovanovičev memorial na Postojni in tretje mesto mladincev na Kozjaku.

1968 je na Boču tekmovalo že 19 naših pionirjev. Zmagala je Andrejka Vučajnk. V tem letu smo sodelovali na raznih tekmovalnih kar s triindvajsetimi ekipami. Uspehi: zmagata pionirjev in pionirk na republiškem tekmovalnem za Milovanovičev memorial na Govejku, drugo in peto mesto pionirjev na orientacijskem tekmovalnem na Sutjeski in največji uspeh: zmagata mladincev Damjana Perka, Marjana Kurnika, Tatjane Kolar in Marije Šurbek na republiškem prvenstvu v orientaciji.

Leta 1969 je na Boču zmagal med šestnajstimi tekmovalci Branko Kodrič. V tem letu je tekmovalo 13 naših ekip. Uspehi: tretja trojna zmagata pionirjev na Kozjaku, prva zmagata mladink Andrejke Vučajnk, Stanke Štajnbaher in Ivce Razdevšek na Kozjaku in tretje mesto mladincev na republiškem prvenstvu na Jelovici.

V letošnjem letu smo zabeležili tudi lepe uspehe. Pionirji so osvojili 4., 6. in 7. mesto na Kozjaku, prvo in drugo mesto na tekmovalnem za Milovanovičev memorial ter 1., 5. in 6. mesto na republiškem prvenstvu. Republiške prvakinje so postale: Irena Bračko, Darinka Lehner in Marjana Pezdir. Mladinci so osvojili 1., 3. in 5. mesto na Kozjaku. V zmagovalni ekipi so bili Damjan Perko, Ivan Kralj in Janko Kovačič. Mladinci so zmagali tudi na Milovanovičevem memorialu na Mrzlici. Zmagovalno ekipo so sestavljali Damjan Perko, Branko Kodrič, Ivan Kralj in Ivan Frišek. Mladinke so osvojile 2. mesto. Na republiškem prvenstvu so mladinci osvojili odlično tretje in četrto mesto. Na internem tekmovalnem na Boču je letos že drugič zmagal Branko Kodrič. Letos nas je zastopalo na različnih tekmovalnih 16 ekip.

Še nekaj statistike:

Doslej smo v odseku vzgojili že 60 tekmovalcev in tekmovalk. Pionirji so zmagali že na vseh tekmovalnih, ki se jih

udeležujemo. Mladincem manjka do te popolnosti le zmaga mladink na tekmovalnem za Milovanovičev memorial. Člani še niso uspeli nikjer osvojiti prvega mesta. V času od ustanovitve do danes je na raznih tekmovalnih sodelovalo 80 naših ekip. Osvojili smo:

- 17 prvih mest
- 9 drugih mest
- 8 tretjih mest
- 12 četrth mest
- 9 petih mest
- 5 šestih mest
- 5 sedmih mest
- 1 osmo mesto
- 1 deveto mesto
- 2 deseti mesti
- 1 štirinajsto in
- 1 petnajsto mesto

Za dve ekipi sploh nismo zvedeli uvrstitve. Sedem naših ekip je bilo diskvalificiranih. Ker so diskvalifikacije na orientacijskih tekmovalnih zelo pogoste, je to zelo majhno število, saj pomeni le 8,75%, na tekmovalnih pa je včasih diskvalificiranih tudi do 50% ekip.

Krivičen bi bil, če ne bi omenil tistih tekmovalcev, ki so največ prispevali k našim uspehom. Ti so: Alojz Perko, Damjan Perko, Peter Štefanič in Franček Mali, ki so nas zastopali že na več kot 10 tekmovalnih. Rekordar je Damjan Perko, ki je za nas tekmoval že petnajstkrat. Hvaležni moramo biti tudi vsem tekmovalcem, ki so kadarkoli sodelovali v zmagovalnih ekipah. Več kot trikrat so bili v zmagovalni ekipi: Janez Cerkvenik, Damjan Perko – kar šestkrat, Darja Šrot, Branko Kodrič, Ivan Kralj in Franček Mali.

Omeniti moram še, da smo na Boču organizirali že pet internih tekmovalnih, ki so zelo uspela, in da smo bili organizatorji republiškega tekmovalnega v orientaciji za pionirje. Vsi udeleženci so bili navdušeni nad organizacijo tekmovalnega.

In kaj v bodoče:

»UČITI SE IN TRENIRATI!« – geslo, ki nam lahko edino pomaga k uspehom v vedno večji konkurenci. Znanje, izurjenost in srčnost nam bodo zajamčili trajne uspehe. Vsi uspehi, ki bi bili doseženi na drugačen način, bodo zgolj prigodni, zgolj pesek v oči, ki nas bo varal in ponarejal dejansko stanje v naši organizaciji.

Franček Mali,
vodja priprav za tekmovalnja

Ta mesec bo dopolnil
60 let Uroš Župančič.

Čestitamo!

Voščilo bomo objavili v št. 4

V SPOMIN RUDIJU KOVAČU

V septembru 1970 je preminil Rudi Kovač, zvest planinec PD Zagorje, dolgoletni odbornik, odlikovanec PZS in PZJ. V gospodarskem odseku je deloval od otvoritve društva v letu 1946 do svoje smrti. Med članstvom je užival veliko spoštovanje. Njegova tehtna beseda je bila vedno upoštevana.

Od zgodnje mladosti je rad zahajal v zasavske gore, pogosto pa smo se srečali tudi v Julijcih in Kamniških planinah. Že strt od bolezni je še gojil vročo željo, da se v družbi vrstnikov udeleži izletov

na Mangrt in Grossglockner. Zagorski in zasavski planinci ga bomo ohranili v spominu kot vzornega, skromnega in navdušenega planinca, vedno pripravljenega za delo, za utrjevanje planinske organizacije.

Ko oživljam spomine na njegovo delo, se mi vrstijo slike iz njegovega bogatega življenja v poklicnem, družinskem in društvenem delu pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej. Vedno je bil neomajen, vzdržal je tudi preganjanje in mučenje v gestapovskih zaporih.

Zagorski planinci se klanjamo njegovemu spominu.

dr. Franc Golob

ALPINISTIČNE NOVICE

LOJZU REKARJU V ZADNJE SLOVO

Beseda ob odprtem grobu

Dragi naš Lojz!

Danes odhajate, za vselej, pa dovolite nekaj besedi staremu prijatelju. Kajti veliko zahvalo sem vam dolžan, in ne le jaz.

Dvajset let je tega, ko je krivična smrt kruto prizadela mene in ženo: vzela nama je otroka – prvenca, komaj leto dni starega. Tedaj sva se kot ranjena žival zatekla v divjino Krme in Kota, prav v vaše gore. In takrat ste se naju usmili vi, dragi, dobri Reharjev Lojz, vi, ki vam je vsa vaša najboljša leta »življenja dar bila klofuta«. Vzeli ste naju na vrv in peljali v skriti gorski svet, kamor dobesedno nikdar več ne stopi človeška noga, kjer človeka – ubijalca gamsi sploh ne poznajo, pa ga pridejo kar pogledat, to čudno neznano žival, ki hodi po dveh. Kdo od mladih planincev pa tudi lovcev danes še ve, kod vodi nekdanja lovska steza nekdanjih najdrznejših gonjačev »skoz Studenc« na visoke Rjavine grede, z njih pa »čez Pnatco« nazaj v globine Krme! Tja v vaš sveti svet tišine ste naju peljali nesrečnika, v svet, kjer je edini glas klikanje orla in tresk kamna, grom plazov in treskanje strel, kjer je doma edino zdravilo za vse bolezni. In tamkaj nama je odleglo, med tistimi neznanskimi prepadi sva zopet dobila ravnotežje, našla izgubljeno vero v življenje. Tega vam nikdar ne pozabiva, kot ne bova nikdar pozabila vašega žalostnega pogleda ob zadnjem slovesu pred kratkim na vašem domu, ko sva se vsa srečna vračala s triglavskih snegov skozi Krmo, vas pa je že bila zgrabila zavrtna neizprosna morilka človeštva.

Bili ste človek višav, dragi Lojz. Vam se morava zahvaliti s prijateljem, da ste nama povedali, kod pridejo gamsi v

osrčje severnega ostenja Rjavine, da sva potem našla najino naravnost – pot čez ta nekoč neukrotljivi problem našega alpinizma. Vam se moramo zahvaliti slovenski planinci za najčudovitejši pristop k Triglavu, naši sveti gori; za pot iz Kota čez Vrbanovo špico na njegove visoke snegove. Kdor jo pozna, kdor je kaj mislil na njej, ta je moral spoznati, da njenemu drznemu mojstru kladiva in dleta ni vodilo zgolj denarno plačilo, temveč sla po lepoti, želja po neznanem, po skritih doživetjih, kot jih poznamo edinole plezalci. Ta roka je bila vaša, dragi naš Lojz!

Tako smo vam vsi le dolžni, dolžni dolg, ki ga ni mogoče poplačati. Mogoče bi se vam pa le malo oddolžili, če bi vašo prečudovito pot »čez Vrbanovo špico« odslej imenovali »Rekarjeva pot«. Tole si dovoljujem predlagati slovenskemu planinstvu sedaj, ko odhajate planinec, vodnik, gorski reševalec in gorski lovec; ko se odpravljate na pot, ki je edina, za vse enaka pravica na tem krivičnem človekovem svetu.

Hodite jo v miru, dragi naš Lojz!

France Avčin

AO TRZIC

Že sredi januarja 1970 sta tovariša Marijan Srečnik in Matjaž Anderle v enem dnevu prečila Košuto od Velikega vrha do Košutnikovega turna. Sledilo je še več lažjih vzponov in pristopov na zasnježene vrhove. Do kakšnih večjih uspehov v težjih stenah pa ni prišlo v glavnem zaradi slabih snežnih razmer, ki so prevladovala v pretekli zimi.

12. aprila smo organizirali tradicionalni Kramarjev smuk na terenu pod Storžičem. Smuka so se udeležili alpinisti in planinci iz različnih krajev in štartalo je

preko sto udeležencev iz desetih planinskih društev.

Za prvomajske praznike je devet članov plezalo v Paklenici v področju Velebita. Opravljenih je bilo 21 vzponov v stenah Anič Kuka in Čuka. Naveza Lončar - Srečnik pa je bila uspešna v »velebitaški« smeri, ki je ocenjena z najtežavnejšo stopnjo.

V mesecu juniju je odšla tričlanska odprava v Dolomite. V skupini Treh Cin je preplezala vrsto smeri, med njimi tudi znani Rumeni raz v Mali Cini. Član našega odseka Tomaž Kavar pa se je v juliju udeležil odprave v gore Visokega Atlasa. Povzpel se je na štiri štiritisočake, med njimi na Toubkal, ki je s svojimi 4160 m najvišji vrh tega pogorja.

V avgustu so štiri člani preplezali Lamerjevo smer v Grossglocknerju in se nato napotili v Dolomite. Zal jim je slabo vreme prekrizalo načrte. Zadovoljiti so se morali le s severno steno Male Cine in Preussovo počjo v Piccolissimi.

Tabora v Zahodnih Julijcih so se udeležili trije člani odseka. V stenah nad Žabniško Krnico so preplezali devet smeri.

Za dan planincev v septembru je bila odseku določena dolina Krme. V Debeli peči in Velikem Draškem vrhu smo kljub slabemu vremenu preplezali več smeri. Sezono je zaključilo sedem članov odseka z vzponom na zasneženi vrh Triglav na dan republike.

Skupaj je bilo v tem letu opravljenih 421 vzponov, od teh je bilo 27 šeste, 92 pete, 121 četrte in 181 do tretje težavnostne stopnje.

Zadnje nedeljo meseca septembra smo s finančno pomočjo GRS postavili spominsko obeležje pod severno Triglavsko steno prijatelju, alpinistu in gorskemu reševalcu, pokojnemu Riku Salbergerju.

Bivak v ostenju Storžiča je redno vzdrževan. Z udarniškim delom nam je uspelo zavetišče ohraniti v razmeroma solidnem stanju. Planinskemu društvu smo pomagali z raznimi deli.

Ludvik Rožič

SMUČARSTVO V ZDA

Okoli leta 1930 je bilo v ZDA kakih 100 000 smučarjev, danes jih cenijo na 5 milijonov. Število pa raste iz leta v leto. Po drugi svetovni vojni je 14 pokrajin poročalo o snežnih razmerah, danes jih poroča nad 100. Pred 25 leti je bilo v ZDA 185 vertikalnih prometnih naprav, večji del vlečnic. Danes je takih naprav blizu 1000. Za prebivalce ameriških mest so poročila o snežnih razmerah enako važna kot v politiki in o razmerah na borzi. Med najvažnejše smuške centre v ZDA štejemo New England, Idaho, Colorado, Sun Valley, Lake Placid (tu je bila olimpiada l. 1932) in Squaw Valley (olimpiada 1960).

V ZDA so močno razvili statistično službo o smučarskih nezgodah in nesrečah, o poprečni starosti smučarjev, o številu po spolu smučarjev, o številu oženjenih in neoženjenih smučarjev itd. Statistično službo vodi dr. A. E. Ellison v Mount Snow.

BREZ REKORDOV – NE GRE

Severno steno Les Droites je julija l. 1969 sam preplezal Reinhold Messner in to v 9 urah in pol. Doslej so za steno računali 2 dneva in pol – s pristopom po ledeniku Argentière – in jo šteli za najtežjo kombinirano smer v vseh Alpah. Messner je bil četrti plezalec, ki je smer preplezal. Francoza Marchal in Guillot pa sta 800 m visoki Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blanc du Tacul nenavezana predirjala v 1 uri in 45 minutah. Poleti 1969 pa je v sosesčini Mt. Blanca tudi slovenskim navezam pripadlo marsikaj imenitnega, na kar smo dolgo čakali.

SMER – LEPOTICA

Crozzon di Brenta naj bi imel najlepšo smer v skupini Brenta, ki je zares očarljiva od vseh strani. Smer lepatica naj bi bila po severovzhodnem stebri, ki ga imenujejo tudi »francoski steber«. Cenijo ga na VI-, prva sta ga preplezala l. 1964 Jean Frehel in Dominique Leprince-Ringuet. L. 1966 je smer ponovil zakonski par iz Trenta Heinz in Vitty Steinkotter. Do l. 1969 je bilo v stebri še pet navez, eno od njih je vodil nemški as Pit Schubert.

ČAST KOMUR ČAST

Heini Holzer je star 25 let in ga že štiri leta štejejo med najboljše dolomitske plezalce. Po poklicu je dimnikarski mojster, 156 cm visok, 50 kg težak in od l. 1968 poročen. Pleza kot maček, njegova specialiteta so solo-vzponi v najtežjih smereh. V zapadni steni Busazza se je s spoštovanjem spomnil Gilbertija in Castiglioniya, ki sta pred 40 leti v klasičnih plezalnikih in s konopneno vrvjo naredila to šestico.

NOVA SMER V CATINACCIU (ROSENGARTEN)

1. in 2. sept. 1969 sta Karl Glatz in Leo Breitenberger iz Merana speljala novo plezalsko smer v tako imenovani Laurinovi steni (ime ima po bajeslovnem kralju Laurinu, o katerem je Slovence obširno informiral že Janko Mlakar), visoki 450 m. Čistega plezanja je bilo za 17 ur, zabila sta 60 klinov, od katerih sta 40 pustila v steni. Smer sta ocenila s V do VI A₂.

HELGA LINDNER

Helga, rojena Brunzak, je zdaj najvidnejša med alpinistkami nemškega rodu. L. 1961 je 17-letna začela plezati šestico. Začela je v Hochschwabu, l. 1963 pa je s kasnejšim možem že pospravila prvenstveni vzpon, direttissimo v Winkelkoglu. L. 1964 je prišla skozi Pallavicinijev ozebnik, preplezala jugovzhodno steno Schüsselkarsspitze, Livanosovo smer v Cima Su Alto, severozapadno steno Torre di Valgrande, Tissijevo smer v južni steni Torre Venezia in prvenstveno zimsko smer v južni steni Hochschwaba. Potem – dobrih 20 let stara – je ponovila najtežje smeri v Wilder Kaiser: zapadno steno Maukspitze in direktno v zapadni steni Predigstuhla. Pozimi je prva preplezala raz v Winkelkoglu. V 14 urah je prišla čez severno steno Velike Cine, vse to v spremstvu Rudija Lindnerja, s katerim se je l. 1965 poročila. Nato je z Lotharjem Brandlerjem posnela v Wilder Kaiserju film »Da lacht Tirol«. Zadnja leta se z možem podajata v visoke gore drugih konti-

mentov, v Afriko, v Azijo. Pozimi učita v smučarski šoli »Hias Noichl« v St. Johannu, on kot inštruktor, ona kot asistentka.

VASA 1970

Smuški tek Vasa 1. marca 1970 so doslej priredili 47-krat. V l. 1970 je bilo prijavljenih 9397 tekačev, na start pa jih je prišlo 8695, med temi 448 inozemcev iz 15 držav. Najstarejši tekač je bil 77-letni Italijan. Pri 24 km je odstopil. Vodila sta dva »kanona«: Šved Lars-Arne Bölling iz More in Nemec Grimmer iz DDR. Bölling je 80 km pretekel v 5 urah in 8 minutah. Grimmer je bil drugi, in ni dosti zaostajal, medtem ko so zadnjim naštopali tudi po 13 ur in več. Cilj je doseglo 7824 udeležencev, 870 jih je odpovedalo. 47-letni Olsson je zaradi stave tekkel brez palic. Dve ženski sta tekli na črno, brez štartnih števil in brez oficialnega časa, na cilj pa sta prispeli. Na progi so po tekmi nabrali 2 toni izgubljenih stvari: obleke, smuči in celo dragocenosti.

to

VARSTVO NARAVE

SODOBNA PROTISLOVJA

O tem razmišljajo sociologi in psihologi ob pojavu turizma, razvedrila, rekreacije, ki je pri sodobnem načinu življenja nujna. Počitek danes ni več združen z delom, počitek ni več počitek, marveč aktivna sprostitve v naravi, kar je bližje človekovi osebnosti. Od tod ta okrutna žejja po premiku, ki je rodila turizem, ta množična selitev iz mesta ob koncu tedna. Za to pa je treba imeti avto, camping, weekend. Pravzaprav sta v tem dve protislovni tendenci, ki pa se ujemata: nomadstvo in naselitev. Avto omogoča odhod iz bivališča, omogoča beg, izognitev vsakdanjosti ali je vsaj iluzija, da lahko ubežiš. V tem je moč »mita«, ki človeka obvlada, čeprav je že davno premagal prvobitne čase. V zapadni Evropi je avtomobilizem neznansko porasel v prvem desetletju po vojni, pri nas v drugem, in še vedno raste, ni ga moč zavreti, čeprav prinaša s seboj kup velikih problemov in to ne samo v prometu. »Ko se še ni razmahnila industrializacija in mehanizacija, je bil človek navezan na grudo svoje vasi. Ko je prišel med naravo in človeka tok strojev, človek željno išče stik z grudo,« pravi Švicar Paul Sivadon. Sekundarno bivališče, vikend, pa je iluzija, da bo pobeg trajal, vikend je porok za stanovitne sanje o pobegu. Kočica na deželi, pravi Francoz Gaston Bachelard,

je prototip domovanja, v katerem so združene vse sladkosti doma. Uyerthoeven, prof. na univerzi v Antwerpnu, pa pravi: »Klasične sheme potovanja so se povsem spremenile. Zdaj so v modi počitniške vasi, šotorišča, karavani. Kraj, kamor prideš, je važnejši od potovanja samega ali vrnitve. Zdi se, kakor da bi hoteli ostati na tem mestu kar najdlje.« Iz te želje, da bi ostali čim dlje, se šotor spremenil v karavan, ta pa v kočico, nomadizem spet samega sebe požre, navade si vzamejo svojo pravico, okoli kočice zraste ograja, škrtajo ključavnice in nomad je spet doma.«

To je kratka analiza socioloških pojavov, ki smo jim tudi mi iz leta v leto v večji meri priče.

Za tiste, ki jim je pri vsem tem pri srcu varstvo narave, rastejo iz takega razvoja vsak dan nove naloge in dolžnosti.

to

KONCERN SHELL ZA VARSTVO NARAVE

Shell, svetovni naftni koncern, je za leto varstva narave stopil v stik z avstrijsko zvezo za varstvo narave, z ÖAV, z NF, z ÖTK, torej z glavnimi planinskimi organizacijami z namenom, da bi vsi skupaj spodbujali avtomobiliste k hoji v breg, čez hrib in dol. Direktor avstrijskega Shell (Shell Austria AG) dr. G. Stemberger je na posvetu izrazil željo

in voljo koncerna, da s svojim vplivom in sredstvi pomaga zvezi pri varstvu narave. Shell je izbral osem področij v Avstriji in poskrbel za zemljevide in informacijske liste z napisom »Shellwanderpassaktion«. Shell je izdal za tiste, ki se izkažejo, da so prehodili priporočena pota, posebne plakete. V »potnem listu« je tudi seznam zavarovanih rastlin in živali, ponazorjen s slikami. Shell deli na svojih črpalkah tudi vrečke za odpadke, da bi avtomobilisti ne odmetavali skozi okna ostankov »letečih malic«.

SOS NARAVA

»SOS nature« je bil naslov razstave, ki so jo organizirali v Švici za leto varstva narave 1970. Sodelovala sta muzeja v Ženevi in Lausanni ter UICN (Union internationale pour la conservation de la nature). Geslo razstave je bilo: Sauver la nature, c'est sauver l'homme – če bomo rešili naravo, bomo rešili človeka. Razstava se je selila iz Lausanne v Chaux-de-Fonds, Neuchâtel, Yverdon, Fribourg, Vevey, Sion in nazadnje v Ženevo.

to

IZ PLANINSKE LITERATURE

KNJIGA O PRVI SVETOVNI VOJNI V JULIJSKIH ALPAH

V januarju 1969. leta je bila dotiskana knjiga, ki nosi letnico 1968, ker je hotela še ujeti petdesetletnico osvoboditve Trsta. Ker utegne ta knjiga o »Veliki vojni v Julijskih Alpah« zanimati tudi slovenske planince, jo želimo na kratko predstaviti.* Medtem ko se je sicer mnogo bolj krvava druga svetovna vojna ozemlja Julijskih Alp razmeroma malo dotaknila so bili nekateri njihovi predeli obsežno in dolgotrajno bojišče v prvi vojni. Zadošča da pomislimo na Krn ali Rombon na naši strani ali pa na Viš, Koštrunove špice ali Poldnašnje špico na italijanski, pri čemer so bili najhujši boji ravno na naši strani. Z ostanki teh bojišč se srečuje vsakdo, ki zahaja v Julijske Alpe, in prikaz današnjih dogodkov je za vse, ki kažejo globlje zanimanje za kraje, po katerih hodijo, lahko samo koristen.

Tržaška sekcija CAI je že ob svoji ustanovitvi l. 1885 z imenom »Società Alpina delle Giulie« pokazala, da smatra Julijske Alpe za naravno torišče svojega delovanja. Zato ne preseneča, da se je prav ta podružnica odločila izdati delo o bojih, ki so pred 50 leti potekali v Julijskih Alpah. Vsak, ki je že bil v italijanskih Julijcih, bo vedel, da je gorniška kultura tamkaj delujočih društev neločljivo povezana z dokajšnjo mero militarističnega duha. Naj se ta trditev ne razume kot očitek, toda nam Slovencem je težko razumljivo, da so poti in kočee mnogokrat poimenovane po ljudeh, padlih v vojaški službi (zaman pa bomo npr. iskali »Rifugio Giulio Kugy«). Planinec, ki hodi po italijanskih Julijcih, bo neprestano srečaval vojaštvo in se gibal po neke vrste poligonu, ki ga je izkoristil tudi že NATO. Spomnimo se le na

pokanje, ki je v septembru 1968 prihajalo z južnih pobočij Poliškega Špika!

Iz tega nam tujega načina pristopa do gora je zrastle tudi knjige, ki jo je zasnoval Renato Timeus, v podrobnostih in končni obliki pa obdelal Mario Galli. Gre za izrazito slikovno knjigo. Tekst je omejen na uvodno besedo, na prikaz zgodovinskega ozadja in poteka prve svetovne vojne v Julijskih Alpah in na pregled vojnih dogodkov na posameznih odsekih bojišč, po vrsti v Dunji, od Neveje do Rombona, na Krnu in končno bitke (mi bi rekli poloma) pri Kobaridu. Glavni del knjige pa obsegajo celostranske fotografije krajev, na katerih so potekali najznačilnejši in najpomembnejši vojni dogodki. Na desni strani je slika, na levi pa besedilo, ki ponazarja dogajanja, v glavnem kot komentator o dani vojaški situaciji ali pa naštevanje odlikovanj, ki so jih s svojo hrabrostjo pridobili italijanski vojaki. Te slike, ki so bile večinoma še neobjavljene, so po motivih mnogokrat resnično osupljivo nove in zato še posebej zanimive, predvsem pa so izredno dokumentarne. Stari posnetki dandanes že skoraj razpadlih vojaških utrd in naprav na Škrbini Zadnje Špranje, na Koštrunovih špicah, Lovcu, orjaškega topa v Dunji, telefonskih linij na Polovniku, pa spomenika na Čukli, bolnišnice na Rombonu, zavetišča-spomenika na Krnu ali požgane Drežnice so zanimivi za vsakogar, ki mu je hoja po gorah ne samo fizični, temveč tudi duševni oddih, za tistega torej, ki hoče vedeti, kaj se je v Julijskih Alpah dogajalo v komaj preteklem obdobju. Ob sliki italjsko monumentalnega krnskega zavetišča ne manjka zgodbe, kako so poleg strele tudi »vandalske roke« pripomogle k uničenju prvega spomenika na vrhu Krna, ni pa omenjeno temu sledeče resnično vandalsko uničenje Volaričevega spomenika v Kobaridu.

Prebiranje knjige je kot potovanje po Julijskih Alpah, ki je nam najbolj znani

* La grande guerra sulle Alpi Giulie. Izdala kot posebno izdajo revije »Alpi Giulie« tržaška sekcija CAI. 235 strani. 2500 lir.

gorski svet. Hkrati se poraja misel o brezumju vojne, razmišljanje o vojakih obeh nasprotnih si strani, ki jih niso prizadeli samo pomanjkanje, boleznj in izstrelki vseh vrst, temveč še prav posebej surovo gorsko okolje. Knjiga je polna hvale na račun hrabrosti italijanskega vojaka, kar pa je posredno tudi priznanje nasprotniku. Krivični bi bili, če ne bi s spoštovanjem pomislili na trpljenje in hrabrost italijanskih vojakov, ki so morali sodelovati v imperialistični vojni. Treba pa je poudariti – tako kot je ob neki priložnosti storil tovariš Tito – da so se Italijani najbolj hrabro borili za svojo združitev in resnično osvoboditev, ne pa kot imperialistični osvajalci. Tako se tudi mi zavedamo, da je večina teh gora naših, da so zvrhano napojene tudi s krvjo Slovencev, ki so jih branili kot svoje, saj so jih njih predniki naselili in poimenovali že pred davnimi stoletji. Velika vojna se je torej odigravala v krajih, ki so v velikem delu bili in ostanejo slovenski. Tega ne morejo izbrisati nobene politične kupčije in pasti.

Tone Wraber

PROGRAM IN DELO UPRAVNEGA ODBORA SKLADA PLANINSKE ZALOŽBE

Planinska založba pri PZS je bila ustanovljena s sklepom skupščine PZS že l. 1951. Od tega leta dalje je bilo v njeni založbi izdana vrsta planinskih del iz vseh področij planinske dejavnosti, ki pomenijo osnovo za planinsko delovanje. Naj opomnimo samo na zemljevida Julijskih Alp in Savinjskih Alp, Karavank in soseščine (prirenila dr. V. Bohinec in Fr. Planina, risal arh. Vlasto Kopač), plezalni vodnik V naših stenah (avtorji Rado Kočevar, Igor Levstek, Mitja Košir), zbirka Naši veliki planinci (monografija Baltazarja Hacqueta, Valentina Staniča, Jakob Aljaža, dr. K. Juga, dr. I. C. Oblaka), prof. Evgena Lovšina Gorske vodnike v Julijskih Alpah, Borisa Režka Stene in grebeni, tri izdaje Vodnika po slovenski planinski poti št. 1 z dopolnitvami in zasavsko transverzalo, največje zemljevide Julijskih Alp, Bohinjskih in fužinskih planin ter Kamniških Alp (izvedba IGF), Gore v besedi, podobi in glasbi (prvo slovensko planinsko bibliografijo) itd.

Ko se je pokazalo, da bi bilo za načrtno kulturno-literarno dejavnost potrebno delo razširiti, ne samo na založbo planinske literature, temveč tudi na druge kulturne dejavnosti, je bila s sklepom skupščine PZS v Novi Gorici l. 1961 ustanovljena kulturno-literarna komisija pri PZS.

Ker PZS ni imela lastne prodajne mreže niti tehničnega oddelka, ki bi skrbel za tehnično redakcijo, je bil s sklepom glavnega odbora PZS z dne 21. 3. 1970 osno-

van sklad Planinske založbe in sprejeta pravila za poslovanje sklada, ki ga vodi dr. Peter Soklič.

Odbor sklada ob koncu leta razpisuje natečaj za založbo planinske literature v prihodnjem letu s tem, da so predlogi za založbo tudi ekonomsko utemeljeni in poslani v roku, ki ga določi odbor sklada. Prednost pri založbi planinske literature imajo tisti predlogi za izdajo, ki imajo splošen ali poseben pomen za popularizacijo planinstva v Sloveniji in so v programu PZS, pa tudi tisti predlogi, od katerih je pričakovati, da bodo vložena sredstva dobro naložena in se bodo hitreje vračala.

Upravni odbor sklada je na osnovi tako sprejetih pravil in zastavljenega dela v l. 1970 izdal »Vodnik po slovenski transverzali« v nemščini (avtor prof. Ivan Šumljak), ki ga je predlagala komisija za inozemski turizem. Publikacija je izšla v žepni izdaji z ličnimi in plastiko odetimi platnicami, jedrnatim tekstom in ponatisi Mazijeveh zemljevidov iz slovenske izdaje. Naslednji publikaciji sta planinska pesmarica, ki jo je zbral Lilo Škerbinek, in knjižnica za vzgojo mladinskih vodnikov »Nevarnosti v gorah«, ki jo je iz nemščine prevedel Franc Vogelnek.

Najpomembnejše delo, kot sad štiriletnih prizadevanj ing. Tomaža Banovca, ing. Mitje Kilarja, Jožeta Munde in Francija Savenca, pa je nedvomno Plezalni vodnik Vzh. Julijske Alpe.

Izdane publikacije so nedvomno plod načrtno zastavljenega dela odbora sklada in požrtvovalnosti avtorjev in in dr. Petra Sokliča, ki je bil tudi tehnični urednik navedenih izdaj.

Upravni odbor je razpisal natečaj za l. 1971 in po sprejetih predlogih, predvsem komisij PZS, izdelal program za založbo v l. 1971.

Upravni odbor PZS je potrdil naslednja dela za založbo:

Zimski vodnik za smučarske ture po vzh. Julijskih Alpah (avtor Ciril Praček); Vodnik za planince po južni in severni strani Karavank (avtor Stanko Klarar); Vodnik po zavarovanih potih Vzh. Julijskih Alp (avtor Tone Strojtn); Kazalo Planinskega vestnika 1961/70 (avtor Vilko Mazi). Obseg 8 pol, naklada 600 izvodov. Zemljevid Kamniških Alp in Karavank (tehniška izvedba IGF); Priročnik za GRS; Vodnik za planince po nadelanih potih Kamniških Alp (avtor Peter Ficko); Vodnik za planince po štajerskih gorah (avtor Mirko Šoštarčič s sodelavci); Plezalni vodnik po Kamniških Alpah; Priročnik o delu PD. Napotki, navodila in predpisi za delo PD; Plazovi, priročnik za mladinsko vzgojo; Orientacija, priročnik za mladinsko vzgojo; Tehnika gibanja v gorah, priročnik za mladinsko vzgojo; Mladinski vodnik v planinski organizaciji, priročnik za mladinsko vzgojo; Planinski dnevnik, Napotki, citati, humor, igre itd.; Telesne vaje za alpinista, planinca in turnega

smučarja; Priročnik za varstvo narave. Upravni odbor sklada Planinske založbe bo z navedenimi izdajami zapolnil marsikatero vrzel. Opravlja pomembno poslanstvo na področju planinske vzgoje in planinsko-turistične propagande.

T. Strojín

USPEH BERNSKEGA PLANINSKEGA MUZEJA

Planinski muzej v Bernu je l. 1969 obiskalo 14396 oseb. 7377 je bilo vstopnine oproščenih, poleg tega še vsi šolski obiski pod vodstvom. Muzej ima novega direktorja, G. Budmingerja, ki je obenem vodja državnega seminarja v Bielu. Mesto Bern je tudi zanj prevzelo del osebnih dohodkov, bernska sekcija SAC pa je kakor vsako leto muzeju darovala 1000 frs.

SPOROČILO PREDSEDNIKA FFM L. DEVIESA PREDSEDNIKU PZS DR. MIHI POTOČNIKU

Predsednik francoske planinske zveze (FFM) Lucien Devies je v svojem novoletnem pismu predsedniku dr. Mihi Potočniku pisal, da ceni uspehe naših alpinistov v Alpah in drugod. Za reprezentančno francosko revijo »La Montagne et Alpinisme« bi rad dobil neposredna obvestila o takih in podobnih naših podvigih, kot je npr. mojstranski vzpon po le Linceul v Grandes Jorasses. Rad bi za poročevalca pridobil enega od naših alpinistov, ki obvlada francoščino, da bi dopisoval s FFM in njenim glasilom in poročal o naših najtežjih vzponih in uspehih.

V tej številki poročamo v tej rubriki, da je revija La Montagne et Alpinisme v l. 1969 in 1970 posvetila našim plezalcem primerno pozornost v svoji »Chronique alpine«.

TATERNIK 1970/1, 2

Taternik je glasilo poljskega Wysokogorskega kluba. Ureja ga Josef Nyka (Varšava 36, Novosielecka 20). Vsaka številka priča o visokem nivoju poljskega alpinizma. Pričujoča številka prinaša članke o poljskih alpinistih v Tatrach, kjer so vpisali 35 novih smeri, o novih smereh poljskih alpinistov v Turčiji (Tatos, Altiparnak), v Pamiru-Alaiju (področje Matcá), kjer so poljski ekspedicioniisti zabeležili 13 prvih vzponov na vrhove (Pik Skalistyj 5621 m, Pik Varšava 5484 m), članek o mednarodnem vzponu na Pik Lenina l. 1969 in vrsto zanimivih drobnih alpinističnih novic iz vsega sveta, beležke o planinski literaturi, novice iz kluba idr. V št. 2 najdemo dva članka s tematiko,

ki jo na ta način druge svetovne revije le redko obravnavajo. A. Dobrowolski razčlenja nekatere aspekte na etične probleme alpinizma, Z. Ryn pa posebnosti v emocionalnih procesih pri plezanju (negativno in pozitivno vznemirjanje, strah in premagovanje strahu). Članek temelji na dognanjih eksperimentalne psihologije, emocij, psihopatologije, klinične psihiatrije in patološke fiziologije poljskih avtorjev in Angleža B. C. Bishopa in N. G. Dyhrenfurtha. Drugi članki, štirje po številu, govore o poljskem delovanju v Iranu (Alamkoh in Demavend), v Mongoliji (pogorje Čarčira), Tatrach in SZ.

FRANCOSKA REVIIJA O VZPONIH NAŠIH ALPINISTOV

Pointe Croz v Grandes Jorasses ima smer, ki sta jo speljala Peters in Maier. V PV 1970/8 str. 400 je to smer popisal Bine Mlač. Z Borutom Krivicem sta med redkimi alpinisti našega planeta, ki sta to smer ponovila. Alpinistična kronika ugledne francoske revije »La Montagne et Alpinisme« 1970/4, str. 269 je to jugoslovansko ponovitev zabeležila, obenem pa objavila pripombo angleške naveze P. Braithwaite in R. Mc. Hardy, da je smer Peter-Maier v Pte Croz težja od bolj razglašene Walkerjevega stebra.

TRETI VZPON V LES DROITES

Steber zapadnega vrha sta 23. julija plezala naša plezalca Košir in Manfreda. Francoski kronist je njun vzpon zabeležil obenem z drugim, ki sta ga uspešno končala dva dni prej Francoza Bousard in Lascar v dveh dneh. Nemca Reinhard in Kuhn sta kot šesta naveza tudi morala bivakirati. Francoski kronist je notiral tudi prvenstveno slovensko smer v severozapadni steni Mont Dolent, ki sta jo preplezala 27. junija 1969 B. Krivic in M. Manfreda (gl. B. Krivic PV 1970/71, str. 12).

CENTRALNI STEBER FRÉNEY

Svicarja E. Letty in A. Villiger pravita, da je centralni stebel Fréney med najlepšimi smermi v Mt. Blancu zaradi fizične in moralne moči, ki jo terja od plezalca, zaradi stalnega strahu pred slabim vremenom, zaradi oddaljenosti in težavnega sestopa v primeru umika. Do aprila 1970 je štel komaj deset ponovitev, Tudi v Fréney so že posegli naši plezalci (gl. Borut Krivic, PV 1970/9, str. 424).

to

GOTTHARDSKI PRELAZ V SVICI je po svoji pisani zgodovini gotovo najzanimivejši v Alpah. Zdaj se ponaša s tehnično mojstrovino, cesto ki so jo odprli l. 1967, s tremi velikopoteznimi zavoji s 500 m višinske razlike pri 70% nagibu od hospica do Motto Bartala. Cesta je 9 m široka, betonirana, pri 2000 m pa se skriva v 700 m dolgi predor. Najdaljša galerija, ki jo varuje pred padajočim kamenjem, je dolga 480 m. Že stoletja je bil prelaz Gotthard važna trgovska pot med jugom in severom, med Milanom in Baslom, med Sredozemljem in Severnim morjem. Za Švicarje je bil Gotthardski prelaz vedno zlata vrata časti, slave in blagostanja. V rimskem času so bolj cenili prelaz Veliki Sv. Bernard, Splugen in Julier. Na rimski karti Tabula Peutingeriana Gotthard ni zaznamovan. Odkrili so ga pravzaprav šele v 11. stoletju, uveljavil pa se je v 12. stoletju. Strateški pomen prelaza so poznali že Franki in Langobardi, veljal pa je kot najbolj nevaren v vseh Alpah zaradi plazov, padajočega kamenja, vremenskih preobratov in visokega snega. Njegova kronika je polna nesreč, zaradi katerih je prišel na slab glas. Čez ta prelaz je hotel prodrati ruski general Suvorov l. 1799, da bi tu udaril v desni bok Napoleonovega generala Massene. V 19. st. je prelaz postal prometno vedno bolj živ. L. 1882 je pošta s kočijami tu čez prepeljala 70 000 potnikov. Vozni listek je bil nekaj dražji kakor kasneje na železnici. 31. maja 1882 je peljal čez Gotthard zadnji postiljon, kajti stekla je gotthardska železnica, ki je v 5 urah zmogla pot, kakršno je poštna kočija naredila v dveh dneh. Potnikov je bilo takoj 15-krat več, še bolj pa se je povečal tovorni promet. V zadnjih letih se tovorni promet drži pri 8000 tonah na leto. Vsakih 5 minut gre tovorni vlak. L. 1966 je šlo skozi Gotthardski prelaz 350 vlakov na dan, samo sadja in sočivja gre dnevno 1000 vagonov. Seveda je 15 km dolgi predor terjal orjaška sredstva. Nova doba za promet na Gotthardu je nastala z avtomobilizmom. Že l. 1920 je tu drdral prvi poštni avto. L. 1960 je zvezna vlada še zavrnila zahtevo Tessina, da se za avto naredi predor, l. 1964 pa je privolila. L. 1968 pa so bila že razpisana dela za predor Göschenen-Airola.

HERTHUBREITH, 1682 m, imenuje Anglež G. R. E. Brooke iz Christchurcha kraljico Islandije. Samotna gora stoji sredi velike ravnine, pokrite z lavo, edini vrh, ki s svojimi oblikami, drznimi in geometričnimi, naredi mogočen vtis. Brooke se je l. 1968 odločil, da se nanjo povzpne ne glede na to, da mu je zaradi prometnih zvez vzela precej časa. Za Reykjavik, ki da je bil pred 50 leti neznana ribiška

luka, pravi, da je postal moderna metropola z mnogimi pomembnimi arhitekturami. V tej metropoli živi dobra polovica Islandčanov, ki so podjetno in ponosno ljudstvo. Z letalom je nato dosegel Akureyri, glavno mesto severne Islandije, z avtobusom pa jezero Myvatn, vsega skupaj 400 km od Reykjavika. Jezero Myvatn je pravi biser lepote, obdano z bizarnimi oblikami strjene lave, vulkanskih žrel in zanimivih gričev. Ne daleč od njega je mestece Reykjahlith z dvema hoteloma za turiste, ki poleti prihajajo na samotni otok. Tu je spoznal farmarja Sverri Triggvesona, ki je bival blizu jezera Myvatn. Farmar je bil Angležu pri vzponu na kraljico Islandije v veliko pomoč. Počakala sta na lepo vreme, katerega znamenje je bila mirna gladina jezera. Ko je ponehal veter, je vdrla v to severno deželo neverjetna vročina. S Triggvesonom se je Brooke v landroverju čez drn in strn odpeljal svojemu cilju nasproti. Ceste ni bilo, a to za landrover ni važno. Prevozila sta 25 km, pa nista srečala žive duše, ko pa sta skozi pustinjo prišla do oaze Herthubreitharlindir, sta naletela na več skupin, ki so tam taborile. Oaza leži 8 km daleč od gore. Brooke je naskočil goro z zahodne strani. V glavnem je imel pod seboj naporen vulkanski gruh, na katerem stopinja ni trdna, vmes pa tudi nekaj strmih odstavkov in nekaj snežišč. Za 1100 m višinske razlike je rabil blizu tri ure in na vrhu doživel razgled po tej neznani deželi vse do ogromne ledeniške planote Vatna Jokull. Ta del Islandije je geološko »mlad« in še trepeče v pričakovanju novih kataklizem, s katerimi groze ognjeniki. Strašne sile se skrivajo komaj nekaj kilometrov pod površino zemlje. Zdaj, zdaj se lahko spet sprožijo.

Islandska planota, sklepa Brooke svoj potopis, ni za vsakogar. Kdor pa ima rad širne samote, bo v teh nordijskih meglah našel svoj užitek. Kraljica Islandije, ki jo je obiskal, ima hladno, skrito in nepristopno kraljestvo, ki še ni podleglo modernim pridobitvam.

JAPONSKE ALPE popisuje v »Les Alpes« 1970/1 Jean Sesiano iz Ženeve. Avgusta 1969 je z Naboru Endom, telovadnim učiteljem, trenerjem NAC (japonskega alpskega kluba) in Japan Continous Cluba odšel iz Tokia proti severozahodu, kjer se na 250 km raztezajo Kitta-Alpe (Severne Alpe) z najvišjim vrhom Aku-Otaka (3190 m). Tura je bila težka že v Tokiu. Eno uro sta se prebijala po ulicah, da sta prišla iz mesta. Samo po ekspresnih cestah je avto zares naglo vozilo. Nato sta po avtocesti peljala proti Fugi-Jošida v vznožju gore Fuji, preden sta zavila na manjšo gorsko cesto zatrpano s kamioni,

proti Kofu, dalje proti Matsumoto in Kamikoči, mestecu, ki ga imenujejo japonski Chamonix. Tja sta prišla šele ponoči in sta spala kar v avtu. Bila sta 1500 m nad morjem, temperatura je bila za pasje dni nizka, komaj 14° C. Na 3000 m je prav ta dan ozebel alpinist in dobil pljučnico. Morala je posredovati reševalna služba. V Kitta-Alpah je nekaj smeri VI, A₁, kamenina je krušljiva, vegetacija borna. Japonski alpinisti, s katerimi sta prišla skupaj v Kamikoči, so čakali na lepo vreme, in Sesiano je imel priložnost, da se o vsem, kar ga je zanimalo, pogovori. Japonska alpinistična terminologija je močno odvisna od nemške in francoske, zato kontakt ni bil težak.

Naslednji dan jih je lepo vreme pognalo na ture. Vse kočice, mimo katerih sta šla, so bile do vrha polne, vmes pa sta srečala cele vasi iz šotorov. Potem sta spet več ur vedrila, ob 14. pa sta stopila v kočico Karasava, 2100 m, ki stoji v krnici, okoli katere so razvrščeni najvišji vrhovi: Karasavadake, 3103 m, Oku-Taka 3190 m in Mae-Otaka, 3090 m. V krnici se je vadilo nekaj smučarjev, svet je dober za smučanje, pozimi pade tu več metrov snega. Koča je bila nabasana, vendar je imela rezervo v slamatih preprogah »tatami«, s katerimi si je večala kapaciteto do fantastične višine. Sesiano v tej gneči ni vzdržal, zato jo je sam pobrisal proti Oku-Taki po nadelani in zavarovani poti. Brez težav je stopil na Oku-Tako, tretji najvišji vrh na Japonskem (Fuji-Yama, 3776 m, in Kitta-dake, 3192 m, v Minami Alpah ba jugu). Navzdol je rabil poltretjo uro, japonski vodniki računajo pet in pol ure.

Naslednji dan sta se z Endom namenila na Mae-Otaka, vendar je Sesiano spet ostal sam, ker je Endo začutil bolečino v trebuhu. Sesiano je preplezal ves greben do Kitta-Otake in srečal celo vrsto navez. Greben bi bil ocenil s III, če ne bi bila težja mesta zavarovana z vsemi možnimi sredstvi. Tik pod vrhom je odkril še eno kočico, ki je bila tudi polna japonskih planincev. Pod večer sta se z Endom vrnila v Kamikoči in se tu spočila, naslednji dan pa sta v 270 km oddaljeni Tokio pripeljala v 8 urah.

Sesiano si je skušal razložiti, zakaj toliko planincev v japonskih Alpah. Brez posebnega treninga in opreme so dosegljive mnoge visoko ležeče kočice; markirana pota po teh gorah so lahka in varna; gore pa so dosti visoke, da japonskim planincem, ki živijo v vlažni, zatohli vročini velemest, omogočajo doživetje gorske svežine, po kateri hrepene; in nazadnje je prenočišče po kočah tako ceneno, da si ga skoro vsak lahko privoščijo. Pocenji je tudi za nečlane.

Seveda japonski eigerjevci in ekspedicionisti ne pripadajo tej planinski množici. Ti iščejo težave v gorah, kjer le morejo.

Kdor pa išče, najde to tudi v Kitta-Alpah. Na ledu in snegu trenirajo seveda pozimi in dosegaajo velike uspehe, čeprav doma nimajo ledenikov niti štiritisočakov niti velikih severnih sten.

Precej drugačne kot Kitta so Minami (južne Alpe). V Minami ni toliko koč in kolikor so, so skromne. Tu tudi ni množic. Drevesna meja je v Minami šele pri 2800 m. Tudi na najvišjih vrhovih še raste pritlikavi bor, snežišča pa se poleti ohranijo le v senčnih vrtačah.

Sesiano je imel še dva dneva bivanja na Japonskem. Porabil jih je za vzpon na Kitta-dake (3192 m), drugi najvišji vrh na Japonskem. Šel je sam, zanesel se je na zemljevid in na literaturo, posebej pa na nekaj japonskih besed, ki se jih je naučil. V poltretji uri je bil še v drugi kočici ne mnogo pod vrhom, ker pa je vreme slabo kazalo, je stekel še na vrh in si tam privoščil bivak brez spalne vreče, brez vreče za bivak. Ob enih ponoči pa se je zbal dežja in v temi iskal kočico, ki je stala 20 minut pod vrhom. Za las je ušel viharju in zaspal na »tatamiju«. Naslednji dan se je še enkrat odpravil na vrh Kitta-dake in odtod na Aino-dake (3189 m), ki je kljub višini porasel z ostro gosto travo. Spet ga je preganjal dež, ki je dolini prinesel povodenj – več ljudi se je utopilo – kmalu nato pa je prihrumel tajfun. Deževje je bil njegov glasnik.

Japonski alpinisti so Sesiano povedali, da je v japonskih Alpah prijetno spomladi in jeseni, ker so tedaj manj obiskane. Pozimi je mnogo smučarjev, vendar manj kot planincev poleti.

SOVJETSKI ALPINISTIČNI PRIPOMOČKI so po objavi v »Alpinismusu« 1969/11 predmet živahnega obravnavanja: Najprej trikotno oblikovana vponka, 160 g, s kritično obremenitvijo 1500 kg (vponka iz lahke kovine tehta celo samo 70 g), zelo obširen asortiment klinov tudi iz titana, ki se uporabljajo pri letalih in pri raketah, ledni klin, ki ima glavo pritrjeno tako, da ga s cepinom, ki ima zato šesterokotno odprtino, lahko izdereš, izviješ. Teža, 250 g, je velika, iznajdba pa prekaša evropske; posebna priprava, ki omogoča spust z vrvijo; zelo lahek in izvrsten je ruski »jumar«; ruske dereze so v glavnem kopija Grivelovih. Sovjetska oprema še ni napredaj. V taborih jo izposojajo. To je njena dobra stran, slabost pa je v tem, da hitro zaostane za najnovejšimi izboljšavami.

SAITO MASAMI, japonski trgovec, je sklenil, da bo sam pozimi preplezal Eiger. Priletel je po najkrajši, to je severni liniji čez SZ v Ženevo in poleti preplezal za trening saško smer v Veliki Cini, aprila 1969 Walkerjev steber in severno steno Matterhorna. Samo Eigerja še ni preplezal, ni pa rečeno, da ga ne bo. Star je komaj 23 let.

SLIKA NA PRVI STRANI: ZIMA V BOHINJU – FOTO
VLASTA SIMONČIČ

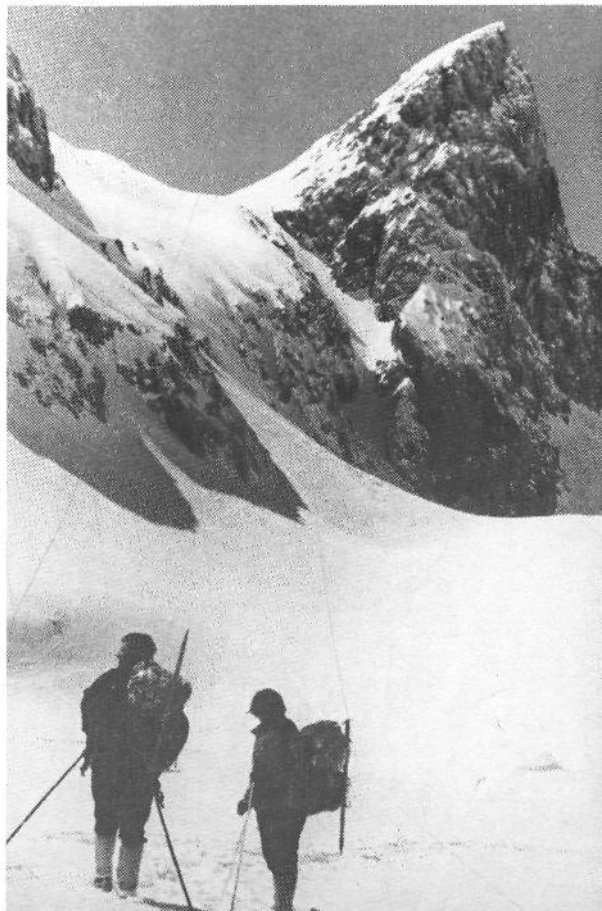
SLIKA NA DRUGI STRANI ZGORAJ: NA GREBENIH
VZHODNO OD STORŽIČA – FOTO VOJKO BIZJAK

SLIKA NA DRUGI STRANI SPODAJ: POČITEK NA
HRIBARICAH – FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

SLIKA NA TRETJI STRANI ZGORAJ: STARI VRH Z
RATITOVCA – FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

SLIKA NA TRETJI STRANI SPODAJ: S TRIGLAVSKE
MAGISTRALNE, POD HRIBARICAMI, V OZADJU ZE-
LENICA – FOTO ARH. MILAN ROPRET

SLIKA NA ČETRTI STRANI: POD STENARJEM 1. MAJA
1969. ZIMSKA DIAGONALA – FOTO ARH. MILAN
ROPRET

Ljubljanska banka

dolgoletna tradicija,
ekspeditivno, tajno in sodobno poslovanje,
devizni plačilni promet ter
sodelovanje z vrsto uglednih bank v svetu,
široka mreža poslovnih enot v Jugoslaviji,
predstavništva izven državnih meja,
bančni servis za potrebe delovnih organizacij in občanov

Ljubljanska banka
pravi naslov za denarna vprašanja

TISKARNA

JOŽE MOŠKRIČ

LJUBLJANA, Nazorjeva 6
Telefon 21-296

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin,
katalogov, časopisov, revij in
knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in
večbarvnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in
luksuzno opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov,
pečatov in knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030
Brzjavni: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA :

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
suropi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE :

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

TOBAČNA LJUBLJANA

ZDRUŽENE PAPIRNICICE LJUBLJANA

Z najboljšimi strokovnjaki v državi, novimi stroji in 130-letno tradicijo izdelovanja papirja nudimo domačemu in inozemskemu tržišču nove papirje za najbolj zahtevno tiskarsko tehnologijo

Papirji z zaščitnimi imeni: Emona, Avala, Slavija, Planica, Istra, Bled in Jadran so primerni za tiskanje reprodukcij umetniških slik starih in novih mojstrov, vseh vrst barvnih fotografij in drugih zahtevnih barvnih tiskanih reprodukcij. V rednem produkcijskem programu imamo še večino klasičnih papirjev s priznano kvaliteto. Zahtevajte vzorce!

